

Markus Selin

SUOMALAINEN VELKAKESKUSTELU

Media-analyysi Suomen velkaantumisesta 2019–2023

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2024

TIIVISTELMÄ

Markus Selin: Suomalainen velkakeskustelu – media-analyysi Suomen velkaantumisesta 2019–2023.
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma
Huhtikuu 2024

Tämä pro gradu -tutkielma tarkastelee keskustelua liittyen Suomen valtion velkaantumiseen vuosien 2019–2023 välisenä aikana. Tutkielma vastaa kysymyksiin siitä, mitä velkaantumisesta on puhuttu tutkimusjakson aikana, miten viestien sisältö on muuttunut ajan kuluessa, mitkä aiheet ja teemat ovat nousseet esiin sekä ketkä ovat osallistuneet keskusteluun ja millaisia kannanottoja keskustelussa on esitetty. Tutkielman aineisto perustuu kolmen valtakunnallisen median, Helsingin Sanomien, Yleisradion sekä Iltalehden aiheesta julkaisemiin kirjoituksiin. Aineisto on kerätty mediaseurantaohjelmistolla asiasanalistaa hyödyntäen. Tutkielmassa käytetty lopullinen aineisto on käsittänyt yhteensä 909 uutista, artikkelia tai muuta julkaisua. Lisäksi tutkielman varsinaista aihetta on taustoitettu tarkastelemalla muun muassa valtion velkaantumisen historiaa sekä median roolia tutkimuskohteena.

Tutkielman pääasiallisena metodina on käytetty sisältöanalyysia. Hakusanoihin perustuvan aineiston havaintoyksiköt on luokiteltu viiteen pääluokkaan: *maininnan tasoon, puhujaan, poliittiseen toimijaan (puolue), toimenpiteeseen* sekä *teemaan*. Tutkielmassa aineistoa on lähestytty niin laadullisesta kuin määrällisestäkin näkökulmasta. Tutkielma lukeutuu julkistalouden tutkimukseen, mutta siinä käytetyt metodit ja aiempi tutkimus pitää sisällään elementtejä useammasta eri tieteenalasta.

Tutkielman tuloksissa todetaan, että valtion velkaan liittyvän keskustelun määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2019 vuoteen 2023. Keskustelu nivoutuu vahvimmin journalismin, puoluepolitiikan ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen yhteyteen. Aktiivisimmat keskustelijat edustavat edellä kuvattuja ryhmiä. Keskustelijoina ovat olleet pääasiassa toimittajat, poliitikot sekä virkamiehet ja asiantuntijat. Yhteiskunnallisilla tapahtumilla on ollut suuri vaikutus keskusteluun. Erityisesti koronaviruspandemia sekä Ukrainan sota ovat kiihdyttäneet ja muuttaneet velkakeskustelua. Lisäksi keskusteluun ovat vaikuttaneet eduskuntavaalit, joista mainittakoon erityisesti kevään 2023 vaalit.

Tutkielman johtopäätöksissä todetaan, että suomalainen velkakeskustelu on ennen kaikkea poliittista. Se on sekoitus yhteiskunnallisten vaikuttajien näkökulmia, jotka nivoutuvat yhteen journalistisen median tuotoksena. Keskusteluun osallistuvien toimijoiden roolit sitovat keskustelun pysymään aloillaan, eikä keskustelussa siksi ole juurikaan kuultu uusia avauksia. Keskustelun poliittinen luonne ja erityisesti puoluepolitiikan vahva läsnäolo on luonut keskusteluun opportunistisen kehityksen, jossa velkaantumisesta keskustellaan merkittävästi hyötynäkökulmasta käsin. Tähän viittaa tutkimuksen tulos, jossa velkaantumista vastustetaan paljon, mutta sen korjaamiseksi esitetään vähän konkreettisia toimenpiteitä. Tutkimusjaksolla velkaantumisesta on tullut politiikan ongelma numero yksi ja asia, johon eri osapuolet ovat ikään kuin pakotettuja ottamaan kantaa. Velkaantumista vastustus on niin ikään kasvanut läpi tutkimusjakson.

Aihepiiriin liittyvässä jatkotutkimuksessa kehoitan rajaamaan tarkastelua tiettyyn ajanjaksoon, tapahtumaan tai keskustelun osapuoleen. Tutkimusta voidaan kohdentaa esimerkiksi koronapandemiaan, eduskuntavaaleihin tai valtiovarainministeriön organisaationa. Samaa aihetta voi lähestyä myös valitsemalla aineistoksi uutismedian sijasta sosiaalisen median ja vertailemalla näitä kahta lähdettä keskenään.

Avainsanat: velka, velkaantuminen, alijäämä, media-analyysi, julkistalous, sisältöanalyysi.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rakenne	2
1.2 Metodologia ja aiempi tutkimus	4
1.3 Tutkimuksen aineisto	10
1.4 Aineiston luokittelu	15
2. Velkaantuminen, politiikka ja media	20
2.1 Velkaantuminen 2000-luvulla	22
2.2 Media keskustelun välittäjänä.....	24
2.3 Poliitikot viestijöinä mediassa	28
3. Vaalit hiljentävät keskustelun (2019)	31
3.1 Koronapandemiasta pysyvään muutokseen (2020)	37
3.2 Velkaantumisesta tulee ongelma (2021).....	43
3.3 Ukrainan sota – velkatalouden toinen shokki (2022)	49
3.4 Velkavaalit sähköistävät keskustelun (2023).....	56
4. Velkakeskustelu lukuina	61
4.1 Puhujat ja puolueet	64
4.2 Teemat ja toimenpiteet	68
5. Johtopäätökset.....	72
5.1 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimus	75
Lähdeluettelo	77

1. Johdanto

Velka on veli otettaessa, veljenpoika maksettaessa. Jo historialliset sananlaskut ovat osaltaan luoneet keskuuteemme ymmärrystä taloudesta, vaihdannasta ja velan merkityksestä. Vanha sanonta viittaa tietenkin siihen, että velanoton hetkellä velka palvelee tarvetta. Maksun koittaessa velka saa velipojan luonteen, joka voidaan mieltää ahneeksi, vaativaksi ja kovaksikin tuhlaajaksi. Jokaisella ihmisellä lieneekin jonkinlainen käsitys siitä, mitä velka tarkoittaa. Terminä velka voidaan liittää lähimmin talouteen – olla velkaa jollekin. Toisaalta joku voi olla ”henkensä velkaa” tai ”palveluksen velkaa”. Velalle on siis monenlaisia selityksiä. Usein velalla viitataan kuitenkin talouteen ja rahaan. Velka voi syntyä esimerkiksi asuntolainasta tai ystävän maksamasta lounaasta ravintolassa. Suurin osa ihmisistä on taloudellisesti velkaa toiselle henkilölle tai organisaatiolle jossain vaiheessa elämäänsä. Yksityishenkilöille velka on ennen kaikkea tapa rahoittaa elämisen kustannuksia tai esimerkiksi suurempia investointeja, kuten auton tai asunnon ostamisen. Velka perustuu hetkelliseen suureen rahan tarpeeseen, joka velallisen ja velkojan välisellä sopimuksella maksetaan ajan kuluessa pois.

Velka ei kuitenkaan ole aina yksityishenkilöiden tai yksityishenkilön ja organisaation välistä. Yritys voi olla velkaa toiselle yritykselle, kuten pankille. Yritykselle voi syntyä velkaa valtiota kohtaan. Valtio voi olla velkaa toiselle valtiolle tai muulle instituutiolle. Yleensä pätee sääntö, missä instituutioiden ja organisaatioiden kasvaessa myös velkaantumisen ymmärtäminen, velan muoto ja siihen liittyvät yksityiskohdat muuttuvat monimutkaisemmiksi. Velkakirjat muuttuvat monimutkaisiksi sijoitusinstrumenteiksi, joista käydään kauppaa markkinoilla. Numerot lisääntyvät ja summista tulee yhä suurempia. Tavallisen kansalaisen silmissä mittasuhteet hämärtyvät.

Huoli ja keskustelu Suomen taloudesta sekä sen voimakkaasta velkakehityksestä erityisesti vuonna 2008 alkaneen finanssikriisin jälkeen on ollut keskeinen osa talousjournalismia ja -uutisointia jo pitkään. Termit, kuten *kestävyysvaje*¹, *valtion velka* sekä *rakenteellinen alijäämä* ovat olleet uutisoinnin keskiössä toistuvasti. Valtion keräämä *velkataakka* sekä siihen tarjottavat ratkaisut ovat vahva osa suomalaista poliittista keskustelua ja keskeinen väittelyn aihe eri puolueiden välillä. Lääkettä velankasvun taittamiseen on haettu vuosien aikana niin rakenteellisista uudistuksista kuin investoinneista esimerkiksi työllisyyteen ja tutkimukseen.

---

¹ Tulevaisuuden ennusteisiin perustuva talouden vaje, joka perustuu trendien analyysiin. Ks. esim. Patomäki 2014, 57.

Tässä tutkimuksessa olen käsitellyt Suomen valtion velkaantumisesta käytyä keskustelua vuosien 2019–2023 välisenä aikana. Tutkimus on toteutettu analysoimalla valikoiduissa valtakunnallisissa medioissa julkaistuja uutisia, artikkeleita, pääkirjoituksia, kolumneja sekä muita sekalaisia journalistisille medialähteille tyypillisiä juttutyyppejä. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut luoda lukijalle käsitys siitä, kuinka paljon valtion velkaantumisesta julkisuudessa on kirjoitettu, mitkä ryhmät tai henkilöt ovat olleet jutuissa edustettuina sekä etsiä vastaus kysymykseen siitä, miten ja millä perustein valtion velkaa on analysoitu tai siihen on suhtauduttu tutkimusjakson aikana. Tutkimuksen toteutustavan vuoksi olennaisiksi aihepiireiksi nousevat myös kotimaan politiikka ja poliitikkojen toiminta mediassa, median toiminnan ymmärrys ja analyysi sekä tutkimusjaksolle asetuvat merkittävät yhteiskunnalliset tapahtumat, kuten eduskuntavaalit, koronaviruspandemia ja Ukrainan sota.

1.1 Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rakenne

Tutkimuskysymysten asettelussa olen pyrkinyt parhaani mukaan ottamaan huomioon käyttämieni alkuperäislähteiden – tässä tapauksessa siis journalististen lähteiden, kuten artikkeleiden ja pääkirjoitusten – luonteen oman kategoriansa edustajana. Tutkimuskysymykset on räätälöity ja rajattu niin, että tutkimuksesta on kokonaisuudessaan ollut mahdollista rakentaa koherentti ja täsmällinen kuvaus tutkimuksen aihepiiristä. Tutkimuksessa käsiteltävät kysymykset kohdentuvat pitkälti siihen, miltä asiat julkisuudessa ja mediassa näyttävät. Tutkimuksessa ei siis käsitellä esimerkiksi poliitikkojen tai puolueiden kantaa tutkimuksen aihepiiriin kysymyksiin sikäli, kun he ovat ne ilmaisseet esimerkiksi puolueohjelmissa, eduskunnan täysistunnoissa tai omilla sosiaalisen median alustoillaan. Poikkeuksena tähän on kuitenkin sellaiset tilanteet, joissa edellä kuvatuista toimista on kirjoitettu medioissa, jotka lukeutuvat tämän tutkimuksen aineistoon. Tutkimuskysymysten osalta on siis hyvä huomioida, että mediaan ja julkisuuteen perustuva aineisto vastaa kysymykseen siitä, mitä äänessä oleva henkilö haluaa viestittää esimerkiksi kannattajilleen mediaa ja julkisuutta hyväksikäyttäen – tässä joko onnistuen tai epäonnistuen. Tästä olen kirjoittanut laajemmin luvussa *2.3 Poliitikot viestijöinä mediassa*. Julkisuudessa lausutut asiat voivat sisältää tarkoituseriä, jotka ovat sidottu esimerkiksi aikaan. Toisaalta tässä tutkimuksessa ei myöskään käsitellä viestin vastaanottoa, eli lukijan asemaan asettumista laajemmassa mittakaavassa. Lähteiden tulkinnassa toki tutkija itse asettuu ikään kuin lukijan asemaan, mutta tutkimuksessa ei ole selvitetty lukijoiden vastaanottoa esimerkiksi haastatteluin tai kyselytutkimuksin. Siten tutkimuksen painopiste on nimenomaan viestin ”lähettävässä osassa”.

Tutkimuksessa on vastattu seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) Mitä Suomen valtion velkaantumisesta on kirjoitettu tai lausuttu vuosien 2019–2023 välisenä aikana? Miten viestien sisältö on muuttunut ajan kuluessa huomioiden yhteiskunnalliset muutokset ja tapahtumat?
- 2) Mitkä aiheet ja teemat nousevat esiin velkaantumisesta puhuttaessa?
- 3) Ketkä ovat osallistuneet keskusteluun? Millaisia kannanottoja keskustelussa on esitetty?

Käytän tutkimuksessa yleisesti sanaa *velka* tai *velkaantuminen*, jolla viitataan valtion velkaan ja valtion velkaantumiseen. Vastaavasti termejä *kannanotto* ja *puhe* käytän synonyymeina eri sidosryhmien antamille lausunnoille, kommenteille ja kannanotoille artikkeleiden yhteydessä. Yleisesti *keskustelulla* viitataan ikään kuin ”juttujen välillä” käytävään viestienvaihtoon ja kommentointiin esimerkiksi eri poliittisten puolueiden välillä. Monissa tutkimusaineiston artikkeleissa kuvaillaan esimerkiksi poliitikkojen näkökulmia toistensa väittämiin, jolloin artikkeleiden ketjusta muodostuu edellä kuvailtu keskustelutilanne toimijoiden välillä. Aineiston havaintoyksiköihin viitataan esimerkiksi termeillä *artikkeli* tai *juttu*, vaikka journalistisesta näkökulmasta katsoen kyseessä olisikin esimerkiksi kolumni, näkökulma tai muu juttutyyppejä.

Tutkimus rakentuu viidestä pääosasta. Ensimmäisessä luvussa olen pohjastanut tutkimuksen aihepiirin, esitellyt aikaisempaa tutkimusta sekä avannut tutkimuksen metodologiaa. Lisäksi ensimmäisessä luvussa olen yksityiskohtaisesti perustellut aineiston valintaa sekä esitellyt siihen liittyvää keruumenetelmää. Lisäksi olen metodiin pohjautuen kertonut aineiston luokitteluun liittyvistä kysymyksistä. Toisessa luvussa olen avannut suomalaisen valtion velkaantumiseen liittyvän keskustelun historiaa ja nykyisen velkakehityksen taustaa alkaen vuoden 2008 finanssikriisistä. Samassa luvussa olen taustoittanut median roolia velkaantumiskeskustelussa sekä politiikan, päättäjien sekä median välistä yhteyttä. Kolmannessa luvussa olen esitellyt alkuperäisaineistoon pohjautuen velkakeskustelua, siihen liittyviä toimijoita ja argumentteja tutkimuskysymyksiin peilaten kronologisessa järjestyksessä alkaen vuodesta 2019 päättyen vuoteen 2023 erityisesti laadullisesta näkökulmasta. Neljännessä luvussa olen lyhyemmin tehnyt huomioita velkakeskusteluun liittyvistä muutoksista alkuperäisaineiston määrällisistä ominaisuuksista käsin. Viidennessä luvussa olen esitellyt johtopäätökset tutkimuksessa esitettyihin havaintoihin pohjautuen.

1.2 Metodologia ja aiempi tutkimus

Lähtiessäni analysoimaan kirjallisuutta ja alkuperäisaineistoa tutkimuskysymyksiä valikoiduttua tuli eteeni kysymys metodin valitsemisesta tälle tutkimukselle. Alusta asti itselleni oli selvää, että tutkimuksessa tulisi olla sekä laadullinen että määrällinen osuus, painottuen laadulliseen tutkimukseen. Perustelen valintaani sillä, että laadullisessa analyysissä kyse on aina lopulta sisällön lukeneen tutkijan tulkinnasta. Määrällinen analyysi ja lukujen esittäminen absoluuttisina – vaikka toki luokittelu on ollut läsnä tässäkin – antaa lukijalle osittaisen mahdollisuuden omaan tulkintaan ja havaintojen tekoon. Päädyin valintaani myös osittain siksi, että aikaisemmissa vastaavissa tutkimuksissa lähestymistapa on ollut usein vastaava. Esa Reunanen teoksessaan *Budjettijournalismi julkisena keskusteluna; tekstianalyttisiä näkökulmia suomalaiseen ja ruotsalaiseen budjettikeskusteluun* (Tampereen yliopisto, 2003) perustelee vastaavaa valintaa kahdella tavalla. Ensinnäkin Reunanen toteaa määrällisen analyysin ”*tuovan ryhtiä vivahteikkaampaan laadulliseen kuvailuun ja tulkintaan*”. Reunanen painottaa määrällisen analyysin siis tukevan laadullista analyysia ja luovan siten todistusvoimaa tutkimuksen empiirisille havainnoille. Toiseksi Reunanen perustelee laadullisen ja määrällisen analyysin lähentymistä viittaamalla luokittelun laadulliseen luonteeseen. Määrällisessäkin analyysissä ”*luokat perustuvat joko teoriasta johdettuihin hypoteeseihin tai sitten alustavan aineiston tulkintaan*”, Reunanen toteaa.²

Tutkimuksessa olen noudattanut laadullisen tutkimuksen niin kutsuttua tutkimusspiraalia.³ Olen edennyt systemaattisesti aihevalinnasta kirjallisuuteen, tutkimustehtävän hahmottamiseen, metodiin ja aineiston keruuseen ja analyysiin. Erityisesti juuri tutkimusmetodin valinnassa vietin kohtalaisen paljon aikaa, sillä erilaisia tekstiin ja mediaan liittyviä metodeja on tarjolla melko paljon. Tunnetuimpia ja mahdollisesti käytetyimpiä lienevät erilaiset diskurssianalyttiset menetelmät sekä kehystäminen. Päädyin lopulta tutkimuskirjallisuuden ja aiemman tutkimuksen pohjalta *sisältöanalyysiin*.⁴ Sillä tarkoitetaan tutkimusmenetelmää, jossa tarkastelun kohteena oleva aineisto määritellään, siis luokitellaan tai koodataan⁵ tyypillisesti ennalta määritettyihin kategorioihin. Metodi voi itsessään sisältää laadullisen sekä määrällisen tutkimusperinteen ominaisuuksia. Olennaista metodin käytölle on sen toteutus ja perustelu siten, että lukijan on mahdollista seurata luokittelua vastaaviin johtopäätöksiin.⁶ Kyseessä on siis myös ajatus tutkimuksen läpinäkyvyydestä ja

---

² Reunanen 2003, 96.

³ Tuomi 2018, kappale 4.4.

⁴ Käytetään myös termiä *sisällönanalyysi*, ks. esim. Tuomi 2018.

⁵ Aiemmassa tutkimuksessa koodauksesta on käytetty molempia termejä luokittelu sekä koodaaminen.

⁶ Berger 2000, 173.

toistettavuudesta. Metodien perusteluissa nojaudun pitkälti tutkimuskirjallisuuteen ja tutkimusperinteeseen samalla perustellen metodin soveltuvuuden oman aineistoni analysointiin.

Tutkimuskirjallisuudessa sisältöanalyysia kuvaillaan metodina useista eri näkökulmista. Yhtenäistä näille havainnoille on kuitenkin se, että niissä yhdistyy ajatus metodin soveltumisesta moneen eri tutkimus- ja aineistotyyppiin. Anneli Sarajärvi sekä Jouni Tuomi teoksessaan *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Tammi, 2018) kuvailevat sisältöanalyysin olevan ”perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä”. He kuvaavat sisältöanalyysin olevan menetelmä, jolla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Kirjoittajien mukaan sisältöanalyysillä lähtökohtaisesti pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. He huomauttavat, että sisältöanalyysillä voidaan ainoastaan saada kerätty aineisto vain järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten.⁷ Vastaavasti Esa Väliaverron, Anu Kantola ja Inka Moring teoksessa *Media-analyysi; tekstistä tulkintaan* (Helsingin yliopisto, 1998) kuvailee sisältöanalyysin olevan ”käyttökelpoinen tapa luoda yleiskuva jostakin suhteellisen laajasta dokumenttiaineistosta”. Kirjoittajat korostavat niin ikään sisältöanalyysin tarvitsevan tuekseen laadullisia analyysimenetelmiä.⁸

Yksi kyseisen metodin uranuurtajista on yhdysvaltalainen Arthur Asa Berger, joka teoksessaan *Media Analysis Technique* (Sage Publications, 2000) esittää sisältöanalyysin osalta merkittäviä metodiin liittyviä huomioita. Kirjoittajan mukaan sisältöanalyysi on yksi tärkeimmistä metodeista mediaa tutkittaessa.⁹ Berger teoksessaan korostaa muun muassa aineiston luokittelun määrittelyn tärkeyttä.¹⁰ Hän myös kehottaa tutkimuksen tekijöitä avaamaan läpinäkyvästi mahdollisia ongelmakohtia aineiston luokitteluun liittyen. Tämän tutkimuksen osalta olen avannut aineiston luokitteluun liittyviä erityiskysymyksiä luvussa *1.3. Tutkimuksen aineisto*. Lisäksi Berger näkee sisältöanalyysin suosion ja merkityksen erityisesti siinä, että sisältöanalyysi on hänen mukaansa ”lahjomaton, yksinkertainen ja ei aikaan sidottu”. Lahjomattomalla Berger viittaa siihen, kuinka metodina esimerkiksi haastattelut voivat antaa vääristynyttä tietoa haastateltavan näkemyksien mukaisesti tai niitä mukailleen.¹¹

Sisältöanalyysin käyttöön tämän tutkimuksen kaltaisen aineiston olleessa kyseessä tutkimuskirjallisuus tarjoaa joitakin lähestymistapaan liittyviä huomioita. Turo Uskali kirjoittaa

---

⁷ Tuomi 2018, kappale 4.4.

⁸ Kantola 1998, 51.

⁹ Berger 1991, 35.

¹⁰ Berger 2000, 178.

¹¹ Berger 2000, 181.

teoksessa Mediajättien aika; uusia heikkoja signaaleja etsimässä (Inforviestintä, 2005), että määrällisen aineiston sisällönerittelyssä luokittelulla on keskeinen rooli. Uskali huomauttaa, että tyypillisesti myös tutkimuksen toteutusajankohta vaikuttaa luokittelussa käytettyyn kategorisointiin samalla kertoen tutkijan odotuksista aineistolle.¹² Samaan aiheeseen viittaa Arthur Asa Berger, jonka mukaan ”luokittelijan luotettavuus” on metodille ominainen haaste. Bergerin huomio kiinnittyy enemmänkin asioiden tulkintaan ja diskurssianalyttiseen lähtökohtaan, puhtaan lähilukuun perustuvan luokittelun jäädessä hänen kritiikissään vähemmälle.¹³ Molemmat huomiot ovat erittäin valideja, sillä olen myös tätä tutkimusta tehdessäni huomannut tutkimushetkellä käynnissä olevan keskustelun vaikutukset omaan positiooni suhteessa tutkimuksen aihepiiriin. Jo pelkästään aiheen valinta tutkimukseni pääkohteeksi perustuu paljolti siihen, että juuri valtiontalouden tasapainotus on ollut keskeinen politiikan aihepiiri viimeistään vuoden 2023 eduskuntavaaleista eteenpäin.

Toisena huomiona metodista voidaan todeta sen suhde aineistoon, aineiston kokoon sekä luokitteluun käytännön toimenpiteenä. Muun muassa Jari Eskola teoksessa Johdatus laadulliseen tutkimukseen (Vastapaino, 1998) kuvailee laajojen aineiston kattavan luokittelun olevan haasteellista tai jopa mahdotonta. Eskola viittaa tällä ajatukseen siitä, että sisältöanalyysissa jokaiselle luokiteltavalle yksikölle voisi periaatteessa löytyä loputtomasti eri luokkia ja näkökulmia luokittelun suorittamiseen. Eskolan mukaan kyseistä metodia käytettäessä on syytä pyrkiä siihen, että aineistoa on luokiteltu riittävästi.¹⁴ Kuvailen luvussa 1.3. *Tutkimuksen aineisto* yksityiskohtaisemmin lähestymistapaani, mutta metodin osalta olen noudattanut Eskolankin mainitsemaa tapaa luokitella aineistoa. Olen luonut alustavan luokittelurakenteen, joka on mukautunut luokittelun edetessä aineistoon ja sen ominaisuuksiin. Ensimmäinen luokittelurunko ei tässäkään tutkimuksessa ollut lopulta se lopullinen, vaan aineisto on elänyt tutkimustyön edetessä.

Metodiin ja aineiston käyttöön liittyvänä tärkeänä huomiona haluan myös alleviivata tapaani analysoida mediaa ja artikkeleita valittujen metodien avulla. Tässä työssä olen kohdentanut tarkasteluni nimenomaan aineistossa esiin nouseviin kannanottoihin tai niiden puutteeseen. Analyysin kohteena on siis sisältö itsessään, ei esimerkiksi media asialistan asettajana tai journalistiset motiivit tai valinnat yksityiskohtaisemmin. Siten myös toimittaja on voitu nimetä *puhujaksi*, kun kyseessä on ollut esimerkiksi pääkirjoitus, kommentti tai analyysi tai uutisessa toimittajan ääni on ollut ikään kuin vahvin.

---

¹² Uskali 2005, 71.

¹³ Berger 1991, 28.

¹⁴ Eskola 1998, kappale 4.

Tätä tutkimusta varten olen tehnyt varsin laajan tarkastelun aiempaan tutkimukseen ja tutkimuskirjallisuuteen. Kartoittaessani tutkimuskenttää tein välittömästi rajauksen Suomeen, sillä halusin myös omassa tutkimuksessani painottaa sellaista tutkimusperinnettä, jossa lähestymistavat, aineistot ja metodit olisi sovitettu suomalaiseen mediamaisemaan soveltuviksi. Kartoitustyöni pohjalta olen saanut käsityksen, ettei vastaavasta aiheesta ole tehty ainakaan vastaavassa laajuudessa tutkimuksia aiemmin, mutta täyttä varmuutta tästä minulla ei ole. Sen sijaan tutkimuksia, jotka pohjautuvat lähdeaineistoltaan yleisesti mediaan, on huomattavasti suurempi määrä. Erityisesti opinnäytetöissä metodi on kuitenkin usein ollut diskurssianalyysi, kehystäminen tai genreanalyysi ja aineistotkin ovat olleet huomattavasti suppeampia. Kartoitustyöni pohjalta sain vaikutelman, että julkiseen keskusteluun ja journalistisiin lähteisiin perustuva tutkimus on hyvin suosittua. Luulen taustalla olevan aineiston suhteellisen helpon saatavuuden erityisesti journalismin digitalisoitumisen myötä, jonka voin oman tutkimuksen osalta myös allekirjoittaa.

Hallintotieteellisen tutkimuksen näkökulmasta tässä työssä käsitelty tematiikka kytkeytyy vahvimmin julkistalouden ja julkisen talousjohtamisen alaan. Ennen kaikkea tämä tutkimus antaa lisää ymmärrystä siitä, millainen rooli medialla on julkisen talousjohtamisen välineenä. Tutkimuksessa olen tutkimuskysymysten käsittelyn avulla tuonut esiin sen, miten poliitikot, virkamiehet ja muut yhteiskunnalliset vaikuttajat käyttävät mediaa pyrkimyksensä ohjailta valtion taloudenhoitoa. Media on siten yksi julkisen talousjohtamisen työvälineistä keskusteluun osallistuville toimijoille. Hallintotieteen tutkimusperinteessä tässä tutkimuksessa käyttämäni metodit ja aineistot eivät ole kaikista käytetyimpiä, mutta jo tutkimusta suunnitellessani minulle oli selvää, että tulisin yhdistelemään osaamistani myös muiden tieteenalojen tutkimusperinteistä. Perustelen valintaani sillä, että kuten tämä tutkimus lopulta osoittaa, medialla on keskeinen merkitys siihen, millä tavalla valtion talouteen ja velkaantumiseen liittyvä tematiikka muuttuu ajassa. Julkisen talousjohtamisen ja hallintotieteen näkökulmasta media on yksi talousjohtamisen väline, jota ei huomioida riittävästi ja jota ei ole tutkittu tarpeeksi. Tätä tutkimusaukkoa olen tällä tutkimuksella paikannut.

Sekä kotimaisessa että kansainvälisessä hallintotieteellisessä tutkimuksessa valtion velkaantumista ei ole juurikaan aiemmin tutkittu vastaavalla metodeilla tai lähdeaineistoilla. Julkista velkaa ja valtioiden velkaantumista on yleisesti tutkittu runsaasti kansainvälisellä tasolla. Tutkimus on keskittynyt paljolti velkaantumisen syihin ja seurauksiin sekä eri toimijoiden rooleihin osana

velkaantumista.¹⁵ Mediaa on käytetty tutkimuksissa, joissa tutkimuskohde on ollut rajatumpi. Tutkimuksissa on muun muassa analysoitu television uutislähetysten vaikutusta Euroopan velkakriisiin.¹⁶ Aiemmat tutkimukset usein yhdistelevät tämän tutkimuksen tavoin useamman kuin yhden tieteenalan metodeja ja tapoja käyttää aineistoa. Arvelen vastaavan tutkimuksen puuttumisen syyksi osittain myös sen, ettei media-aineiston koneellisia keruutapoja välttämättä tunneta laajasti. Toisaalta tutkimuksessa on paljon poikkitieteellisiä elementtejä, jotka etäännyttävät sitä perinteisemmästä hallintotieteellisestä tutkimuksesta. Se ei kuitenkaan vähennä tai heikennä tutkimuksen arvoa, vaan mahdollistaa uudet ja monipuolisemmat lähestymistavat myös runsaasti tutkittuihin aihepiireihin.

Tämän tutkimuksen kannalta haluan nostaa esiin erityisesti kolme teosta, jotka ovat toimineet innoittajana ja esimerkkinä tätä työtä tehdessä. Anna Simolan ja Esa Reunasen vuonna 2010 julkaistu *Kaikki toistaiseksi hyvin – kansainvälinen finanssikriisi talousjournalismissa* (Tampereen yliopisto, 2010) tarkastelee vuonna 2008 käynnistyneen finanssikriisin kahta ensimmäistä vuotta samoista lähtökohdista tämän tutkimuksen kanssa. Tutkimuksessa on tarkasteltu Helsingin Sanomien, Kauppalehden sekä Financial Timesin julkaisemia artikkeleita, jotka on valittu otannalla perustuen niiden sisältämiin kriisiä käsitteleviin asiasanoihin. Teoksessa käsitellään kriisiuutisoinnin eri vaiheita, medioiden vaikutusta laajempaan käsitykseen kriisistä itsestään sekä eri sidosryhmien esittämiä tulkintoja itse kriisin syistä.¹⁷ Teoksessa on käytetty sekä laadullisia että määrällisiä metodeja, joista tärkeimpänä mainittakoon tässäkin tutkimuksessa käytetty sisältöanalyysi. Tutkijat kirjoittavat tarkastelleensa ”*määrällisen sisällönanalyysin avulla eri toimijaryhmien näkyvyyttä kriisijutuissa sekä luonnehditaan laadullisen sisällönanalyysin avulla niiden asemaa ja roolia keskustelussa*”.¹⁸ Vastaava periaate on ollut pitkälti käytössä myös itselläni tässä tutkimuksessa. Kirjallisuuteen ja aiempaan tutkimukseen tutustuessani huomasin, että monissa tutkimuksissa työn rakenne on hyvin samankaltainen. Myös Simolan sekä Reunasen työssä esitellään yhdessä luvussa kriisin taustaa ja tapahtumien viitekehystä. Toisessa luvussa käydään kronologisesti läpi tapahtumien kulkua. Vastaavaa rakennetta olen pyrkinyt mukailemaan myös tässä tutkimuksessa, sillä koen sen olevan tiedon omaksumisen ja esittämisen sekä lukijan kannalta parhain tapa lähestyä käsiteltävää teemaa.

---

¹⁵ Ks. Cifuentes-Faura & Simionescu 2024.

¹⁶ Ks. Hirsch ym. 2024.

¹⁷ Simola & Reunanen 2010, 14.

¹⁸ Simola & Reunanen 2010, 15.

Toisena tämän tutkimuksen syntyyn keskeisesti vaikuttaneena teoksena esittelen Hannu-Pekka Ikäheimon väitöskirjan *Politiikkaa ilman vaihtoehtoja – suomalainen sanomalehtijournalismi EU-keskustelun ja demokratian näyttämönä 1995–2018* (Tampereen yliopisto, 2021). Kyseinen väitöskirja on osaltaan johdattanut minua media-analyysin sekä viestinnän tutkimusperinteeseen ja avartanut käsitystäni vastaavien tutkimusten tekemiseen vaadittavista tekijöistä. Tutkimuksessaan Ikäheimo on taustoittanut suomalaista EU-politiikkaa 1990-luvulta alkaen ja vastaavalla tavalla kuvannut kotimaisen mediakentän muutoksia. Osaltani olen pyrkinyt tässä tutkimuksessa samaan, sillä juuri median ymmärrys ja toimintaympäristön kuvaus ovat keskeisessä asemassa, kun tulkitaan tutkimuksen kohteena olevaa kirjoittelua ja keskustelua medialähteissä. Metodinaan Ikäheimo käyttää jo aiemmin mainittua kehysanalyysia. Hän johdattelee lukijan aina filosofi Jürgen Habermasin julkisuusteorioihin ja näin taustoittaa tulkintakehyksen käyttöä.¹⁹ Ikäheimo niin ikään käyttää myös määrällistä analyysia väitöstyössään. Tutkimuksen arvo tämän työn ja prosessin kannalta on ollut myös metodiin liittyvä. Ikäheimon käyttämässä kehysanalyysissa on monin paikoin päällekkäisyyksiä sisältöanalyysin teoreettisen viitekehyksen kanssa, ja vaikuttaakin siltä, että metodeilla on paljon yhdistäviä tai samankaltaisen lopputuloksen tuottavia ominaisuuksia. Ikäheimon tutkimuksen näkökulmasta lähtökohdista arvioin, että kehysanalyysi tuottaa usein yksityiskohtaisempaa ja tarkempaa tietoa, painottuen enemmän esimerkiksi puheen diskurssiin. Sen sijaan sisältöanalyysi metodina soveltuu laajemmin erilaisten tulkinnan tekemiseen hieman väljemmässä mittakaavassa.

Kolmantena tähän tutkimukseen vaikuttaneena teoksena haluan nostaa esiin Aki Kangasharjun kirjan *Talouden ilmestyskirja – velka, inflaatio, nollakasvu ja politiikan umpikuja* (Docendo, 2023). Kirja on taloustieteen tohtorin, dosentti Aki Kangasharjun yleistajuinen teos Suomen julkisen talouden tilasta, lähihistoriasta sekä arvioista tulevaisuuden kehityksen suhteen. Kangasharjun kohdalla on syytä mainita, että hän on entinen Nordean pääekonomisti ja nykyinen Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen Etlan toimitusjohtaja. Kirja itsessään ei ole siis tutkimuskirjallisuuden kriteerit täyttävä, vaan Kangasharjun näkökulma vallitsevaan tilanteeseen ja siihen liittyvään lähihistoriaan. Siten myös kirjan arvo tätä tutkimusta suoritettaessa on ollut lähinnä taustoittaa viimeisten vuosien keskustelua ja nostaa esiin julkistalouden kehityksen kannalta keskeisiä tapahtumia ja käännekohtia. Kirja on antanut hyvän lähtökohdan muuhun tutkimuskirjallisuuteen yhdistettynä havainnoida tapahtumien kulkua ja näin valita tutkimuksen kannalta tärkeimpiä tapahtumia lähempään tarkasteluun. Teoksen arvoa nostaa erityisesti sen yleistajuisuus sekä kirjoittajan kyky ottaa kantaa

---

¹⁹ Ikäheimo 2001, 48.

käsiteltävään tematiikkaan myös useista eri talouspoliittisista näkökulmista. Kirjassa käydään ikään kuin keskustelua tapahtuneiden tosiasioiden ja talouspolitiikan lainalaisuuksien välillä, joka avaa myös lukijalleen mahdollisuuden havainnoida aihetta eri näkökulmista ja arvioida myös kirjoittajan valitsemaa lähestymistapaa aiheeseen ja tematiikkaan.

1.3 Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa jo melko varhain pääasialliseksi alkuperäisaineistoksi valikoitui digitaalinen uutismedia.²⁰ Aineiston valintaa perustele tutkimuskysymykset, joissa tutkimuksen tarkoitus ja toiminta-alue sidotaan vahvasti journalistiseen mediaan ja julkisuuteen. Tekstimuotoinen journalismi valikoitui pitkälti siksi, että siihen kuuluva sisältö on helposti haettavissa myös takautuvasti ja sen kerääminen on yksinkertaisempaa sähköisiä työkaluja hyväksi käyttäen. Artikkelimuotoisten journalististen tuotosten kerääminen ja analysointi on huomattavasti yksinkertaisempaa ja suoraviivaisempaa kuin esimerkiksi puhutun sisällön, kuten uutislähetysten tai radio-ohjelmien kerääminen ja analysointi, vaikka tälläkin saralla teknologia mahdollistaa esimerkiksi automaattisen puheentunnistuksen. Kirjoitetun sisällön analysointi tarjoaa myös mahdollisuuden hyvin laajaan ja kattavaan aineistoon, sillä sen systemaattisen analysoinnin suorittaminen valituin metodein on huomattavasti puhuttua sisältöä tarkempaa ja tehokkaampaa. Aineistotyypin valintaa tukee myös aiemmat tutkimukset, joissa aineiston rajaaminen tiettyyn aineistotyyppiin nähdään välttämättömyytenä työmäärän rajaamiseksi.²¹

Journalistisen aineiston valintaan vaikutti myös aiempi tutkimuskirjallisuus, jossa arvioitiin useammassa yhteydessä median ja journalismin vaikuttavan merkittävästi siihen, miten velkaantumiseen suhtaudutaan ja miten se ymmärretään. Muun muassa Timo Harju teoksessa *Talouskeskustelu mediajulkisuudessa* (Vastapaino, 2023) toteaa Suomen julkisen velkataakan olevan eurooppalaisessa vertailussa maltillinen, mutta samaan aikaan talouspolitiikkaa kirjoittajan mukaan hallitsee ”näkemys valtion holtittomasta velkaantumisesta”.²² Myös Anna Simola teoksessa *Kaikki toistaiseksi hyvin; kansainvälinen finanssikriisi talousjournalismissa* (Tampereen yliopisto, 2012) kuvailee journalistisen median olevan talouspolitiikalle tärkeä ainakin neljällä tavalla: vallitsevien näkemysten kiteyttämisen paikkana, päättäjien mielikuvien luojana, poliittisen pelin areenana sekä

---

²⁰ Digitaalinen uutismedia on journalistista uutismediaa, joka on julkaistu vähintään sähköisessä muodossa.

²¹ Ks. esim. Reunanen 2003, 90.

²² Harjuniemi 2023, *talouskeskustelu mediajulkisuudessa*.

keskustelun mahdollistajana sen eri osapuolille.²³ Tiivistetysti Simola kuvailee journalistisen median luovan tilan, jossa talouspolitiikkaan ja tämän tutkimuksen kontekstissa velkapolitiikkaan liittyen käydään näkemysten vaihtoa, samalla viestien omille viiteryhmillä haluttua viestiä. Vielä tiivistetympin voidaan siis ajatella kyseessä olevan valtapeli sen puhtaimmassa muodossaan.

Aineistonani on tässä tutkimuksessa toiminut kolmen kotimaisen merkittävän journalistisen julkaisun – Helsingin Sanomien, Iltalehden sekä Yleisradion – digitaalisesti julkaisemat artikkelit, kolumnit, pääkirjoitukset ja muut vastaavat juttutyypit vuosien 2019–2023 välisenä aikana. Aineiston keruun ja käsittelyn jälkeen se koostuu lopulta 909 journalistisen median julkaisusta, jotka jakautuvat kappalemäärällisesti tasaisesti mainittujen medialähteiden välillä.²⁴ Medioiden määrällinen edustavuus aineistossa on sattumaa, eli voidaankin todeta kyseisten medioiden kirjoittaneen tutkimuksen aiheesta varsin saman verran tutkimusjakson aikana.

Medioiden valinnassa nojauin suomalaisen mediakentän ymmärrykseen sekä aiempaan tutkimuskirjallisuuteen. Lähteiden määrä rajautui kolmeen pitkälti siksi, että aineisto olisi muuten kasvanut liian suureksi suhteellisen pitkän tutkimusjakson vuoksi. Alusta alkaen rajasin aineistoa niin, että valittavien medialähteiden tulisi olla valtakunnallisia. Edellä mainittujen medioiden lisäksi viime hetkiin asti mukana oli myös Ilta-Sanomat, jonka rajasin lopulta ulkopuolelle, koska halusin painottaa myös mediatalojen välisiä eroavaisuuksia. Sekä Helsingin Sanomat että Ilta-Sanomat ovat tutkimushetkellä Sanoma Oyj:n omistuksessa, kun sen sijaan Yleisradio on verovaroin rahoitettu valtiollinen toimija. Iltalehden omistaa Alma Media Oyj. Pysin valitsemaan aineistoon myös tyyliään ja tavoiltaan toisistaan poikkeavia medioita. Tällä pyrin huomioimaan myös erilaiset journalistiset tavat jäsentää velkaan liittyvää keskustelua. Iltapäivälehtiä pidetään lähtökohtaisesti populaarina median ja päivälehtiä, kuten tässä tapauksessa Helsingin Sanomia, ”vakavimmin” otettavana viestimenä.²⁵ Vastaavissa tutkimuksissa aiemmin muun muassa Helsingin Sanomat on poimittu lähteeksi hyvin usein, sillä se on eri selvitysten valossa suomalaisten päättäjien eniten seuraama medialähde. Helsingin Sanomat edustaa myös suurelle yleisölle suunnattua uutis- ja asiapainotteista *yleisjournalismia*.²⁶ Medialähteiden rajauksen vuoksi onkin hyvä huomioida, ettei tutkimus edusta laajemmin koko mediakenttää, vaikka sen pohjalta toki voidaankin tehdä joitakin yleistyksiä keskustelun luonteesta.²⁷ Tähän tutkimukseen valikoidut medialähteet joka tapauksessa

---

²³ Simola & Reunanen 2010, 122.

²⁴ HS: 297 julkaisua; YLE: 300 julkaisua; IL: 312 julkaisua.

²⁵ Reunanen 2003, 91.

²⁶ Kunelius 2009, 88.

²⁷ Reunanen 2003, 90.

ovat sellaisia, joilla on niiden tavoitavuuden ja vaikuttavuuden valossa valtakunnallisesti merkittävä rooli aihepiirin keskustelua johdattelevina toimijoina.

Tutkimuksen aikarajausta pohdin suunnitteluvaiheessa melko pitkään. Käytössäni olevat tekniset valmiudet mahdollistaisivat aineiston systemaattisen keruun pidemmältäkin ajalta. Toisaalta melko nopeasti havaitsin, ettei jo edellä mainittujen syiden vuoksi kovinkaan suuren aineiston kerääminen ollut työn lopputuloksen ja tutkimuskysymyksiin vastaamisen näkökulmasta hedelmällistä. Halusin kuitenkin työotsikon ja tutkimuskysymysten muodostuksen myötä analysoida ajanjaksoa, johon mahtuisi velkaan ja velkapolitiikkaan liittyvän keskustelun kannalta merkittäviä tapahtumia ja suunnanmuutoksia. Tämän määrittelyssä auttoi juuri muun muassa jo aiemmin mainitsemani Aki Kangasharjun teos, jossa kuvaillaan suomalaisen velkakeskustelun käännteitä. Vastaavalla tavalla ajatustyössä auttoivat esimerkiksi Heikki Patomäen teos Suomen talouspolitiikan tulevaisuus (Into, 2014) sekä Juha Siltalan Pandemia; kiihdytysajon äkkijarrutuksesta uuteen normaaliin (Otava, 2022), jotka molemmat antoivat tärkeää taustoittavaa tietoa tutkimusjakson talouspoliittisista ja yhteiskunnallisista tapahtumista. Päädyin lopulta jo mainittuun viiden vuoden jaksoon muutamastakin eri syystä. Ensinnäkin halusin tutkimusjakson käsittävän kokonaisia kalenterivuosia, joka helpottaa aineiston kuvailua ja on useimmissa aineiston rajauksissa käytetty määre. Toisekseen tavoitteenani oli valita ajanjakso, johon ajoittuisi vähintään kahdet eduskuntavaalit. Nyt tarkasteltu aineisto kattaa osan Juha Sipilän ja Petteri Orpon hallituskausista sekä Antti Rinteen ja Sanna Marinin hallituskaudet kokonaan. Aineiston analyysissä kävikin nopeasti ilmi erityisesti vaalien vaikutukset käytävään keskusteluun, joten katsoin laajan ymmärryksen luomiseksi olevan välttämätöntä sisällyttää jaksoon useampia hallituskokoonpanoja ja vaalitapahtumia. Kolmantena tekijänä halusin huomioida koronaviruspandemian vaikutukset velkakeskusteluun. Maailmanlaajuinen koronaviruspandemia vaikutti suomalaiseen yhteiskuntaan ja siten tutkimuksen tematiikkaan keväästä 2020 eteenpäin, sen aktiivisimman vaiheen päättyessä viimeistään vuoden 2022 aikana. Virallisesti koronaviruspandemian aiheuttaman hätätilan julistettiin olevan ohi toukokuussa 2023.²⁸ Pandemian huomiointi tutkimusjaksossa mahdollisti aineiston analysoinnin myös koronaa edeltävästä talouspoliittisesta tilanteesta käsin sekä se antoi hedelmällisen maaperän tarkastella koronan vaikutusten hiipumista tutkimusjakson loppua kohden. Pandemialla on ollut myös merkitsevä rooli velkaantumisen argumentaatioissa sekä taloudenpitoon liittyvien sääntöjen ja kehyksien muuttumisessa.²⁹

---

²⁸ HS, 5.5.2023.

²⁹ YLE, 21.12.2023.

Tutkimuksen aineisto on kerätty käyttämällä kansainvälisen Meltwater -yhtiön mediaseurantaan tarkoitettua työkalua. Meltwater on Norjassa vuonna 2001 perustettu mediaseuranta-alan ohjelmistoyritys, joka tarjoaa mediaseurantapalveluiden lisäksi sosiaalisen median seurantaan ja hallintaan sekä muun muassa tiedottamiseen liittyviä työkaluja.³⁰ Mediaseurantaan tarkoitettu työkalu poimii palveluun syötettyjen uutismedioiden julkaisemien uutisten ja artikkeleiden tekstisisällön niiden julkaisuhetkellä. Käyttäjän on mahdollista kohdistaa hakuja tähän tekstisisältöön. Palvelun toimintaperiaate on hieman vastaava kuin internetin avoimilla hakukoneilla, kuten esimerkiksi Googlella. Meltwaterin palvelun erottaa sen systemaattinen keräystapa ja kohdentuminen journalistiseen sisältöön. Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty käyttämällä niin sanottua boolean-hakulauseketta, jossa eri hakusanoja yhdistetään ennalta määritetyillä muuttujilla. Tutkimuksen aineiston keruussa on käytetty seuraavaa hakulauseketta:

((julkisen OR julkinen OR valtio OR valtion) NEAR/10 (alijääm* OR velka* OR tasapainottaminen))

Hakufunktio on hakenut journalistista sisältöä valikoiduista medialähteistä, valitulla tutkimusjaksolla oheisilla sanoilla. Hakufunktio toimii käytännössä niin, että se vaatii jokaisen vastauksena annettavan tuloksen – siis yksittäisen journalistisen julkaisun – sisältävän vähintään yhden termeistä *julkinen* tai *valtio* sekä vähintään yhden termeistä *alijäämä*, *velka* tai *tasapainottaminen*. Näissä kahdessa kategoriassa olevien sanaparien tulee esiintyä enintään kymmenen sanan päässä toisistaan itse artikkelissa. Hakufunktio muodostaa tällöin aineiston keruun kannalta olennaisia sanapareja, kuten *valtion velkaantuminen*, *julkisen talouden alijäämä* tai *julkisen talouden tasapainottaminen*. Hakufunktiota olisi ollut mahdollisuus tarkentaa lukuisin eri tavoin, kuten sulkemalla ulos ei-toivottuja hakutuloksia tai aiheita sekä laajentamalla sallittuja sanoja tai sanakategorioiden esiintyvyyden etäisyyttä. En kuitenkaan halunnut hakusanojen määrittelyllä rajoittaa liikaa hakutuloksia, joten luotin arviooni siitä, että kyseisillä avainsanoilla saatava aineisto on edustavuudeltaan tarpeeksi laaja. Niin kutsuttujen väriiden hakutulosten käsittelystä kerron myöhemmin tässä tutkimuksessa. Kyseistä hakutapaa käytettäessä on selvää, ettei tälläkään tavalla kerätty aineisto ole kattavuudeltaan sataprosenttinen. On hyvin todennäköistä, että tutkimuksen aihepiiristä on puhuttu sellaisin termein, jotka tutkijan asemasta olisi mahdollista tunnistaa ja yksilöidä osaksi hakufunktiota.

---

³⁰ Meltwater, 2024.

Pidän oheisilla hakusanoilla saatavaa aineistoa kuitenkin varsin kattavana. Perustan ajatukseni siihen, ettei tutkimustyössä esimerkiksi keskeisten poliittisten tapahtumien kohdalla aineistossa ollut aukkoa, vaan tutkimuksen kohteena olleet mediat julkaisivat keskeisiin uutistapahtumiin liittyen. Uutisten ja artikkeleiden puuttuminen aineistosta esimerkiksi eduskuntavaalien tapahtumiin liittyen osoittaisi hakufunktion toimimattomuuden. Itse tutkimustehtävän kannalta analysoin myös *aineiston kylläntymistä*. Kylläntymisellä eli saturoitumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa suurempi havaintojoukko tai uudet tarkasteltavat yksiköt eivät tuo enää tutkimusongelman kannalta uutta tietoa.³¹ Periaatteessa jokainen uusi juttu journalistista mediaa analysoitaessa voisi tuoda jotakin uutta. Kuitenkin volyymin ollessa tämän tutkimuksen kohdalla melko suuri arvioin, että merkittävin osa näkökulmista ja tutkimuskysymyksen kannalta olennaisista tiedoista on mukana aineistossa. Haluan myös erikseen korostaa sitä, että valikoitujen medialähteiden osalta rajaus on tehty juuri kyseisiin medioihin siksi, että ne edustavat valtakunnallista kattavuutta. On todennäköistä, että esimerkiksi puoluelehdet ja äänenkannattajat, kuten Demokraatti, Suomen Uutiset tai Verkkouutiset ovat julkaisseet sisältöä, jossa keskusteluun osallistuu laajempi spektri toimijoita. Valtakunnallisten medioiden valinnalla halusin kuitenkin korostaa käytävän keskustelun ja kirjoittelun kovinta ydintä sekä vaikuttavuutta lukijajoukkoon. Vaikuttavuuden arvioinnin olen perustanut puhtaasti valittujen medioiden levikkiin ja yhteiskunnalliseen rooliin.

Aineiston keruutapa tuottaa myös sisältöä, jotka ovat varsinaisen tutkimusaiheen kannalta ei-toivottuja. Hakufunktion esimerkiksi yksityishenkilöiden velkaan ja velkaantumiseen liittyvät artikkelit, joissa hakusanat esiintyvät sattumalta vaaditun etäisyyden päässä toisistaan. Tässä tutkimuksessa tällaiset aineistoon kuulumattomat osat on poistettu manuaalisesti aineistoanalyysin yhteydessä. Olen tutkimuksessa käytettyä aineistoa myös neljän muun säännön mukaan. Ensimmäisenä olen sulkenut pois sellaiset tulokset, joissa valtion velkaantumiseen on viitattu täysin muussa yhteydessä. Esimerkiksi artikkelit, joissa on ainoastaan mainittu valtion velkaantuminen ja itse artikkeli on käsitellyt esimerkiksi kulttuurin tai urheilun aihepiiriä, on suljettu pois tutkimuksen aineistosta. Toiseksi olen rajannut ulkopuolelle artikkelit, joissa EU-politiikka ja EU:n velkasäännöt ovat olleet pääroolissa, mutta joissa Suomen valtion velkaantumiseen on viitattu sivumainintana artikkelin leipätekstissä. Aineisto kuitenkin sisältää sellaiset artikkelit, joissa Suomen valtion velkaantumisesta on käsitelty pääroolissa ja velkaantumisesta on peilattu EU:n velkasäädöksiin ja EU-politiikan tuottamiin velkaantumisen reunaehtoihin. Kolmantena olen sulkenut aineistosta pois hyvinvointialueiden ja kuntien velkaantumiseen liittyviä julkaisuja, joissa pääpaino on ollut

---

³¹ Eskola 1998, kappale 2.

kuntatalouden ja hyvinvointialueiden talouden käsittelyssä. Usein näissä artikkeleissa on jossakin kohtaa todettu kuntien velkaantumisen lisäävän myös valtion velkaantumista, mutta tämän tutkimuksen tarkoituksen kannalta nämä artikkelit eivät olisi tuoneet merkitsevää uutta tietoa viitaten jo aiemmin mainitsemaani aineiston kylläntymiseen. Neljäntenä olen rajannut ulkopuolelle digitaalisessa uutismediassa julkaistut ääni- ja videopainotteiset uutiset ja artikkelit, joissa ei ole tekstimuotoista artikkelille tyypillistä rakennetta, vaan tekstin tarkoituksena on ollut lähinnä johdattaa lukijaa videosisällön pariin. Vastaavalla tavalla olen sulkenut ulkopuolelle erilaiset hetki hetkeltä -tyyppiset live seurannat koskien tiedotustilaisuuksia tai eduskunnan täysistuntoja. Hyvin usein edellä mainituista uutistapahtumista on aineistossa ollut olemassa jo varsinainen uutinen tai artikkeli.

1.4 Aineiston luokittelu

Aineiston luokittelu on ollut tämän tutkimustyön kannalta kaikista suuritöisin ja haastavin osuus. Olen edellä kuvaillut aineistoon liittyviä haasteita sekä metodia, jolla lähdin aineistoa alun perin analysoimaan. Luokittelua tehdessä huomasin nopeasti, että erityisesti tutkimusjaksoltaan näin laajassa aineistossa luokittelun painopisteet voivat muuttua merkittävästikin siirryttäessä esimerkiksi hallituskaudesta toiseen. Luokkia ja luokittelua rakentaessa piti siis ottaa huomioon myös luokkien muuttuminen. Jos vuonna 2019 puhujaluokkaan koodataan kategoriaksi *hallitus*, tarkoittaisi se lopullisen analyysin kannalta hyvin eri asiaa tutkimusjakson lopussa vuonna 2023. Luokkien muuttujien valinnassa piti siis huomioida myös yksittäisen muuttujan roolin muutokset analysoitaessa aineistoa pidemmällä aikavälillä.

Tutkimuksessa jokainen havaintoyksikkö eli artikkeli on luokiteltu viiden pääluokan mukaan. Ensimmäisenä jokainen artikkeli on määritelty *maininnan taso* -luokan mukaan joko *päärooliin* tai *sivurooliin*. Pääroolin maininnaksi on luokiteltu jutut, joissa valtion velkaantuminen ja siihen liittyvät kannanotot ovat keskeisessä roolissa. Aihepiiriin viitataan esimerkiksi jo otsikko tai ingressitasolla tai artikkeli muuten käsittelee laajasti aihepiiriä. Esimerkkinä pääroolin maininnasta voidaan pitää esimerkiksi valtiovarainministeriön tai talouspolitiikan arviointineuvoston kannanottoja valtion velkaantumiseen.³² Sivuroolin maininnaksi on luokiteltu sellaiset artikkelit, joissa aihepiiriin on viitattu ohimennen ja artikkelin pääasiallinen painopiste on muualla. Tyypillisesti sivurooliin luokitelluissa artikkeleissa aihepiiriä ei ole käsitelty otsikko- tai ingressitasolla, vaan artikkeli on

---

³² Ks. esim. IL, 4.2.2019a.

pitänyt sisällään lukuisia eri teemoja esimerkiksi vaaleihin tai puolueiden toimintaan liittyen, joista velkaantuminen on mainittu vain ohimennen yhtenä lukuisista aiheista. Luokituksen saaneet artikkelit ovat voineet käsitellä monia eri aiheita, kuten työmarkkinoita tai hallitusneuvotteluita.³³ Luokan määrittelyssä olen halunnut painottaa myös otsikkotasoa siksi, että se usein kertoo jutun sisällön lyhyesti ja ytimekkäästi. Se viestii myös median lukijalleen tarjoamaa näkökulmaa ja tyypillisesti sisältää niin sanotun koulun varsinaisen artikkelin sisällöstä. Vastaavalla tavalla ingressin tehtävä on tukea otsikon tarjoamaa viestiä.³⁴ Tutkimustyön selkeyttämisen kannalta on siis ollut perusteltua olettaa, että otsikko ja ingressi yhdessä tarjoavat riittävän varmuuden kyseessä olevan artikkelin kategorisoinnista toiseen kahdesta edellä mainitusta luokasta.

Toinen ja vaihtoehdoiltaan monipuolisin pääluokka on *puhujat*. Kategoriassa olen aineiston luokittelussa pyrkinyt määrittelemään sen toimijan, joka on artikkelissa lausunut velkaantumisesta ja joka on artikkelissa keskeisimmässä roolissa. Puhuja voi olla esimerkiksi yksittäinen henkilö, organisaatio, ammattiryhmä, yritys tai joukko ihmisiä. Esimerkkejä puhujista tämän tutkimuksen aineiston valossa ovat esimerkiksi valtiovarainministeriö, ekonomistit (ryhmänä), Suomen pankki tai Euroopan unioni. Erityisesti virastojen, kuten ministeriöiden ja pankkien kohdalla olen kiinnittänyt erityisestä huomiota organisaation statukseen ja yhteiskunnalliseen pääoman sen lausussa ja ottaessa kantaa aihepiiriin. Esimerkiksi Suomen pankin kohdalla puhujana oli usein pääjohtaja Olli Rehn, mutta luokittelussa käytetään organisaation nimeä. Olli Rehn, kuten useimmat virkamiehet ministeriöissä tai esimerkiksi EU-tasolla, edustavat lähtökohtaisesti organisaation näkemystä aiheesta. On kuitenkin mahdollista, että nämä kommentaattorit ovat tuoneet lausunnoissaan esiin myös henkilökohtaisia näkemyksiään. Joka tapauksessa artikkelin rakenteen ja lukijan näkökulmasta lausunnot linkittyvät lausuvan henkilön edustaman viraston arvovaltaan ja asemaan osana velkaantumiseen liittyvää keskustelua. Ekonomistien ja asiantuntijaryhmien kohdalla yksittäisten puhehenkilöiden erottelun katsoin olevan tarpeetonta, sillä artikkeleissa käsiteltiin usein tiettyä aihetta siten, että lausuntoja ja kommentteja siihen antoivat asiantuntijat useista eri taustoista ja organisaatioista.³⁵ Tutkimuksen tarkoituksen kannalta keskeisin tarve on ollut identifioida niin sanottu ”asiantuntijavalta” ja asiantuntijoiden käyttö puhehenkilöinä, ei niinkään heidän yksittäinen roolinsa. Myös luokittelun ja tarkastelun yksinkertaistamiseksi joidenkin yksittäisten henkilöiden ryhmittely viitekehukseen edustamansa ammattiryhmän tai roolin puolesta on ollut perusteltua. Niin

---

³³ Ks. esim. IL, 23.5.2019.

³⁴ Kantola 1998, 51.

³⁵ Ks. esim. HS, 17.9.2023.

ikään artikkeleissa, joissa pääasiallista puhujaa on ollut vaikea tunnistaa tai sitä ei ole ollut, on käytetty omaa luokkaa.

Kolmannessa pääluokassa on määritelty jutussa mahdollisesti esiintynyt *poliittinen toimija*, lähinnä puolue tai hallitus. Pääluokka sisältää eduskuntapuolueiden lisäksi Antti Rinteen ja Sanna Marinin hallitukset yhdistettynä sekä Petteri Orpon hallituksen. Rinteen ja Marinin hallitukset on aineistossa yhdistettynä niiden pitkälti samankaltaisen kokoonpanon vuoksi. Juha Sipilän hallitus on jäänyt luokan määrittelyn ulkopuolelle artikkeleiden puuttumisen vuoksi. Toisin sanoen kyseisen luokittelun edellyttäviä artikkeleita ei tutkimusjakson aikana julkaistu. Pääluokassa jokainen artikkeli on ollut mahdollista luokitella myös sen mukaan, jos artikkelissa on ollut mainittuna useampia toimijoita. Tyypillisesti ero usean toimijan ja hallituksen välillä on syntynyt otsikko- ja ingressitason tarkastelusta peilattuna siihen, kuka artikkelissa viestii. Pääluokan olen valinnut osaksi tutkimusta myös tutkimuksen syventämiseksi. Se kertoo, mistä toimijasta artikkelissa puhutaan, vaikka toimija itsessään ei toimisi puhujana, vaan olisi enemmän puheen tai analyysin kohteena. Käytännössä kuitenkin suurimmassa osassa puolueluokituksen saaneista artikkeleista myös varsinainen puhuja oli kyseisen puolueen aktiivi. Poliittisen toimijan ottaminen mukaan tarkasteluun syventää myös tutkimuksen talouspolitiikkaan kytköksissä olevaa luonnetta, sillä merkittävä osa velkaan liittyvästä keskustelusta käydään nimenomaan poliittisilla areenoilla.

Neljäs pääluokka on *toimenpide* (vaihtoehtoisesti *toimenpidesuositus*). Pääluokassa olen määritellyt artikkelin puhujan esittämän kommentin tai kannanoton toimenpiteeseen, jota artikkelissa käsitelyyn aihepiiriin tulisi soveltaa. Toimenpide on eroteltu tekstisisällöstä niin sanotun lähiluvun avulla. Lähiluvulla tarkoitetaan luokittelumetodia, jossa tarkastellaan artikkelin keskeistä viestiä, argumentaatiota, miten argumentaatio tapahtuu sekä sitä, kenelle artikkeli on suunnattu ja mistä sen uskottavuus syntyy.³⁶ Lähiluku ei ole varsinaisesti oma metodinsa, vaan syventää ja konkretisoi käsitystä jo aiemmin käsitellystä sisältöanalyysistä tämän tutkimuksen metodina. Tässä tutkimuksessa en ole varsinaisesti kiinnittänyt huomiota argumentaatioon tai perusteluihin luokittelun osalta, vaikkakin olen nostanut esiin artikkeleissa esitettyjen toimenpiteiden perusteluita. Luokittelussa sen sijaan olen edellä kuvatun mukaisesti poiminut artikkelista toimenpiteen. Toimenpiteitä ovat olleet esimerkiksi *ei leikkauksille*, *ei velkapolitiikalle* ja *työllisyyden nosto*.³⁷ Yhtä artikkelia kohden on voitu määritellä useampia toimenpiteitä, kuten sekä *kilpailukyky* että

---

³⁶ Kantola 1998, 51.

³⁷ Ks. esim. HS, 21.1.2023.

työllisyyden nostaminen.³⁸ Pääluokka eroaa sikäli muista pääluokista, että yksikkönä on voinut olla myös negaation omaava toimenpide. Esimerkiksi määreellä *ei velkapolitiikalle* viitataan lausuntoihin, joissa kritisoidaan velkaantumista, mutta ei esitetä suoraan mitään korvaavaa toimenpidettä velkaantumiselle. Kyseinen termi linkittyy vahvimmin puoluepolitiikkaan ja poliittisten vastavoimien kritisointiin samalla tavalla, kuten myös negaatio *ei leikkauksille*, jolla vastustetaan suunnitelmia leikata julkisen talouden kulutuksesta.

Viides pääluokka on *teema*, joka voidaan ymmärtää myös tapahtumana tai ilmiönä. Pääluokan tarkoituksena on ilmentää ja laittaa kontekstiin kulloinkin kyseessä oleva artikkeli. Aineistossa käytettyjä teemoja ovat esimerkiksi *hallituskritiikki*, *näkökulma*, *budjettiesitys* sekä *eduskuntavaalit*. Esimerkiksi valtiovarainministeriön ennusteet on luokiteltu kategoriaan *tutkimus*.³⁹ Hallituksen budjettiesitykset ja niihin liittyvät kannanotot ja kommentit ovat luokiteltu kategoriaan *budjettiesitys*.⁴⁰ Pääluokka antaa tutkimukselle tietoa yksittäisen artikkelin aihepiiriä laajemmasta teemasta tai ilmiöstä. Sen sijaan, että jokaiselle yksittäiselle artikkelille tai ilmiölle annettaisiin yksilöllisiä arvoja, on luokassa pyritty rajaamaan luokkien määrää. Tällöin aineiston suuresta koosta huolimatta tutkimuksessa on kyetty myös määrällisestä lähtökohdasta kategorisoimaan keskustelussa esiintyneitä aiheita ja tämän avulla analysoimaan sitä, missä yhteyksissä valtion velkaantumisesta on eniten puhuttu. Pääluokassa suoritettu luokittelu jossain määrin yksinkertaistaa aineiston artikkeleiden sisältöä, mutta tämä on ollut välttämätöntä kategorisoinnin aikaansaamiseksi. Jokaista artikkelia on tarkasteltu sen mukaan, minkä valittavissa olevan luokan reunaehdot se parhaiten täyttää. Tavoitteena on ollut rakentaa koherentti lopputulos, jossa aineistosta tehtävät määrälliset ja laadulliset johtopäätökset olisivat mahdollisimman relevantteja.

Luokittelun arvo tässä tutkimuksessa syntyy erityisesti kerätyn ja analysoidun tiedon ristiintaulukoinnista. Ristiintaulukoinnilla tarkoitetaan eri pääluokkien välisten yhteyksien arviointia suodattamalla ja vertailemalla keskenään aineistoa. Aineisto mahdollistaa hyvin monipuolisen analyysin esimerkiksi siitä, mitkä poliittiset puolueet ja poliittisten puolueiden johtohahmot ovat ottaneet eniten velkaantumiseen kantaa. Toisaalta taulukoinnilla voidaan lisätä ymmärrystä siitä, miten puolueiden tai puhujien näkökulmat velkaan ovat muuttuneet ajan kuluessa tai mihin teemoihin ja tapahtumiin liittyen keskustelua on käyty eniten. Vertailevan tutkimuksen mahdollisuudet ovat siis

---

³⁸ Ks. esim. YLE, 10.8.2022.

³⁹ Ks. esim. IL, 17.6.2022a.

⁴⁰ Ks. esim. YLE, 5.8.2022a.

lähes rajattomat, mutta tämän työn kannalta keskeiseksi on noussut erityisesti jokaisen pääluokan analysointi itsessään. Aiemmin luvussa *1.1. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen rakenne* esitin tutkimuskysymykset, joiden pohjalta myös luokittelu on rakennettu. Siten on luontevaa, että luokittelun antamat tiedot vastaavat hyvin suoraviivaisesti tutkimuskysymyksiin, vaikkakin ne ovat vaatineet myös tutkijan omaa tulkintaa.

Jo aiemmin kuvasin lyhyesti luokitteluun liittyviä haasteita tutkimuskirjallisuuteen pohjautuen. Luokittelun osalta haasteeksi tutkimustyössä on noussut pääluokkiin kuuluvien määreiden periaatteessa loputon määrä. Ainoastaan luokissa *maininnan taso* sekä *puolue* on ollut ennalta rajattu määrä vaihtoehtoja. Olen aineiston luokittelun yhteydessä pyrkinyt rajaamaan eri lähestymistapoja sisältöanalyysin sellaisissa tilanteissa, joissa tekstin tulkinnasta voisi johtaa kaksi tosistaan eriävää määrettä, mutta toisaalta ne voisi samaan aikaan luokitella saman määreen alle. Viittaan tällä tilanteisiin, joissa määreitä lisäämällä tutkimuksen aineistoanalyysin voisi viedä erittäin yksityiskohtaiselle tasolle antamalla yksilöllisiä arvoja tilanteissa, joissa annettavat määreet voisivat olla yhtä hyvin yhteneväisiä. Näissä tilanteissa olen pyrkinyt aineiston luokittelussa yhteneväiseen luokitteluun, jolloin määreiden kappalemäärä on pienempi ja tutkimusaineisto säilyisi näin enemmän ylätasoin tarkasteluna. Tähän viittasin myös jo aiemmin *puhujia* -pääluokan esittelyssä, jossa avasin linjaustani luokitella organisaatioiden edustajien organisaatioiden mukaan, en yksittäisten henkilöiden mukaan. Samalla tavalla esimerkiksi *toimenpide* -pääluokassa määre *kilpailukyky* voi tarkoittaa tai pitää sisällään lukuisia muita saman kategorian määreitä, kuten *leikkaukset* tai *verotus*. Luokittelussa olen pyrkinyt valitsemaan aina sen määreen, johon artikkelissa on suoraan viitattu. Esimerkiksi Iltalehden artikkelissa 22. elokuuta 2022 OP:n ekonomistit arvioivat Suomen talouden suurimpien suhdanneriskien liittyvän kilpailukykyyn. Artikkelissa puhutaan kuitenkin myös ”rakenteellisen vajeen” kuromisesta umpeen ilman tarkempaa selvitystä tai esitystä varsinaisista keinoista. Tästä syystä kyseinen artikkeli on pääluokassa *toimenpide* luokiteltu kategoriaan *kilpailukyky*.⁴¹

Tutkimuksen eräänlaiseksi ongelmaksi voidaan katsoa myös jo niin ikään aiemmin mainitsemani tutkimuksen ajankohta sekä tutkijan oletukset tutkimuksen lopputuloksesta. Keskustelu valtion velkaantumisesta on tämänkin tutkimuksen tietojen valossa (ks. *4.0 Velkakeskustelu lukuina*) kaksinkertaistunut vertailtaessa vuosia 2019 ja 2023. Molempina vuosina järjestettiin myös eduskuntavaalit, joten esimerkiksi yhteen yksittäiseen tapahtumaan perustuvasta kasvusta

---

⁴¹ IL, 22.8.2022.

muutoksessa ei ole ollut kyse. Luonnollisesti monet yhteiskunnalliset tapahtumat ja keskustelun painopisteiden muutokset ovat vaikuttaneet asiaan vuosien varrella, mutta tätä tutkimusta tehdessä alkuvuodesta 2024 aihe tuntuu olevan varsin runsaasti esillä mediassa. Oman arvioni mukaan velkaantumisen ja velkapolitiikasta keskustelu on muuttunut aiempaa arkipäiväisemmäksi Petteri Orpon hallituksen politiikan ja sen painopisteiden myötä, kun samaan aikaan esimerkiksi koronapandemian aiheuttamat talousvaikeudet eivät vaikuta käytävään keskusteluun enää aiempaan tapaan. Näistä lähtökohdista olen pyrkinyt positioimaan itseni asemaan, jossa en korostaisi aiheen merkittävyyttä liikaa tutkimushetkellä käynnissä olevan keskustelun vaikuttamana, vaan perustelisin aihetta ja tutkimustuloksia tutkimuksen tutkimusjakson tuottamasta laajemmasta näkökulmasta. Samaan tapaan olen pyrkinyt sivuuttamaan mahdolliset oletukset esimerkiksi poliittisten toimijoiden suhtautumisesta tutkimuksen aiheeseen. Tässä olen onnistunut hyvin sikäli, kun luokittelut on toteutettu puhtaasti aineiston perusteella, josta myös johtopäätökset on pitkälti johdettu. Tutkimuskysymyksetkään sellaisenaan ei anna mahdollisuutta liian laajoihin oletuksiin, jonka kautta tutkimuksen lopputulosten reliabiliteetti voisi olla vaarassa.

2. Velkaantuminen, politiikka ja media

Suomalaisen velkakeskustelun ymmärtämiseksi täytyy ymmärtää suomalaisen julkisen sektorin taloudenpidon lähihistoriaa sekä poliittisten toimijoiden ja median välistä symbioosia. Historia opettaa meitä asemoitumaan oikein suhteessa siihen, mitä aineistolla on meille kerrottavaa. Ymmärrämme aineistossa esiintyvien puhujien esittämiä toimenpiteitä ja kykenemme analysoimaan toimijoiden välisiä riippuvaisuussuhteita. Ymmärrys yhteiskunnallisten toimijoiden suhteesta mediaan muistuttaa meitä samalla poliittisen viestinnän ja poliittisen ideologian välisestä kuilusta.

Julkisella taloudella voidaan katsoa olevan monta tehtävää. Julkistalous ohjaa toisaalta yhteiskunnalta keräämiään tulovirtoja sinne, missä niitä tarvitaan. Yksityinen sektori ei kykene toimimaan tai sen ei anneta toimia tietyillä yhteiskuntaan olennaisista liittyvillä aloilla, kuten maanpuolustuksessa tai poliisitoimessa. Näistä tehtävistä vastuussa on julkinen sektori.⁴² Pitkän ajan kuluessa julkissektorin tehtäväkenttä on kuitenkin laajentunut merkittävästi ja tänä päivänä se toimii monilla yhteiskunnan sektoreilla. Muun muassa monet yritykset, yhteisöt ja muut organisaatiot saavat tukea valtion tai kuntien budjeteista.

---

⁴² Kangasharju 2023, 101.

Valtion velkaantumiselle voi olla monia syitä. Lopulta kuitenkin valtioidenkin velkaantumiseen pätee samat lainalaisuudet kuin yksityishenkilöidenkin velkaantumiseen: menot ovat tuloja korkeammat. Yleisesti taloustieteessä yksi näkemyksistä on, että niin sanotun laskusuhdanteen aikana velkaantuminen on hyväksyttävämpää kuin noususuhdanteen aikana. Ajatuksena taustalla on, että laskusuhdanteessa otettu velka maksettaisiin takaisin noususuhdanteessa, jolloin budjetin oletetaan nousevan ylijäämäiseksi.⁴³ Laskusuhdanteen aikana velkarahalla tehtävien investointien vaikutukset näkyisivät pitkällä aikajänteellä ja alkaisivat tuottamaan noususuhdanteen kynnyksellä. Tällaisissa investoinneissa kustannus siis syntyy välittömästi, mutta tuotto vasta tulevaisuudessa.⁴⁴ Valtionkonttori kuvailee julkaisemassaan valtionvelka.fi -palvelussaan valtion velkaantumisen taustasyistä seuraavasti:

”Valtion velanotto mahdollistaa pidemmän aikavälin investoinnit ja lisää valtion finanssipolitiikan liikkumavaraa erilaisissa suhdannetilanteissa. Valtionvelan määrä heijastaa siten valtion finanssipolitiikan linjaa ja talouskehitystä. Valtion velkaantumiseen vaikuttavat myös taloutta kohtaavat ulkoiset shokit, kuten taluskriisit.”

Kuitenkin kuluneen vuosikymmenen aikana Suomen valtio on velkaantunut käytännössä jatkuvasti suhdannetilanteesta riippumatta. Tämän myötä alkuperäinen ajatus velkojen kuittaamisesta nousukauden aikana on muuttunut krooniseksi jatkuvaksi velkaantumiseksi. Velkarahaa ei myöskään käytetä elvyttäviin investointeihin, kuten infrahankkeisiin tai teollisuuteen, vaan velalla katetaan valtion kulutusmenoja. Kulutusmenoilla viitataan vuosittaisiin menoihin, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon määrärahoihin. Edes nousukausi ja sen myötä kasvava työllisyys ja verotulot eivät siten välttämättä saisi valtion taloutta plussan puolelle. Suomen valtion velkaantuminen ei ole kuitenkaan yksinään järin poikkeuksellista. Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n mukaan koko maailman yhteenlaskettu velka on kasvanut 61 prosentista 96 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuosien 2007–2021 välisenä aikana.⁴⁵

Valtion velkaa säännöstellään esimerkiksi velkapapereilla käytävällä kaupalla. Velkapapereihin sijoittavat toimijat vaativat velkapapereille korkeampaa tuottoa silloin, kun he arvioivat velallisen luoman riskin korkeaksi. Matalampaan tuottoon velkikirjoihin sijoittavat tyytyvät silloin, kun heidän arvionsa mukaan velallisen harjoittamaan talouspolitiikkaan ei sisälly merkittäviä riskejä, jotka

---

⁴³ Kangasharju 2023, 134.

⁴⁴ Kangasharju 2023, 135.

⁴⁵ Kangasharju 2023, 137.

vaikuttaisivat velan takaisinmaksuun. Tuottovaatimus taas vaikuttaa suoraan siihen, kuinka korkeaa hintaa velkaa ottavat valtiot joutuvat maksamaan velasta. Suomen valtionvelan korkokulut vuonna 2023 olivat arviolta 2,3 miljardia euroa.⁴⁶ Myös erilaiset luottoluokituksiin erikoistuneet luottoluokituslaitokset arvioivat säännöllisesti valtioiden maksukykyä. Maaliskuussa 2024 Suomen valtion luottoluokitus oli pitkäaikaisille lainoille luokassa AA+, joka tarkoittaa vakaata näkymää tulevaisuuteen.⁴⁷

2.1 Velkaantuminen 2000-luvulla

Suomen taloudenpidolla ja velkaantumisella on pitkä ja monivivahteinen historia. Vuosikymmenten kuluessa erilaiset kriisit ovat syntyneet sekä itse aiheutettuina että maailmalta tulleina.⁴⁸ Siinä, missä 1980-luvun lopussa Suomella oli velkaa 15 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, oli velkasuhde jo 55 prosentissa 1990-luvun alun laman jäljiltä. Suomen talouden huippuvuodet 2000-luvun alussa erityisesti teknologiajätti Nokian siivittämänä laskivat velkasuhdetta aina vuoteen 2008 saakka. Kansainvälinen finanssikriisi muutti monien käsitystä velasta ja velkaantumisesta. Edes sodat tai katovuodet eivät ole luoneet yhtä syvää lovea talouteen modernin taloushistorian aikana.⁴⁹

Vuoden 2024 lähtökohdista ja tilanteesta käsin katsottuna Suomen valtion velkaantumisen juuret johtavat juuri vuoden 2008 finanssikriisiin. Kriisi käynnistyi Yhdysvaltojen asuntomarkkinoilta, joissa erityisesti asuntolainoja paketoitiin arvopapereiksi niin, ettei arvopapereiden lopullisesta sisällöstä ollut monilla toimijoilla juurikaan ymmärrystä. Hyvät ja huonot luotot paketoitiin samoihin kokonaisuuksiin, joille luottoluokittajat antoivat kaiken lisäksi parhaita mahdollisia arvioita. Yksittäinen pankki saattoi lopulta kantaa riskin lainan myöntämisestä, sen muuttamisesta arvopaperiksi sekä sen kauppaamisesta, välittämisestä ja säilyttämisestä.⁵⁰ Monimutkaiset johdannaistuotteet eivät hillinneet riskiä, kuten uskottiin, vaan peittivät, siirsivät ja paisuttivat sitä. Kriisi käynnistyi lopullisesti investointipankki Lehman Brothersin konkurssista syyskuussa 2008, jonka myötä markkinat valtasi shokkitila ja rahoitusmekanismit menivät vikatilaan.⁵¹ Toimien myötä alkoi kokonaan uusi aika maailmantaloudessa. Edellisenä vuonna Yhdysvaltojen kongressin kuulemisessa keskuspankin pääjohtaja Ben Bernanke vakuutti, etteivät uudet johdannaistuotteet ole

---

⁴⁶ Valtionvelka.fi -palvelu 2024a.

⁴⁷ Valtionvelka.fi -palvelu 2024b.

⁴⁸ Kuisma 2013, 234.

⁴⁹ Kangasharju 2023, 157.

⁵⁰ Siltala 2022, 29.

⁵¹ Kuisma 2013, 234.

riski maailmantaloudelle. Jo finanssikriisiä edeltäneiden vuosien aikana Yhdysvaltojen keskuspankki oli ottanut varsin avarakatseisen näkökulman finanssipolitiikkaan, joka mahdollisti rahoituslaitosten leväperäiset sijoitustuotteet. Edullista rahaa oli siten ollut markkinoilla tarjolla laajasti.⁵² Tämä mahdollisti talouden voimakkaan ylikuumenemisen.

Yhdysvalloista lähtenyt finanssikriisi levisi pian myös Eurooppaan ja Suomeen. Euroopassa kriisi kääntyi nopeasti poliitikkojen, analyytikoiden ja talousasiantuntijoiden puheissa julkiseen velkaantumiseen. Joidenkin arvioiden mukaan kyseessä olisi ollut eräänlainen silmänpääntötemppe, harhautus, jolla huomio kriisin luonteesta pankkien kriisinä ja talouskuplana muutettiin julkistalouden ongelmatilanteeksi juurisyistä piittaamatta.⁵³ Eurojärjestelmässä jo pitkään alhaiset korot ja kasvanut turvallisuuden tunne oli vapauttanut rahoitussektoria. Euroopassa koettiin kriisin alla talouskasvua ja hyviä vuosia erityisesti kiinteistösektorilla. Nopeaa talouskasvua ja talouden kuumenemista ei haluttu tai osattu hillitä, sillä osittain kriisitietoisuus oli myös hävinnyt. Vuoden 2008 finanssikriisillä oli Euroopassa ja Suomessa paljon yhteneväisyyksiä niin sanotun kasinotalouden vuosiin 1980-luvun loppupuolella.⁵⁴

Finanssikriisin vuoksi vaikeuksiin ajautuneiden maiden, kuten esimerkiksi Kreikan ja Irlannin, rahoitussektorit päätettiin pelastaa merkittäväillä tukipaketeilla. Kriisimaat ajautuivat saneeraukseen, jonka rahoittivat EU-maat, etupäässä Saksa ja Ranska. Samaan aikaan taantuma syveni ja julkinen velka lähti kasvuun myös maissa, jotka eivät täyttäneet kriisivaltion statusta. Suomessa kriisi vaikutti tätä kautta erityisesti vientiin ja sen myötä verotuloihin. Maailmantalouden hiljentyessä hiljeni myös tilaukset ulkomaille ja kaupankäynti seisahtui. Koko 2000-luvun Suomen talouden veturina toiminut tietoliikenne-yhtiö Nokia menetti kansainvälisen kärkipaikkansa oman alansa johtavana toimijana. Samaan aikaan perinteikkäällä metsäteollisuuden alalla käytiin läpi rakennemuutosta.⁵⁵ Kriisin lopulta iskiessä päälle Suomen talouskasvu hiipui ja vastaavalle kasvu-uralle palattiin vasta vuonna 2017. Usein puhutaankin niin sanotusta menetetyistä vuosikymmenestä.⁵⁶ Kansainvälisen valuuttarahasto IMF:n arvion mukaan noin puolet kehittyneiden talouksien velasta syntyi veropohjan pienentyessä työttömyyden ja eläkkeiden kasvaneista kustannuksista.⁵⁷

---

⁵² Hänninen 2015, 8.

⁵³ Hänninen 2015, 12.

⁵⁴ Kuisma 2013, 235.

⁵⁵ Kuisma 2013, 235; Siltala 2022, 45.

⁵⁶ Siltala 2022, 61.

⁵⁷ Siltala 2022, 31.

Vuonna 2008 alkaneen kriisin vaikutukset ovat näkyneet Suomen taloudessa pitkään ja kriisin jälkikaikuja eletään vielä 2020-luvulla. Kriisin jäljiltä elintasolle tärkeät elementit, kuten koulutustaso, investoinnit, tuotekehitys, yrityssektorin kehittyneisyys, kansantalouden tasapaino sekä julkinen velka eivät ole kehittyneet toivotulla tavalla ja samalla Suomi on monella mittarilla pudonnut muiden pohjoismaiden kyydistä.⁵⁸ Julkisen velan ympärillä käydyn keskustelun merkityksestä Suomen taloudelle kertoo omaa kieltään myös se, että juuri finanssikriisin seurauksena kasvaneiden julkisten menojen ja työttömyyden vaikutukset nostivat Suomen julkisen talouden yhdeksi maailman suurimmista. Vuonna 2017 Suomi oli Ranskan jälkeen toisella sijalla, kun mitattiin julkisten menojen suhdetta bruttokansantuotteeseen. Kehitys on jatkunut samankaltaisena näihin päiviin saakka.⁵⁹ Toisin sanoen julkisella kulutuksella ja julkisessa taloudessa tehdyillä valinnoilla on hyvin merkittävä rooli, kun katsotaan Suomen menestymistä taloudellisesta näkökulmasta kansainvälisessä vertailussa. Taloudellisesti vaikea aika kriisin jälkeen on tarkoittanut myös sitä, että käytännössä merkittävä osa suomalaisten hyvinvoinnista vuosien 2008–2022 välisenä aikana on luotu merkittävin osin velkarahalla. Julkisen sektorin velka on tuplaantunut kyseisenä ajanjaksona ja ylittää asukasta kohden laskettuna jo finanssikriisin yhtenä kriisimaana tunnetun Kreikan vastaavat luvut.⁶⁰

2.2 Media keskustelun välittäjänä

Valtion velkaantumisesta on keskusteltu mediassa lähes aina, mutta erityisen merkittäväksi aiheeksi se on noussut viimeistään finanssikriisin jälkeisessä taloudellisessa tilanteessa. Medialla keskustelun välittäjänä on erityinen rooli, sillä se toimii erityisesti kansalaisten ja päättäjien välissä tiedonvälittäjänä. Elinkeinoelämän valtuuskunnan kyselyssä noin 81 prosenttia suomalaisista kertoi olevansa huolestuneita julkisesta velkaantumisesta vuonna 2023.⁶¹ Tämän voidaan arvioida näkyvän myös uutismedioiden painotuksissa vastineena lukijoiden kasvaneeseen tiedontarpeeseen. Kuitenkin, kuten erilaisilla yhteiskunnallisilla ja poliittisilla aiheilla on tapana, myös velkaantumisesta käyty keskustelu on niin median kuin sosiaalisenkin median välityksellä aaltoillut eri aikoina. Hyvin usein tapana on, että jokin yksittäinen aihe tai teema hallitsee kerrallaan uutismedian ”ilmatilaa”. Esimerkkinä tästä voidaan pitää koronapandemiasta uutisointia ja sen määrän voimakasta laskua Venäjän voimistaessa hyökkäyssotaansa Ukrainassa helmikuussa 2022. Tämä osaltaan perustelee

---

⁵⁸ Kangasharju 2023, 15.

⁵⁹ Laine 2019, kappale 2.

⁶⁰ Kangasharju 2023, 15.

⁶¹ Kangasharju 2023, 17.

myös tutkimuksen pitkää tarkastelujaksoa, jolla on pyritty varmistamaan, ettei määrälliset muutokset velkakeskusteluissa selittyisi vain kausittaisella vaihtelulla.

Suomalaiset ovat kansainvälisessä vertailussa varsin mediaorientoituneita. Suomi on erilaisissa lehdistönvapausmittauksissa usein kärkisijoilla ja yleisesti ajatellaan, että Suomessa kansalainen voi muutamin poikkeuksin luottaa lukemaansa medialähteestä riippumatta. Eri tutkimuksissa on havaittu, että kansalaiset luottavat edelleen ennen kaikkea uutismediaan, vaikka sosiaalinen media on kasvattanut suosiotaan tiedon ja uutisten lähteenä. Perinteisissä medioissa luottamusta herättävät esimerkiksi journalistiset menetöt, syvällisempi kerronta sekä luottamus mediataloihin instituutioina.⁶² Lukijat tekevät eroa myös eri mediatyyppien välillä. Esimerkiksi perinteiset, journalistisesti laajempiin juttukokonaisuuksiin keskittyvät mediatalot osataan erotella iltapäivälehdistä ja toisaalta ammattimaiset uutisorganisaatiot sosiaalisen median uutislähteistä.⁶³ Tämän tutkimuksen tutkimusjaksolle ajoittuvan koronapandemian aikana suomalaisten mediankäyttö lisääntyi entisestään. Markkinatutkimuslaitos Kantar TNS arvioi tutkimuksessaan, että vuonna 2020 suomalaiset käyttivät keskimäärin 9,5 tuntia päivässä aikaa eri viestimien äärellä, joka oli 1,5 tuntia enemmän kuin vastaavana ajanjaksona vuotta aiemmin. Samalla tavalla väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö -tutkimus arvioi verkkomedioiden olevan hyvin suosittuja. Neljän vuoden tarkastelujaksolla vuosina 2016–2020 eri verkkomedioita kertoi käyttävänsä noin 75–85 prosenttia väestöstä tutkimusjaksosta riippuen. Tässäkin yhteydessä korostui koronapandemia, joka tutkimuksen mukaan lisäsi medioiden käyttöä väestössä merkittävästi.⁶⁴

Edellä kuvattujen tilastojen ja tutkimustiedon valossa voidaan siis arvioida, että edelleen julkisella keskustelussa nimenomaan uutismedioilla on merkittävä vaikutus siihen, miten julkisesta taloudesta ja tässä tapauksessa valtion velkaantumisesta ajatellaan. Medialla on keskeinen rooli mielikuvien luojana ja niiden välittäjänä. Viime vuosien aikana esimerkiksi sosiaalisen median on ajateltu nousevan uhkaamaan perinteisen median roolia tiedon välittäjänä. Edellä esitettyjen tutkimustulosten valossa voidaan kuitenkin todeta, että ihmiset luottavat edelleen uutislähteinä vahvasti perinteiseen journalistiseen mediaan. Huomionarvoisena seikkana on hyvä kuitenkin huomioida kanavien eriävät roolit. Perinteinen media usein taustoittaa juttujaan ja toimii pitkälti yhteisesti sovittujen pelisääntöjen mukaan. Perinteisellä medialla on edelleen merkittävä valta siinä, millaisia asioita ja mistä näkökulmista se nostaa esiin omissa kanavissaan. Sosiaalinen media sen sijaan on alusta, jossa

---

⁶² Matikainen 2020, 12.

⁶³ Matikainen 2020, 97.

⁶⁴ Kohvakka 2021.

esimerkiksi poliitikot voivat halutessaan luoda suoran yksi- tai kaksisuuntaisen kontaktin yleisönsä kanssa. Yksisuuntaisella kontaktilla tarkoitetaan sitä, että poliitikko voi julkaista haluamansa viestin suoraan yleisön nähtäville, ilman toimittajan tai muun välikäden osallistamista prosessiin. Kaksisuuntainen viestintä sosiaalisessa mediassa tarkoittaa aktiivista osallistumista keskusteluun, yleisön kommenttien kuuntelua ja kommentointia. Varmasti joko tarkoituksellisesti tai tahattomasti kansalaisten luottamusta uutismediaan lisää yleisön ymmärrys toimituksellisen median roolista poliitikkojen ja muiden keskusteluun osallistuvien kommenttien tarkastajana tai eräänlaisena moderaattorina ennen viestien päätymistä laajemmalle yleisölle. Journalistisen median kohdalla voidaan puhua tässä tapauksessa eräänlaisesta jatkuvasta faktantarkistuksesta ja vallan vahtikoirana toimimisesta. Myös toimittajan ja median rooli kontekstin luojana keskustelulle on tärkeää kokonaiskuvan ja keskustelun ymmärryksen kannalta.

Julkisesta velasta keskusteltaessa keskeiseen ja merkittävään asemaan nousee erityisesti politiikka. Valtion velkaantumisesta lausuvat niin asiantuntijat kuin monet tutkimusorganisaatiot, mutta hyvin vahvasti eri yhteyksissä esiin nousee aiheen poliittinen luonne. Tämä on väistämättä ajanut myös tätä tutkimusta tehdessä pohtimaan mediaa ja median suhdetta politiikkaan ja poliitikkoihin. Tässä kontekstissa medially voidaan katsoa olevan monia eri tehtäviä tiedon välittäjänä kansalaisten ja poliittisten toimijoiden välillä. Ensinnäkin median tehtäväksi voidaan katsoa tiedon välittäminen niin, että sen vastaanottajat – tässä tapauksessa kansalaiset – kykenevät muodostamaan itsenäisiä mielipiteitä käsittelyn kohteena olevasta tematiikasta. Toisaalta median tehtäväksi usein katsotaan kriitikon tai faktantarkistajan rooli, jossa se arvioi poliitikkojen kannanottoja ja mielipiteitä ja tasapainottaa julkituotavaa viestiä esimerkiksi poliittisten ääripäiden välillä. Juuri tämän foorumin mahdollistaminen yhteiskunnan eri toimijoille on median kolmas tehtävä. Neljäntenä tehtävänä median tulisi toimia roolissa, jossa poliitikkojen ja kansalaisten välisen keskusteluyhteyden pohjalta se voisi muodostaa julkisen mielipiteen.⁶⁵ Edellä mainituista tehtävistä erityisesti median roolia niin sanottuna vallan vahtikoirana korostetaan usein. Mediaa kutsutaan usein myös neljänneksi valtiomahdiksi, joka kuvastaa sen roolia päätöksentekijöiden vastuullisuuden ja tilivelvollisuuden turvaajana.⁶⁶ Vaikuttaa myös siltä, että media on viime vuosikymmenten aikana pyrkinyt kasvattamaan rooliaan. Esimerkiksi poliittisen viestinnän parissa toimivat tahot kertovat median roolista politiikan asialistan määrittelijöinä.⁶⁷ Tällä viitataan median rooliin päätöksentekijänä siinä, millaisia aiheita ja näkökulmia julkisuuteen tuodaan.

---

⁶⁵ Pantti 2021, 27.

⁶⁶ Juholin 2003, 40.

⁶⁷ Herkman 2011, 12.

Digitaalisen median kulutuksen kasvaessa on havaittu myös yleisöä ja mielipiteitä jakavien aiheiden esiinmarssi. Mediat siis kirjoittavat aiheista ja näkökulmista, jotka herättävät kiinnostusta ja vastavuoroisuutta yleisön kanssa ja näin sitouttavat lukijoitaan. Se on myös medioiden tavoite: julkaistavien juttujen pitää kiinnostaa yleisöä, joka heijastuu esimerkiksi mainostilan myyntiin kaupallisissa medioissa.⁶⁸ Median roolista sanotaan usein, että medialle ”huonot uutiset ovat hyviä uutisia”.⁶⁹ Luonteestaan huolimatta huonot uutiset ovat usein niitä, jotka herättävät myös yleisön mielenkiinnon. Viestinnän tutkimuksessa viitataan usein niin sanottuihin uutiskriteereihin, joiden perusteella mediat lähtökohtaisesti valikoivat juttujensa aiheet. Valtion velkaantumisesta uutisoinnin tapauksessa edeltävien vuosikymmenten alarmistisen velkaympäristön voidaan ajatella siis ruokkivan mediaa. Harvoin pääkirjoituksissa, kolumneissa tai muissa näkökulmakirjoituksissa päättäjiä aiheen ympärillä kiitellään tai kehutaan. Suomen pankin tai valtiovarainministeriön julkaisemat heikot talousluvut ruokkivat toimittajia kirjoittamaan kriittisesti poliittisista toimijoista. Poliittisten toimijoiden näkökulmasta median toiminta onkin arvaamatonta. Mediajulkisuuden sävy voi muuttua nopeasti ja poliittisen toimijan rooli vaihdella esimerkiksi sen mukaan, edustaako toimija hallitus- vai oppositiopuoluetta.⁷⁰ Siksi median roolia on myös vaikea kuvailla kovinkaan yksityiskohtaisesti. Sillä on tiettyjä staattisia rooleja, jotka tunnustetaan yhteiskunnassa laajasti, mutta se voi olla myös opportunistinen ja omaksua tarkoitusperiä, joiden tunnistaminen voi olla haasteellista.

Medialla on siis poliittisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa lukuisia eri tehtäviä. Median rooli ei rajoitu vain seurausten ja menneiden tapahtumien arviointiin, vaan sillä on ollut myös historian valossa keskeinen rooli ”politiikan asialistan” määrittelijänä. Talousjournalismin ja -historian viitekehyksessä media ei ole ainoastaan raportoinut esimerkiksi finanssikriiseistä, vaan sen voidaan katsoa olleen ikään kuin osallinen talouskuplien synnyssä. Talousjournalismilla – kuten kaikilla journalismin alalajeilla – on eräänlainen kiintymys uusiin ilmiöihin, joka peilautuu jo aiemmin mainitsemaani uutiskriteerien käsitteeseen. Yhtenä esimerkkinä voidaan nostaa esiin digitaalisuuden ja internetin voimakas nousu 1990-luvun loppupuolella, joka talousmedian käsittelyssä sai valtavat mittasuhteet.⁷¹ Media on siis osaltaan luomassa ymmärrystämme aiheesta ja toisaalta sitä kautta ohjaamassa myös toimintaamme. Tuntemme ja tiedämme melko vähän kuitenkin siitä, kuinka tietoisesti toimituksellisessa mediassa talouteen liittyvistä aiheista tehdään päätöksiä. Median roolia analysoitaessa täytyy muistaa, että toimitusten päivittäisiin valintoihin vaikuttavat ruohonjuuritasolla

---

⁶⁸ Juholin 2003, 14.

⁶⁹ Juholin 2003, 15.

⁷⁰ Juholin 2003, 19.

⁷¹ Uskali 2005, 47.

eniten aikataulupaineet, käytettävissä olevat lähteet ja toisaalta valtaviirassa olevat talouspoliittiset suuntaukset.⁷² Tutkimuksen valossa on myös todettu journalismilla yleisesti olevan melko rajallinen kyky ajatella omasta ajastaan, sen poliittista ja taloudellisista rakenteista riippumattomasti. Mediat ovat siten paljolti riippuvaisia esimerkiksi instituutioiden, kuten tutkimuslaitosten tai vaikkapa ministeriöiden tuottamasta tiedosta.⁷³ Mediaa ei varsinaisesti kritisoida tästä luottamuksesta virallisia tai niin kutsuttuja legitimoituja lähteitä kohtaan, mutta tämänkin tutkimuksen aineiston valossa sillä on keskeinen vaikutus siihen, mitkä toimijat saavat puheenvuoron valtion velkaantumisesta puhuttaessa kotimaisessa mediassa.⁷⁴

2.3 Poliitikot viestijöinä mediassa

Median ja päättäjien välisen roolin ymmärtäminen ja huomiointi on olennaista, kun analysoidaan valtion velkaantumiseen liittyvää media-aineistoa. Mediaa ja myös kasvavissa määrin sosiaalista mediaa pidetään poliitikkojen tärkeimpinä vaikutuskanavina. Poliitikon vahva läsnäolo mediassa korreloi yleensä myös yleisen tunnettavuuden kanssa. Tällä on luonnollisesti myönteisiä vaikutuksia poliitikon mahdollisuuksiin haalia itselleen lisää vaikutusvaltaa.

Tämän tutkimuksen rajauksessa valitsin tarkasteltaviksi medialähteiksi Ylen, Iltalehden sekä Helsingin Sanomat. Tähän osaltaan vaikutti tutkimustieto siitä, että päättäjien suosimia uutisvälineitä vuonna 2019 olivat Helsingin Sanomat sekä Yleisradion ja MTV3:n televisiouutiset. Näistä kolmesta erityisesti Yleisradion TV-uutisten sisältämien näkökulmien voidaan ajatella toistuvan myös kirjoitetussa muodossa artikkeleina. Tutkimuksen mukaan päättäjien päivittäisessä uutiskäytössä korostuivat erityisesti Helsingin Sanomat ja Yleisradion TV-uutiset. Ylipäätään päättäjät ja poliitikot ovat aktiivisesti tekemisissä median kanssa. Ainoastaan podcastit, ulkomaiset uutislähteet, radion ajankohtaisohjelmat ja puoluelehdet keräsivät päättäjiltä suhteessa vähemmän huomiota itsenäisinä medialähteinä ja vaikutuskanavina.⁷⁵ Huolimatta eri mediatyyppien laajasta tarjonnasta, tutkimusten mukaan päättäjien *mediatodellisuus* koostuu kuitenkin pääasiassa edellä mainituista kolmesta ydinmediasta: Ylen ja MTV3:n TV-uutisista sekä Helsingin Sanomista. Päättäjien haastatteluissa he ovat kutsuneet kyseistä mediajoukkoa esimerkiksi ”pyhäksi kolminaisuudeksi”, ”ykköskategoriaksi”

---

⁷² Harjuniemi 2023, talouskeskustelu mediajulkisuudessa.

⁷³ Kunelius 2003, 24.

⁷⁴ Fairclough 1997, 69.

⁷⁵ Reunanen 2021, 48.

sekä ”valtakunnan vakavasti otettavaksi mediaksi”.⁷⁶ Päättäjien lausunnot perustelevat siis myös tämän tutkimuksen lähdekannan rajausta. Aineistoa analysoitaessa voidaan olettaa, että päättäjät pääsääntöisesti pyrkivät tarjoamaan medioille heille parhaiten soveltuvaa ja toisaalta heidän strategiaansa parhaiten sopivaa viestiä. Siinä, missä puoluediassa tai sosiaalisessa mediassa poliitikko voi puhua hieman vapaammin, on edellä mainituissa valtakunnallisissa medioissa pyrittävä hyvinkin harkitsevaan viestintään.

Erityisesti 2020-luvun taitteesta eteenpäin on myös poliittisen viestinnän kenttään muodostunut käsite *kaksoisviestintä*. Sillä viitataan päättäjien tapaan viestiä omille kannattajilleen ja muille kohderyhmilleen eri tavalla kanavasta ja yleisöstä riippuen. Ilmiöön kuuluu, että valtakunnallisissa ja muuten merkittävässä medioissa poliitikko voi puhua neutraalimmin, painottaen esimerkiksi puolueen viestiä tai esiintyä muuten sovittelevana toimijana. Samaan aikaan poliitikon viestintä esimerkiksi sosiaalisen median kanavissa tai pienemmissä, alueellisissa medioissa voi olla hyvinkin ristiriitaista suhteessa siihen, millaisen kuvan tai viestin he ovat antaneet valtakunnallisissa medioissa. Juuri sosiaalisen median roolia on kuvattu tärkeäksi, sillä käytännössä se tarjoaa poliitikolle suoran vaikuttamisväylän oman kannattajakuntansa kanssa. Viesti sosiaalisessa mediassa voi olla räätälöity suoraan kannattajille, kun valtakunnallisissa medioissa viestin tulisi puhutella laajempaa ja monipuolisempaa yleisöä. Tämän tutkimuksen aineistosta onkin käynyt ilmi, kuinka poliitikot saattavat viestiä melko epämääräisesti ja varovasti valtakunnallisissa medioissa. Tällä he pyrkivätkin profiloitumaan toimijana, jonka harjoittama politiikka tai mielipiteet eivät sulkisi ketään potentiaalisista äänestäjistä pois, mutta toisaalta samalla puhuttelisivat poliitikon suoran viiteryhmän yleisöä.

Päättäjien mediasuhteita ja strategioita analysoitaessa on todettu, että viestintäammattilaisten määrä on eri yhteiskunnan sektoreilla kasvanut. Lähes kaikkien julkisuudessa toimivien instanssien toiminta suhteessa mediaan ja julkisuuteen on ammattimaistunut ja viestintää suunnitellaan aiempaa enemmän. Oma mainetta tarkastellaan säännöllisesti ja siihen pyritään vaikuttamaan proaktiivisesti.⁷⁷ Jos rajataan ulkopuolelle kriisitilanteet ja tilanteet, joissa poliitikko on ikään kuin median toiminnan kohteena, voidaan ajatella jokaisen poliitikon lausunnon taakse kätkeytyvän jonkinlainen mediastrategiasta johdannainen toimi. Päättäjille kohdistetussa kyselyssä on havaittu strategioiden pysyneen kuitenkin pääosin ennallaan, kun asiaa on mitattu pidemmällä

---

⁷⁶ Kunelius 2009, 266.

⁷⁷ Reunanen 2021, 69.

tarkastelujaksolla. Median ja yhteiskunnallisen toiminnan eräänlaisesta avoimuusnormista huolimatta päättäjät pyrkivät suojaamaan päätöksentekoa piilottamalla konkreettiset tavoitteet ja mielipiteet. Samaan aikaan pyritään profiloitumaan omalle kannattajakunnalle tärkeiden asioiden edistäjänä. Mediassa ja mediastrategioissa on havaittu kuitenkin myös muutosta. Vuonna 2019 toteutetussa kyselyssä aiempaa useammat päättäjät kertoivat, että he pyrkivät omassa julkisessa toiminnassaan huomioimaan jo etukäteen kritiikin – toisin sanoen siis ennakoimaan oman toiminnan ja viestinnän mahdollisia jatkoseurauksia. Ajatuksena lieneekin pohtia strategioita lähtökohdasta, jossa omaa proaktiivista viestiä seuraavaa keskustelua käydään jo etukäteen ja näin ennakoidaan viestien vaikutuksia laajemmassa kontekstissa.⁷⁸

Median ja päättäjien välisen suhteen analyysillä on edellä kuvattujen syiden takia keskeinen rooli siinä, miten ymmärrämme lukemaamme, kun tarkastelemme tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiä journalistisen aineiston valossa. Erityinen vaikutus median ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen välisen yhteyden ymmärryksellä on johtopäätöksiin, joita olen voinut aineistosta tehdä. Usein tämän kaltaisia tilanteita kuvaillaan lauseella *asiat ovat siltä, miltä ne näyttävät*. Toisin sanoen, riippumatta tässä tapauksessa päätöksentekijöiden todellisista motiiveista, on aineiston analyysissä ja tulkinnassa täytynyt turvautua tulkitsemaan sitä tekstiä ja sanomaa, joka on kirjoitettu auki artikkeliin. Tutkimuksessa siis analysoidaan tutkimuskysymyksiä lopulta siitä näkökulmasta, miten niistä on lausuttu aiemmin mainituissa medialähteissä. Siksi on tärkeää huomioida se, millainen vaikutus esimerkiksi puoluepolitiikassa toimivien henkilöiden kohdalla hallitus-oppositio –asetelmalla on heidän mediastrategiassaan. On selvää, että oppositiosta käsin päättäjä voi käyttää terävämpää kieltä, tarttua hallitusvastuussa olevien puolueiden ja poliitikkojen toimiin ja vaatia asioita ennen kaikkea kielteisen ja kriittisen näkökulman kautta. Oppositioasemassa päättäjä voi asettua hallituksen näkökulmaa vastaan ja samaan aikaan pidättäytyä itse tarjoamasta vaihtoehtoa. Hallitusvastuussa strategia kohdentuu taas enemmän toiminnan puolustamiseen ja perusteluihin, jota voidaan pitää merkittävästi haastavampana viestintästrategisena asemana. Samalla tavalla esimerkiksi virkavastuulla toimivalla virkamiehellä on omat rajoitteensa siinä, millä tavalla hän voi asemastaan ottaa kantaa käsiteltävänä oleviin aiheisiin. Mediastrategiat on siten laadittu toisaalta toimijan roolin, toimivallan ja tavoitteiden näkökulmasta. Samaan aikaan strategiat voivat vaihdella merkittävästikin, esimerkiksi vaalien jälkeen edellä kuvatun asetelman mahdollisesti muuttuessa.

---

⁷⁸ Reunanen 2021, 64.

3. Vaalit hiljentävät keskustelun (2019)

Vuoden 2019 alussa valtion velkaantumiseen liittyvää keskustelua hallitsi vahvasti myöhemmin keväällä järjestetyt eduskuntavaalit. Ylipäätään eduskuntavaaleja voidaan pitää velkaantumiskeskustelussa eräänlaisena vedenjakajana. Eduskuntavaalien lähestyessä keskustelu usein kiihtyy tai laantuu riippuen siitä, onko kyseisissä vaaleissa velkapuhe ja julkisen sektorin velkaantuminen sidottu jonkin puolueen ohjelmaan ja vaalistrategiaan. Vuoden 2019 eduskuntavaaleja ennen suuret puolueet, kuten kokoomus, keskusta ja perussuomalaiset tarjosivat omia vaihtoehtojaan osana velkaantumisen hillitsemistä. Oman lisänsä keskusteluun toi valtiovarainministeriö, joka omassa puheenvuorossaan jakoi статистиikkaa velkaantumiseen liittyen.

Eduskuntavaalien alla puolueiden keinovalikoimaan kuului pääasiassa kolme keinoa: työllisyyden nosto, verotuksen muutokset sekä maahanmuuton kustannusten leikkaaminen. Erityisesti edellisessä hallituksessa pääministeripuolueena toiminut keskusta tarjosi omassa vaihtoehdossaan työllisyystoimia, joiden myötä velkaantumisen arvioitiin taittuvan.⁷⁹ Perussuomalaiset omassa vaihtoehdossaan nostivat viestinsä kärjeksi maahanmuuton kustannuksista leikkaamisen, jota voidaan pitää myös ehdotuksena suorista leikkauksista valtiontalouteen.⁸⁰ Kokoomus esitti osaltaan verotuksen keventämistä ja tämän vaikutusta työllisyyden kasvuun, samalla vaatien kiristystä muun muassa tupakan ja alkoholin verotukseen.⁸¹ Muista eduskuntapuolueista ei otettu merkittävästi kantaa velkaantumiskehitykseen.

Juuri vaalien alla valtiovarainministeriö julkaisi oman analyysinsä valtiontalouden tilasta. Sen mukaan Suomen talous ei ole kestäväällä pohjalla.⁸² Toimittajien analyyseissa pyrittiin luomaan tilannetta, jossa valtiovarainministeriön lupaukset olisivat toimineen jonkinlaisina reunaehtoina puolueiden vaalilupauksille.⁸³ Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan ministeriön näkemystä velkaantumisesta sovellettiin tarpeen mukaan puolueiden omassa viestinnässä tilanteissa, joissa ministeriön näkemys tuki puolueen viestiä ja tavoitteita. Pääasiassa puolueet ja muut toimijat kuitenkin sivuuttivat ministeriön kannanoton. Kokonaisuutena tarkastellen velkaantumiskeskustelun sävy vaalien alla ei ollut kovinkaan kriisitietoista. Ainoastaan valtiovarainministeriö viranomaisena yritti ulostuloillaan herätellä aiheesta yleistä keskustelua.

---

⁷⁹ HS, 2.2.2019.

⁸⁰ HS, 22.2.2019.

⁸¹ IL, 28.2.2019.

⁸² IL, 4.2.2019b.

⁸³ YLE, 4.2.2019.

Yhtenä vaikuttimena keskusteluun oli vaaleja edeltänyt vaalikausi. Pääministerinä toimineen Juha Sipilän kauden aikana hallituspuolueet tekivät monia suhteellisen vaativia leikkauksia valtiontalouden menopuoleen ja leikkaussuunnitelmia vastustettiin yhteiskunnassa monilla eri sektoreilla. Sipilän hallituskaudella implementoitiin muun muassa niin sanottu kilpailukykysojmus, jolla jäädytettiin palkkatasoa, leikattiin lomarahoja ja pidennettiin työaikoja. Sopimus herätti runsaasti vastustusta työntekijöiden keskuudessa. Sipilän hallituskauden rajuina koetut toimet väistämättä hillitsivät keskustelua valtion velkaantumisesta vuoden 2019 vaalien alla. Monelle puolueelle velkaantumiskeskustelun nostaminen esiin olisi ollut puolueen oman kannatuksen kannalta hyvin vahingollista. Velkaantumiskeskustelussa esitettyjen toimenpiteiden voidaankin katsoa olleen niin sanottuja pehmeitä keinoja. Leikkauspuheet loistivat poissaolollaan. Poikkeuksen keskusteluun toivat perussuomalaiset, jotka nostivat keskusteluun maahanmuuton kustannukset yhtenä leikkauskohteena. Puolueen politiikka oli jo ennen vaaleja perustunut pitkälti maahanmuuttoon liittyvien kysymysten esiin nostamiseen, joten leikkauspuheet maahanmuutosta puhuttelivat varmasti puolueen kannattajia. Perussuomalaisten toiminta ilmentää hyvin myös leikkauspuheen kahta eri puolta. Toisaalta puhetta valtiontalouden leikkaamisesta varotaan, sillä äänestäjien mielikuvissa se herättäisi negatiivisia mielleyhtymiä edellä kuvatun Sipilän hallituskauden tapahtumiin viitaten. Toisaalta leikkausten kohdentuessa oikeisiin kohteisiin, voi leikkauksista puhuminen olla puolueelle edullista. Helppoksi leikkauskohteiksi voitaneen nimetä perussuomalaisten kohdalla maahanmuutto ja muun muassa vasemmistoliiton ja vihreiden kohdalla erityisesti ilmastonmuutoksen torjunnalle haitalliset yritystuet.

Eduskuntavaalien päättyessä SDP:n voittoon, alkoi velkakeskustelussa uusi vaihe. Heti hallitusneuvotteluiden alkuvaiheessa kokoomus otti mediassa aktiivisen roolin velkapuheen aloittajana. Toukokuun alussa uutisoitiin, kuinka kokoomus oli esittänyt SDP:lle hallitustunnusteluissa kahden miljardin leikkausta valtiontalouteen vuoteen 2023 mennessä.⁸⁴ Samalla tavalla jo aiemmin huhtikuun loppupuolella kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo tarjoutui hallitusneuvotteluihin reunaehtonaan hallituksen sitoutuminen velkaantumisen lopettamiseen.⁸⁵ Samassa on hyvä esittää huomio ja arvioida sitä, kuinka paljon kyseessä oli viestin lähettämistä omille kannattajille ja kuinka paljon todellista halukkuutta neuvotteluiden aloittamiseksi niin sanotun sinipunahallituksen aikaansaamiseksi. Hallitusneuvottelut voivat myös olla puolueille paikka asettaa omat ehtonsa hallitusyhteistyölle niin tiukoiksi, etteivät neuvottelut etenisi. Näin

---

⁸⁴ IL, 7.5.2019.

⁸⁵ IL, 30.4.2019.

toimivat esimerkiksi puolueet, joiden tarkoituksena on mennä kaikissa tapauksissa oppositioon ”nostamaan kannatustaan” hallitusvastuun sijaan. Reunaehtojen lausuminen julkisuudessa on näissä tilanteissa tapa puhutella omia äänestäjiä ja toisaalta profiloitua vastuullisena poliittisena toimijana. Velkakeskustelun näkökulmasta se liittyy melko usein juuri velkaantumisen tai leikkausten vastustamiseen.

Arvovaltainen kannanotto velkaantumiseen kuultiin toukokuun alussa, kun tasavallan presidentti Sauli Niinistö lausui asiasta haastattelussaan. Presidentti Niinistö totesi, että ”*meillä (Suomella) on ongelmallinen julkisen talouden historia, vahvaa velkaantumista viimeisten kymmenen vuoden aikana. Taloudessa olemme valitettavan riippuvaisia siitä, mitä maailmalla tapahtuu. Nyt ennusteet eivät ole ihan parhaat mahdolliset*”.⁸⁶ Tyypillisesti presidentti ei juurikaan ota kantaa sisäpoliittisiin teemoihin ja presidentin rooli onkin keskittynyt lähihistoriassa pääasiassa ulko- ja turvallisuuspolitiikan johtamiseen. Siksi Niinistön lausuntoa juuri hallitusneuvotteluiden kynnyksellä voidaan pitää poikkeuksellisena. Ottaessaan kantaa presidentti myös samalla asetti oman arvovaltansa sekä presidentti-instituution eräänlaisen sisäpoliittisen koskemattomuuden avoimeksi keskustelulle ja mielipiteille. Siksi onkin mielenkiintoista arvioida, miksi Niinistö halusi lausua juuri tästä teemasta hallitusneuvotteluiden yhteydessä. Niinistön kommentointi velkaantumiseen liittyen saikin merkittävät mittasuhteet ja muun muassa toimittajien näkökulmakirjoituksissa sekä analyyseissa palattiin myöhemmissä vaiheissa Niinistön kommenttiin useaan otteeseen.

Hallitusneuvotteluiden edetessä erityisesti keskusta ja kokoomus profiloituvat yhä kasvavissa määrin velkaantumiskehityksen vastustajina. Tämä enteili myös hallitusneuvotteluiden päätöstä ja Antti Rinteen hallituksen muodostamista, sillä kokoomuksen viesteissä oli havaittavissa paljolti oppositiopolitiikan tunnuspiirteitä. Mielenkiintoinen havainto on myös keskustan rooli hallituksen muodostuksessa. Puolueen tuleva puheenjohtaja Katri Kulmuni totesi toukokuun lopussa, että hallituksen ei tulisi ottaa lisävelkaa.⁸⁷ Myöhemmistä vaiheista kuitenkin tiedämme sen, että Rinteen ja myöhemmin Sanna Marinin hallitukset velkaantuivat rajusti jo ennen koronapandemian aiheuttamaa talouden sulkutilaa. Kommentillaan Katri Kulmuni edusti edelleen Juha Sipilän hallituskauden linjaa, vaikka puolue olikin kärsinyt vaaleissa merkittävän tappion. Kulmuni kuitenkin ojensi kättään tulevan hallitusyhteistyön suuntaan toteamalla työllisyyden noston olevan yksi mahdollisuus velkakehityksen taittamiseen. Kulmunin lausunnot edustavat osaltaan melko tyypillisiä

---

⁸⁶ HS, 11.5.2019.

⁸⁷ YLE, 22.5.2019.

velkakeskustelun kevyemmän pään lausuntoja. Niissä tyypillisesti tarjotaan useampia vaihtoehtoja tai näkemyksiä tulevasta kehityksestä, jotka eivät ole kovinkaan tarkkarajaisesti määriteltyjä ja jättävät tilaa laajallekin tulkinnalle.

Vihreiden puheenjohtaja Pekka Haavisto kommentoi hallitusneuvotteluiden kulkua toteamalla talouden alijäämäisyydestä olevan ”tiukat raamit”, mutta samalla nostaan esiin kertaluontoiset investoinnit esimerkiksi raideliikenteeseen.⁸⁸ Haaviston kommentti osaltaan kuvastaa hyvin myös velkakeskustelun ideologisia lähtöasetelmiä. Ilmasto- ja ympäristökysymyksissä profiloitunut vihreä liitto on ollut monissa lausunnoissaan valmis kasvattamaan valtionvelkaa, mikäli sillä voidaan tehdä investointeja tai toimenpiteitä, jotka ohjaavat ihmisiä ympäristön kannalta kestävämpiin ratkaisuihin. Usein puolue ja sen edustajat ovat viesteissään nojanneet niin sanotun pienemmän pahan periaatteeseen. Sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ympäristön ja ilmaston etu sekä valtion velkaantuminen laitetaan vastakkain valintatilanteissa ja ympäristön tilaa käytetään siten perusteluina velkaantumiselle.

Elokuussa uusi hallitus esitteli ensimmäisen budjettiesityksensä. Hallituksen budjettiesityksen esittelystä vastannut valtiovarainministeri Mika Lintilä (kesk.) nosti esiin omassa puheenvuorossaan 1990-luvun laman ja siihen liittyneen voimakkaan velkaantumisen. Lintilän kommenttia voisi kutsua niin sanotusti ”velalla pelotteluksi”, jota on totuttu kuulemaan pääsääntöisesti asiantuntijoiden ja oppositiopoliitikkojen kuin hallituksen ministereiden toimesta. Ylipäätään historiaan ja sitä kautta ihmisten tunteisiin vetoamisella on viestinnässä yleensä voimakas merkitys viestin vastaanottajissa. Siksi myös viestijän näkökulmasta on hyvä arvioida sitä, millaisia vertauskuvia käyttää korostaakseen omaa näkökulmaansa. Toisena Lintilän esiin nostamana velkaantumisen perusteluna oli niin sanottu etupainotteisuus, jolla tarkoitetaan hallituskauden mitassa tilannetta, jossa velkaannutaan kauden alussa suhteessa enemmän, samalla tasapainottaen budjettia hallituskauden loppua kohden. Tyypillisesti etupainotteisuutta kritisoidaan sen sisältämistä riskeistä, sillä esimerkiksi hallituksen työllisyystavoitteiden toteutuminen saattaa olla epävarmalla pohjalla ja samalla vesittää pohjaa myös ennakoituilta talousvaikutuksilta. Tämän myötä myös talouden tasapainottaminen vaikeutuu merkittävästi. Etupainotteisuutta velkaantumisen perusteluna nostettiin esiin myös myöhemmissä vaiheissa ennen koronapandemian käynnistymistä.⁸⁹

---

⁸⁸ IL, 28.5.2019.

⁸⁹ IL, 14.8.2019.

Syksyn aikana hallituksen ja opposition näkemykset velkakehityksestä asettuivat yhtenäisiin riveihin. Hallituspuolueiden yhteiseksi viestiksi nousi *työllisyyden nosto*. Tähän viittasivat esimerkiksi pääministeri Antti Rinne, joka puheenvuorossaan nosti esiin myös *tulevaisuusinvestoinnit*.⁹⁰ Keskustan kansanedustaja Antti Kaikkonen totesi omassa puheenvuorossaan niin ikään työllisyyden noston olevan tapa saada velkakehitys taittumaan.⁹¹ Toimittajien analyysit ja näkökulmat olivat selvästi kriittisempiä. Esimerkiksi Iltalehden toimittajan kirjoittaman kommentin otsikko kuului: ”Rinteen hallitus kuittaa vaalilupauksensa kiihdyttämällä velanottoa - työllisyystoimet näpertelyä”.⁹² Jo aiemmin esiin nostamani hallitus-oppositio -asetelman ohella toimittajien äänet ovat olleet tyypillisesti hallituspuolueiden toimia kohtaan kriittisiä. Erityisesti tekstilajit, kuten analyysit tai kommentit tarjoavat toimittajille mahdollisuuden tarkastella kovallakin kriittisyydellä hallituksen toimia. Juuri käydyt vaalit ja niihin sisältyneet lupaukset tarjosivat vastinparin vertailulle, kun hallituksen ensimmäinen budjettiesitys oli julkistettu. Oppositio asemoi itsensä niin ikään syysistuntokauden alkaessa suhteellisen yksimieliseksi. Sekä perussuomalaiset että kokoomus useissa kommentissaan keskittyivät kritisoimaan hallituksen toimia korostaen nimenomaan velkaantumisen vähentämistä tai sen lopettamista kokonaan.⁹³ Vaalien ratkettua tästä muodostuikin toistuva mantra oppositiopuolueille: erityisesti kokoomuksen puheenjohtajan Petteri Orpon viesti useissa artikkeleissa oli *kielteinen velkapolitiikalle*, mutta oppositiolle tyypilliseen tapaan Orpo ei myöskään juurikaan esittänyt konkreettisia vaihtoehtoja tai ratkaisuja velkaantumisen taittamiseksi.

Hyvin poikkeuksellinen kannanotto velkakeskusteluun kuultiin lokakuussa, kun valtiovarainministeriö julkaisi ennusteensa Suomen talouskasvusta.⁹⁴ Tyypillisesti ministeriön tutkimukset, julkaisut ja ennusteet ovat olleet melko neutraaleja kannanotoissaan valtion velkaantumiseen tai hallituksen politiikkaan. Nyt julkaistussa ennusteessaan ministeriön virkamiehet totesivat lakonisesti kommentin ”niitä odotellessa” viittauksena hallituksen esittämiin keinoihin kasvun ja työllisyyden lisäämiseksi. Iltalehden arvion mukaan ministeriön virkamiehillä olisi ollut valtiovarainministeri Mika Lintilän ”hyväksyntä” hieman rohkeammalle ulostulolle. Valtiovarainministeriön ulostulo velkaantumiskysymyksessä kuvastaa hyvin loppuvuoden velkakeskustelua kokonaisuudessaan. Siinä, missä hallitus ja oppositio keskittyvät keskinäiseen kilvoitteluun, voimistuvat virkamiesten ja asiantuntijoiden puheenvuorot, joissa velkaantuminen haluttiin kuriin. Muun muassa marraskuussa Valtiontalouden tarkastusvirasto VTV julkaisi oman

---

⁹⁰ YLE, 22.8.2019.

⁹¹ IL, 30.8.2019.

⁹² IL, 17.9.2019.

⁹³ HS, 21.9.2019.

⁹⁴ HS, 7.10.2019.

tutkimuksensa, joka valtiovarainministeriön tapaan antoi synkän kuvan Antti Rinteen hallituksen velkapolitiikasta.⁹⁵ Samaan tapaan Euroopan unionin komissio varoitti lokakuun lopussa Rinteen hallitusta liiallisesta velkaantumisesta.⁹⁶ Koko aineiston valossa esimerkiksi kansainvälisten organisaatioiden huomioiden velkaantumisesta eivät ole poikkeuksellisia, mutta Rinteen hallituksen vuoden 2019 loppua sävyttivät monien eri instituutioiden varsin voimakkaat huomioiden hallituksen politiikasta. Virkamiespuheenvuorojen yleistyessä hallituksen ääni keskustelussa hiljeni. Tähän osaltaan vaikutti Rinteen hallituksen kriisiytyminen, joka lopulta johti Antti Rinteen eroon ja Sanna Marinin pääministeriyteen hallituskokoonpanon jatkaessa samalla pohjalla. Poliittinen ailahtelevuus ja liikehdintä on ollut osaltaan myös yksi velkakeskustelun määrään ja laatuun vaikuttavista tekijöistä. Tyypillisesti Suomen poliittiselle kartalle ei mahdu kovin montaa aihetta samanaikaisesti, mikä näkyy esimerkiksi juuri velkakeskustelun hiipumisena. Toisaalta keskustelun määrä voi kasvaa nopeastikin sen ollessa ikään kuin kestoaihe, joka voidaan nostaa pinnalle tarvittaessa.

Kokonaisuutena arvioiden vuoden 2019 velkakeskustelua sävytti erityisesti eduskuntavaalit sekä vaalien jälkeiset hallitusneuvottelut ja uuden hallituksen ensimmäinen budjettiesitys. Keskustelua hallitsivat poliittiset toimijat, joista eniten äänessä oli keskusta, joka hallitusneuvotteluiden päätteeksi sai itselleen valtiovarainministerin salkun. Oppositiopuolueista eniten äänessä oli kokoomus ja erityisesti puolueen puheenjohtaja Petteri Orpo, joka keskittyi kritisoimaan hallitusta velkaantumisesta. Lukuun ottamatta virkamiespuheenvuoroja, ei juuri kukaan toimija aktiivisesti pyrkinyt nostamaan velkaantumiskehitystä yhteiskunnalliseen keskusteluun. Koko viiden vuoden tutkimusjaksolla vuonna 2019 velkaantumisesta keskusteltiin kaikilla tasoilla kaikista vähiten. Puoluepolitiikan näkökulmasta tähän lienee eniten vaikuttanut keväällä päättynyt Juha Sipilän hallituskausi, jonka aikana hallituspuolueet kärsivät merkittävästä kannatuksen laskusta, jonka voidaan katsoa pohjautuneen ainakin osittain hallituksen leikkaavaan politiikkaan. Eniten velkaantumisesta puhuttiin tutkimuksellisten kannanottojen, kuten virkamiespuheenvuorojen yhteydessä. Myös eduskuntavaaleihin, hallitusneuvotteluihin sekä toimittajien kirjoittamiin näkökulmiin liittyen velkakeskustelu oli runsaasti esillä. Eri toimijoiden esittämänä merkittävin velkaantumiseen liittyvä toimenpide oli *ei velkapolitiikalle* – toisin sanoen eniten vastustettiin velkaantumisen kasvattamista antamatta kuitenkaan selvää vaihtoehtoista toimenpidettä. Hallituspuolueiden puolelta erityisesti työllisyyden nosto oli toimenpiteenä useimmiten esillä. Oma tarinaansa velkakeskustelun vähäisestä määrästä kertoo myös puhujakategorian toimijoiden

---

⁹⁵ IL, 7.11.2019.

⁹⁶ IL, 22.10.2019.

esiintyvyys artikkeleissa. Eniten velkaan liittyen äänessä oli valtiovarainministeriö, toimittajat sekä Euroopan unionin virkamiehet. Vertailun vuoksi kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo lausui aiheesta neljä kertaa, kun niin ikään vaalivuonna 2023 Orpo otti kantaa velkaantumiseen jopa 17 kertaa.

3.1 Koronapandemiasta pysyvään muutokseen (2020)

Keskustelu velkaantumisesta jatkui loppuvuoden 2019 tapaan melko hiljaisena siirryttäessä alkuvuoteen 2020. Muun muassa talouspolitiikan arviointineuvosto antoi tammikuun lopulla lausuntonsa, jossa se kritisoi pääministeriksi nousseen Sanna Marinin hallitusta taloudenpidosta.⁹⁷ Arviointineuvosto otti lausunnossaan kantaa muun muassa siihen, millä tavalla uusi hallitus on nimennyt kasvaneita menoeriään: ”*Tulevaisuusinvestointien pakettia voidaan pitää harhaanjohtavasti nimettynä siinä määrin, että paketin monet osat eivät muistuta läheisesti investointeja*”, arviointineuvosto totesi raportissaan. Oheinen huomio kuvastaa jo aiemmin luvussa 2.2 *Poliitikot viestijöinä mediassa* tutkimuskirjallisuuteen nojautuen esiin nostamaani tapaa kuvata velkaantumista ja siihen liittyviä poliittisia valintoja termeillä, jotka suuren yleisön silmissä muuttavat käsitystä velasta ja velkaantumisesta. Lisävelan sijaan menoerien nimeäminen investoinneiksi saa usein viestien vastaanottajissa positiivisemmän vastaanoton. Hallitustyössä velkaantumista on tutkimusjakson valossa voitu siis kutsua esimerkiksi investoinniksi, vaikka se olisikin ollut pysyvä menoerä esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouden rahoittamiseen.

Maaliskuussa 2020 ihmisten elämä ja samalla yhteiskunnan toiminta ja taloudellinen tila koki rajun ja äkillisen muutoksen. Globaali koronaviruspandemia osoitti ensimmäisiä merkkejään myös Suomen maaperällä ja ensimmäiset kannanotot viruksen aiheuttamiin taloudellisiin vaikutuksiin nousivat keskusteluun maaliskuun alussa. Tuolloin kokoomuksen kansanedustaja Elina Valtonen varoitti Iltalehdessä, ettei Suomessa vielä ymmärretä pandemian vaikutusta talouteen. Valtonen epäili koronapandemian voivan romahduttaa Suomen julkisen talouden ja velan määrän nousevan yli 10 miljardiin euroon. Valtonen myös arvioi samassa artikkelissa erityisesti Italiassa levinneen viruksen voivan laukaista eurokriisin kuluvan vuoden aikana.⁹⁸ Heti seuraavana päivänä pääministeri Sanna Marin kommentoi pääministerin haastattelutunnilla koronapandemian taloudellisten vaikutusten tulevan olemaan merkittäviä Suomen taloudelle. Oman näkökulmansa aiheeseen toivat omissa

---

⁹⁷ IL, 29.1.2020.

⁹⁸ IL, 7.3.2020.

näkökulmakirjoituksissaan toimittajat, jotka ennustivat käynnissä olevasta työmarkkinakerroksesta vaikeaa, mikäli koronapandemian vaikutukset talouteen tunnistettaisiin samanaikaisesti.⁹⁹ Melko nopeasti eri artikkeleissa huomioitiin tilanteen vakavuus. Pandemian aiheuttaman terveystarpeen ja sitä seuranneiden yhteiskuntaa laajasti koskeneiden rajoitusten myötä myös taloudellista tilannekuvaa alettiin asettamaan kriisitilaan. Jo maaliskuun lopulla medioissa kirjoitettiin valtion lähes hallitsemattomasta velkaantumisesta ja tilanteen muuttumisesta aiempaa vaikeammaksi.¹⁰⁰ Keskustelun näkemykset velkaantumisen ehkäisemisestä siirtyi kevään kuluessa asteittain julkisen velan kasvattamisen puolelle. Perusteluina velan kasvulle käytettiin koronapandemian mukanaan tuomaa poikkeustilaa, jossa kansantalous tarvitsi julkista tukea. Monissa kannanotoissa tunnistettiin velanoton kasvanut tarve, mutta samalla varoitettiin hallitsemattomasta velkaantumisesta. Muun muassa joukko ekonomisteja arvioi maaliskuun 2020 lopulla, ettei Suomen talous kestä 2–3 kuukauden sulkutilaa.¹⁰¹

Koronapandemian käynnistyminen on erittäin mielenkiintoinen käännekohta ajatellen valtion velkaantumiseen liittyvää keskustelua ja sen kehittymistä vuosien 2019–2023 välisenä aikana. Koronapandemian tilanteen pahentuessa huhtikuussa muun muassa Iltalehti kirjoitti näkökulmassaan hallituksen kehysriihestä tulleen kriisiriihi.¹⁰² Niin hallitus kuin oppositiopuolueillakin suhtautuminen velkaan muuttui täysin pandemian alkuhetkinä. Valtiovarainministeriksi noussut keskustan Katri Kulmuni oli kriisin ensivaiheissa eniten äänessä talouteen ja velkakäytöksiin liittyen. Käytännössä Kulmunin, kokoomuksen Petteri Orpon, asiantuntijoiden sekä virkamiesten näkemykset olivat yhteneväisiä: velkaa on otettava lisää, jotta yritykset ja työpaikat voidaan säästää koronapandemian aiheuttamien rajoitusten taloudelliselta iskulta. Oppositio Orpon suulla vaati hallitusohjelman uudistamista, jonka pääministeri Marin myöhemmin torjui.¹⁰³ Valtiovarainministeriö omissa ennusteissaan arvioi Suomen talouden tilanteen synkistyvän entisestään ja korosti tilanteen olleen jo ennen koronapandemiaa vaikea.¹⁰⁴ Koronapandemian alkuvaiheen epäselvä tilannekuva lienee vaikuttanut myös keskusteluun, sillä lopulta vuonna 2020 eniten velkaantumisesta käytiin keskustelua nimenomaan huhtikuussa, yhteensä 39 mainintaa uutismediassa. Koko aineiston valossa tapahtumat, kuten eduskuntavaalit ja hallituksen budjettiesitykset tyypillisesti herättävät keskustelua velkaantumisesta eloon uudelleen.

---

⁹⁹ IL, 8.3.2020.

¹⁰⁰ IL, 21.3.2020.

¹⁰¹ IL, 27.3.2020.

¹⁰² IL, 6.4.2020.

¹⁰³ HS, 7.4.2020.

¹⁰⁴ HS, 16.4.2020.

Koronapandemian mukanaan tuomat uudet julkisen talouden realiteetit osaltaan muuttivat keskustelukulttuuria pysyvästi. Siinä, missä tutkimusjakson kaksi suurta tapahtumaa, koronapandemia ja Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan, toivat valtiontalouteen 20 miljardin loven, lisäsi Marinin hallitus velkaantumista muilla päätöksillään vielä 10 miljardilla.¹⁰⁵ Osittain siis tapahtumien pakottamana ja osittain hallituksen omista päätöksistä syntynyt velkataakka käynnisti velkakeskustelussa vaiheen, josta ei ole enää myöhemmin palattu vuoden 2020 alkupuolta edeltävälle tasolle. Taustalla tälle kehitykselle voidaan nähdä kaksi eri syytä. Ensinnäkin julkisen talouden poikkeuksellisen voimakas velkaantuminen ja velkaantumisen ennustettavuuden heikentyminen ovat luoneet tilanteen, jossa velkaantumisesta on yksinkertaisesti pakko puhua. Velka on kansantaloutta uhkaava tekijä ja muodostunut yhdeksi Suomen keskeisistä taloudenpidon ongelmista. Toiseksi voimakas velkaantuminen on mahdollistanut poliittisessa keskustelussa uudenlaisen profiloitumisen puolueille. Jo ennen pandemian käynnistymistä muun muassa keskustan Juha Sipilä ja kokoomuksen Petteri Orpo olivat puhuneet aktiivisesti julkisen talouden saattamisesta kuntoon. Vastaavalla tavalla aiheesta kuultiin jo tuolloin yksittäisiä virkamiespuheenvuoroja. Tilanteen kriisiytyttyä koronapandemian myötä velkapuheesta on tullut kuitenkin aiempaa keskeisempi julkisen keskustelun aihe, vaikka yhteiskunnallista keskustelua on riittänyt muutenkin esimerkiksi Ukrainan sotaan ja koronapandemian hoitoon ja rajoituksiin liittyen. Lisääntyneestä velkaantumisesta ei aineiston valossa vielä vuoden 2020 aikana lausuttu yhtä jyrkästi, kuin lähempänä tutkimusjakson loppua vuosina 2022 ja 2023. Tämä viestii myös politiikan luonteesta: puolueilla on ollut yhteinen intressi velkaantumisen suhteen, kun kyse on ollut kansallisista terveystai turvallisuuskysymyksistä. Koronapandemian väistyttyä aika on kuitenkin ollut ”kypsempi” myös kriittiselle velkakeskustelulle ja näin muun muassa kokoomus ja perussuomalaiset ovatkin toimineet vuosien 2022 ja 2023 aikana.

Alun koronan aiheuttaman shokkitilan jälkeen toukokuun ja kesäkuun aikana kuultiin lukuisia puheenvuoroja siitä, kuinka valtiontaloutta ja julkista velkaa tulisi hoitaa uudessa tilanteessa. Mediassa kirjoitettiin muun muassa siitä, kuinka ”Suomi kiskotaan ylös kuopasta”.¹⁰⁶ Uusia ääniä keskustelussa olivat erilaiset työryhmät, kuten työelämäprofessori Vesa Vihriälän johtama työryhmä, joka luovutti raporttinsa hallitukselle toukokuun alkupuolella. Vihriälän työryhmän raportissa esitettiin niin leikkauksia kuin verotukseen liittyviä toimia valtiontalouden tasapainottamiseksi.¹⁰⁷ Työryhmä ehdotti samaan aikaan niin leikkauksia, veronkorotuksia ja elvyttävää politiikkaa niin kutsutun *kipupaketin* muodossa. Puheenvuoro kuultiin myös valtiosihteeri Martti Hetemäen

---

¹⁰⁵ Kangasharju 2023, 167.

¹⁰⁶ IL, 8.5.2020.

¹⁰⁷ HS, 8.5.2020.

johtamalta virkamiestyöryhmältä, joka omassa raportissaan kehotti hallitusta elvyttämään taloutta ottamalla lisää velkaa, mutta samalla huomioiden taloudelle tarpeelliset rakenneuudistukset. Työryhmän mielestä pandemia ei saisi viivästyttää esimerkiksi työelämään vaadittujen rakenneuudistusten toimeenpanoa.¹⁰⁸ Samaan aikaan oppositiosta muun muassa kristillisdemokraattien sekä kokoomuksen suunnasta kuultiin puheenvuoroja, joissa vastustettiin velkaantumisen kasvattamista.¹⁰⁹ Myös erinäisissä kansalaiskyselyissä tiedusteltiin, miten julkista taloutta tulisi tasapainottaa. Ylen laajalle yleisölle esittämässä kyselyssä toukokuun lopulta suurin osa vastaajista tukisi valtiontaloutta mieluummin lainarahalla kuin leikkaamalla palveluista. Vastaajien suosituin yksittäinen leikkauskohde olisi ollut F-35-hävittäjien hankinnasta luopuminen.¹¹⁰

Hallitus päätti noin 5,5 miljardin euron lisäbudjetista kesäkuussa. Julkisuudessa lisäbudjetti herätti suhteellisen vähän kommentointia, sillä sitä pidettiin tarpeellisena poliittisen ja yhteiskunnallisen kentän eri laidoilla. Kuitenkin muun muassa aiheesta haastatellut ekonomistit olivat erimielisiä lisäbudjettiin sisältyvien rahojen käytöstä. Kommenteissa kritisoitiin muun muassa yritystukia sekä investointeja, jotka realisoituisivat vasta vuosien päästä kriisin ollessa oletettavasti jo ohi.¹¹¹ Lisäbudjetin ja yleisesti Marinin hallituksen velkapolitiikassa nojaututtiin paljon työllisyystoimiin ja työllisyyden kasvuun. Käytännössä tämä tarkoitti politiikkaa, jossa vältettiin leikkauksia ja pyrittiin toimiin, joilla työllisyys olisi saatu kasvuun. Työllisyyden kasvun kautta taas toivottiin verokertymän kasvua ja työttömyyteen liitoksissa olevien menoerien pienentymistä. Hallituksen viestistä hieman ristiriitaisen julkisuudessa teki kuitenkin valtiovarainministeriksi nousseen Matti Vanhasen (kesk.) antamat lausunnot, joissa hän nosti toistuvasti esiin velkaongelman. Vanhanen korosti muun muassa uskottavista työllisyystoimista päättämistä koronapandemiasta huolimatta.¹¹² Vanhasen kommentteista nousee ajatus siitä, ettei hallituksen sisällä välttämättä ollut yhtenäistä tilannekuvaa tarvittavista toimista velkaantumisen taittamiseksi esimerkiksi jo mainituilla työllisyyden nostoon liittyvillä toimenpiteillä.

Vuoden 2020 jälkimmäistä puoliskoa väritti hallituksen budjettiesitys ja siihen liittyvä julkinen keskustelu. Budjettiriihen alkaessa elokuun alkupuolella kuultiin monista eri suunnista kannanottoja velkaantumisen taittamiseksi. Äänessä olivat muun muassa Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Suomen pankki, eläkeyhtiöt, Kuntaliitto, ekonomistit sekä työmarkkinajärjestöt. Useimmissa kannanotoissa

---

¹⁰⁸ HS, 1.6.2020.

¹⁰⁹ HS, 16.5.2020.

¹¹⁰ YLE, 23.5.2020.

¹¹¹ HS, 3.6.2020.

¹¹² HS, 4.7.2020.

hallitusta kritisoitiin holtittomasta velkaantumisesta, mutta samaan aikaan vaihtoehtoisia toimia esitettiin suhteellisen vähän. Muun muassa toimittajien näkökulmissa korostui velkasuhteen kasvu ja joissakin todettiin velkaantumisen olevan ”vastuutonta”.¹¹³ Kirjoittelun ja kommenttien sävy oli pääosin huolestunut, mutta seassa kuultiin myös myönteisempiä kommentteja. Helsingin Sanomat kirjoitti syyskuun lopulla Suomen velkaantuvan nopeasti, mutta velkasuhteen kehityksen olevan maltillisempi verrattuna esimerkiksi naapurimaa Ruotsiin.¹¹⁴ Budjettikeskustelun aikana kuultiin kannanottoja velkaantumiseen hallituksen taholta myös muiden kuin valtiovarainministerin salkkua hoitaneen keskustan taholta. Vihreiden Maria Ohisalo kritisoi oppositiopuolue kokoomusta leikkauslistojen vaatimisesta ja ”synkkyuden korostamisesta”.¹¹⁵ Sosiaalidemokraattien pääministeri Sanna Marin sen sijaan yleisötilaisuudessa antamassaan kommentissa puolusti velkaantumista: ”Valtion pitää elvyttää. Nyt pitää elvyttää, tehdä elvyttävää politiikkaa. Se on talouspoliittisesti järkevää ja vastuullista. Nyt on vastuullista ottaa velkaa. Haluamme pitää ihmiset töissä ja yritykset pystyssä”, Marin totesi yleisölle.¹¹⁶ Ohisalon sekä Marinin kommenttien tulkinnassa tulee huomioida jo tämän tutkimuksen johdannossa esittämäni huomio siitä, millaiselle yleisölle he tilanteissa puhuivat. Ohisalo kommentoi velkakeskustelua omassa linjapuheessaan omalle puolueväelleen, kun taas Marin lausui oman kommenttinsa puolueen kuntavaaleihin liittyvässä yleisötilaisuudessa – kohteena torille kokoontuneet puolueen potentiaaliset kannattajat ja äänestäjät.

Loppuvuodesta 2020 velkakeskusteluun nousi kaksi tutkimusaiheen kannalta merkittävää teemaa. Oppositiopuolueet julkaisivat omat vaihtoehtobudjettinsa. Perussuomalaiset omassa vaihtoehtobudjetissaan esittivät leikkauksia kehitysapuun, maahanmuuttoon ja Yleisradion rahoitukseen. Kokoomuksen vaihtoehtobudjetissa esitettiin 75 prosentin työllisyystavoitetta. Molempien budjetteja yhdisti ajatus tuloverojen alentamisesta, joka saattoi enteillä puolueiden myöhempää lähentymistä hallitusyhteistyöhön.¹¹⁷ Vaihtoehtobudjeteista kirjoitettiin mediassa suhteellisen vähän, mutta niiden pohjalta käytiin keskustelua eduskunnassa, jota kommentoitiin myös mediassa. Keskustelun kokonaiskuva jäi lopulta epämääräiseksi, mutta yleisesti vaihtoehtobudjetteja pidettiin hyvin samankaltaisina hallituksen toimiin nähden nimenomaan velkaantumisen näkökulmasta. Muun muassa perussuomalaisten vaihtoehtobudjetissa valtio velkaantuisi ”vain” 72 miljoonaa euroa vähemmän suhteessa hallituksen esityksiin.¹¹⁸ Keskustelua analysoitaessa on hyvä

---

¹¹³ IL, 12.8.2020.

¹¹⁴ HS, 18.9.2020.

¹¹⁵ IL, 19.9.2020.

¹¹⁶ IL, 10.10.2020.

¹¹⁷ YLE, 1.12.2020.

¹¹⁸ IL, 30.11.2020.

huomioida, ettei oppositiopuolueilla ole yleensä intressejä täysin läpinäkyvän ja rehellisen vaihtoehtobudjetin luomiseen, joka saattaisi vaikuttaa niiden kannatukseen laskevasti. Sen sijaan ne pyrkivät vaihtoehtobudjeissaan strategiaan, jossa ne hyötyisivät oppositioasemastaan mahdollisimman paljon puolueen kasvaneena kannatuksena. Toinen vuoden lopussa kuultu puheenvuoro velkaantumisen liittyi Valtiontalouden tarkastusviraston julkaisemaan raporttiin vuoden 2020 finanssipolitiikan valvonnasta. Raportissaan VTV korosti julkisen talouden velkasuhteen tasapainottamista tulevaisuudessa ja totesi työllisyystoimilla olevan tässä merkittävä rooli. Samaan aikaan se kritisoi hallitusta sen asettamien työllisyystavoitteiden ja niihin liittyvien toimien riittämättömyydestä. VTV myös totesi raportissaan hallituksen onnistuneen finanssipoliittisissa toimissaan koronakriisin hoitamiseksi.¹¹⁹ Hieman yllättäen VTV lausui myös, että ”Suomella on ollut varaa velkaantua korona-aikana”. Se perusti näkemyksensä kansainväliseen vertailuun, jossa Suomi oli kriisin alussa velkasuhteeltaan paremmassa asemassa moniin muihin maihin nähden. Velanotto tapahtui myös käytännössä nollakorolla, jolloin vaikutus julkiseen talouteen on ollut pienempi.¹²⁰

Kokonaisuutena vuosi 2020 muutti velkaantumiskeskustelua merkittävästi. Aiemmin velkaantumisen yhteydessä keskusteltiin miljoonista, koronapandemian myötä miljardeista. Pandemian mukanaan tuomat talousvaikeudet osaltaan pakottivat hallituksen luopuman taloudenpidossaan niin sanotuista menokehyksistä, jotka ovat historiassa ohjanneet budjetoitua ja käytettävissä olevien varojen määrää päätöksenteossa. Pandemian myötä astuttiin uuteen aikakauteen hyvinvointivaltion rahoituksessa. Vuonna 2020 velkaantumiskeskustelun määrä nousi tasolle, jolla se on säilynyt aina tutkimusjakson loppuun, vuoteen 2023 saakka. Velkaantumisen tuli mediassa säännöllinen kirjoitusten ja keskustelun aihe, jossa siihen sidoksissa olleet toimijat, kuten poliitikot, virkamiehet ja ekonomistit toivat esiin näkökulmiaan aiempaa enemmän. Aineiston valossa arvioitaessa myös virkamiespuheenvuorojen äänensävy muuttui aiempaa jyrkemmäksi verrattuna vastaaviin puheenvuoroihin vuonna 2019. Velkaantumiskeskustelu sai talouden synkkien pilvien myötä siten aiempaa vakavamman sävyn. Samalla syveni myös opposition ja hallituksen, jossakin mielessä myös oikeistoon ja vasemmistoon profiloituvien puolueiden näkemyserot aiheesta. Siinä, missä puolueet, kuten kokoomus, keskusta ja perussuomalaiset kritisoivat velkaantumista, puolueet, kuten sosiaalidemokraatit, vasemmistoliitto ja vihreät näkivät velkaantumisen vastauksena julkisen

---

¹¹⁹ IL, 7.12.2020.

¹²⁰ YLE, 7.12.2020.

talouden tilanteen korjaamiseksi. Vastaava jaottelu puolueiden välillä on sittemmin säilynyt lähes vastaavana aina vuoden 2023 eduskuntavaaleihin ja siitä seuranneen Orpon hallitukseen saakka.

3.2 Velkaantumisesta tulee ongelma (2021)

Vuosi 2021 alkoi edeltäneen vuoden teemoja mukaillen. Vuoden 2020 aikana velkakeskustelun taso vakiintui aiempaa korkeammaksi, joka heijastui myös vuoden 2021 keskusteluun. Heti vuoden alussa keskusteluun osallistui aiempaa enemmän toimijoita ja näkökulmien määrä monipuolistui ja laajentui. Velkaantumiseen ja valtiontalouteen ottivat kantaa muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto, Pellervon taloustutkimus sekä poliittisten puolueiden niin sanottu ”työsektori”, kuten keskustan Antti Kurvinen, vasemmistoliiton Jussi Saramo sekä kokoomuksen Kai Mykkänen. Kukaan edellä mainituista toimijoista ei ollut aktiivisesti äänessä velkaantumiseen liittyen edeltäneen vuoden aikana. Poliitikassa on usein tyypillistä, että hankalissa tai puolueelle mahdollisesti vahingollisissa aiheissa puoluetta voi mediassa edustaa puheenjohtajan sijaan esimerkiksi eduskuntaryhmän puheenjohtaja. Ratkaisulla suojellaan puheenjohtajaa, jolla on merkittävä vaikutus puolueen imagolle ja äänestäjien mielikuville puolueen harjoittamasta politiikasta.

Tammikuun lopulla sosiaalidemokraattien varapuheenjohtaja Matias Mäkynen kommentoi velkaantumista Helsingin Sanomien laajassa artikkelissa. Mäkynen mukaan suomalainen talouskeskustelu keskittyy väärin asioihin. Haastattelussa Mäkynen katsoi, että talouskeskustelu on Suomessa juuttunut liiaksi keskusteluun talouden sopeuttamisesta. Hän piti yhtenä syynä valtiovarainministeriön virkamiesten näkemyksiä, joita poliitikot kuuntelevat herkällä korvalla. Mäkynen kritisoi ennen kaikkea niin sanottuja virkamiespuheenvuoroja, joita hän kutsui kommentissaan arvolutautuneiksi, samalla kritisoiden ministeriön toimintatapoja.¹²¹ Mäkynen kannanotto ja suoranainen kritiikki virkamiespuheenvuoroja kohtaan kertoo myös velkakeskustelun yleisestä kiristymisestä, joka lienee ollut johdannainen jo aiemmin mainitusta velkaantumiskehityksen rajusta muutoksesta. Virkamiespuheenvuorojen näkökulmat ovat aineiston valossa kiristyneet jo aiemmin ja niiden alarmistinen näkökulma velkaantumiseen on ollut ristiriidassa Mäkynen ja sosiaalidemokraattien valtiontalouden elvytykseen keskittyneen näkökulman kanssa. Tämä on vaikeuttanut puolueen politiikan harjoittamista. Samalla lausunnollaan Mäkynen avasi virkamiesten esittämät lausunnot poliittiselle debatille eli keskustelulle siitä, ovatko

---

¹²¹ HS, 30.1.2021.

virkamiehet näkökulmineen oikeassa vai väärässä ja tulisiko puolueiden varauksettomasti ottaa jatkossa vastaan nämä näkökulmat. Matias Mäkynen tavoin vihreiden puheenjohtaja Maria Ohisalo nousi vastustamaan puheita leikkauksista vihreiden kuntavaalikampanjan avauspuheessaan. Ohisalo vertasi pandemia-ajan vaikeaa taloustilannetta 1990-luvun alun lamaan ja korosti laman oppeja taloushaasteiden ratkaisussa. Ohisalon mukaan 1990-luvun lamassa ”elvyttävän politiikan sijaan Suomessa valittiin tiukka leikkausten linja”.¹²² Velkakeskustelun näkökulmasta historialliset viittaukset ovat yksi politiikan argumentaation kulmakivistä. Ohisalon viittaus 1990-luvun lamaan antoi kuulijoille referenssipisteen siitä, mitä leikkaukset mahdollisesti tarkoittaisivat nykyisessä taloustilanteessa. Näin jokaisella laman kokeneella olisi henkilökohtainen kokemus siitä, millaiseksi yhteiskunta voisi muuttua, jos leikkauksia toteutettaisiin suunnitellusti. Ohisalo sai vertauksestaan runsaasti kritiikkiä niin mediassa kuin sosiaalisessa mediassa ja vertausta 1990-luvun laman tilanteeseen pidettiin valheellisena, sillä kommentoijien mukaan talouden tilannekuva ei ollut samanlainen kuin aiemman laman aikana.

Opposition vaihtoehtoa keskusteluun toi kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kai Mykkänen, joka omassa haastattelussaan nosti esiin sosiaaliturvien leikkaukset. Eduskuntaryhmän puheenjohtajan mukaan kokoomus haluaa nyt puhua suoraan myös ”karvaista lääkkeistä”, joita työllisyyden nostaminen ja julkisen velkaantumisen taittaminen edellyttävät. ”*Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan julkisen talouden velkaantuminen jatkuisi nykypolitiikalla koko vuosikymmenen. Onko tämä hyväksyttävää? Luovatko pääministeri ja Mäkynen nyt maaperää sille, että huhtikuun puoliväliriihessä ei tarvitse tehdä käännettä ja vaikeita päätöksiä*”, Mykkänen totesi haastattelussa.¹²³ Haastattelu kuvastaa myös hyvin sitä, miksi vastaavassa haastattelussa aiemmin sosiaalidemokraattien Matias Mäkynen kritisoi ja kyseenalaisti virkamiespuheenvuorojen roolia talouspolitiikkaa ohjaavana toimena. Mykkänen käytti lausunnossaan retorista keinoa, jota voidaan kuvailla *asiantuntijan lausunnolla vahvistamiseksi*. Se tarkoittaa tässä tapauksessa sitä, että kokoomus jakaa virkamiesten ja muiden asiantuntijatahojen esittämän talouden tilannekuvan, jonka myötä tilannekuva ei ole ainoastaan Mykkäsen tai kokoomuksen käsitys, vaan laajemmin jaettu ja hyväksyty. Retorisena keinona lausuntoa vielä vahvistaisi se, että se olisi suora lainaus virkamiespuheenvuorosta.¹²⁴ Mykkäsen haastattelusta, kuten monista muistakin velkakeskustelun lausunnoista, käy ilmi se, miten kuljettaessa kohti tutkimusjakson loppua eri toimijat pyrkivät kaappaamaan asiantuntijoita ja sidosryhmiä puolelleen.

---

¹²² IL, 30.1.2021.

¹²³ HS, 6.2.2021.

¹²⁴ Jokinen 2016, kappale 6.

Keskustelu on jakautumassa yhä vahvemmin kahteen leiriin: kovien vastustajiin ja puolustajiin. Kahtiajako voimistuu, mitä lähemmäksi vuoden 2023 eduskuntavaaleja tutkimusjaksolla edetään. Voimakkaan kahtiajaon aikakauden voidaan katsoa alkaneen juuri vuoden 2021 alkupuolella.

Erityisesti hallituspuolue keskustalle hallituksen velkapolitiikka muodostui Marinin hallituksen aikana ajoittain ongelmalliseksi. Tästä ovat viestineet esiin nousseet otsikot, joissa esimerkiksi eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Kurvisen suulla on vaadittu koviakin taloudellisia toimenpiteitä ennen budjettineuvotteluita. Huhtikuussa 2021 julkaistussa Ylen laajassa jutussa eri hallituspuolueet esittivät omia näkemyksiään siitä, millaisia velkaantumiseen ja talouspolitiikkaan liittyviä toimia tulevassa kehysriihessä tulisi tehdä. Erityisesti keskusta ja RKP peräänkuuluttivat työllisyystoimia ja velkaantumisen lopettamista. Sen sijaan SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Lindtman vastusti leikkauksia ja samoilla linjoilla olivat muista hallituspuolueista vasemmistoliitto ja vihreät. Lindtmanin mukaan leikkaukset heikentäisivät käynnissä olevan elvytyksen tehoa ja väistämättä siirtäisi talouden toipumista. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän puheenjohtajan Paavo Arhinmäen mukaan esimerkiksi työttömyysturvan leikkaukset antaisivat ”väärän viestin” suurelle yleisölle. Vihreiden eduskuntaryhmän puheenjohtaja Emma Karin mukaan ”ilmasto- ja ympäristötavoitteista tai ihmisten hyvinvoinnista leikkaaminen ei ole tällä hetkellä se tapa, jolla kriisiä hoidetaan”.¹²⁵ Eri puolueiden toisistaan merkittävästikin eroavat näkökulmat kertovat jo aiemmin mainitsemastani keskustelun polarisoitumisesta. Kysymys velkaantumisesta ei näyttäyty enää niin paljoakaan opposition ja hallituksen välisenä nahisteluna, vaan jakaa laajemmin puolueita kahteen leiriin myös hallitusvastuusta riippumatta.

Keskustan hankala asema hallituksessa korostui entisestään huhtikuun lopulla, kun hallituksen toiminta ajautui jonkinasteiseen kriisiin kehysriihen seurauksena. Toimittajien analyysseissa tilanne esitettiin niin, että keskusta valtiovarainministerin vastuulla taisteli muita hallituspuolueita vastaan, jotka olivat suopeampia velkaantumisen jatkamiselle.¹²⁶ Erityisesti keskustasta olivat äänessä puolueen puoluejohtaja Annika Saarikko sekä valtiovarainministerin salkkua hoitanut Matti Vanhanen. Joissakin kommenteissa arvioitiin keskustan pelaavan poliittista peliä, jolla se viestii kannattajilleen olevansa vastuullinen toimija velkaantumisen suhteen.¹²⁷ Keskustan jo valmiiksi alhainen kannatus yhdistettynä velkapolitiikkaan ja hallitusvastuuseen ovat olleet yhdistelmä, jonka vaikutusten laimentamiseksi kehysriihen venyttäminen oli välttämätöntä. Samalla se myös teki

---

¹²⁵ YLE, 13.4.2021.

¹²⁶ YLE, 22.4.2021.

¹²⁷ HS, 24.4.2021.

pesäeroa muihin hallituspuolueisiin, jotka perinteisessä oikeisto-vasemmisto-ajattelussa ovat RKP:tä lukuun ottamatta keskustaa vasemmistolaisempia. Kyse lienee ollut siis myös keskustan identiteetistä puolueena sen äänestäjien silmissä.

Kehysriihen päätyttyä erityisesti ekonomistit eri organisaatioista ottivat vahvasti kantaa hallituksen toimiin. Muun muassa julkistalouden professori Roope Uusitalo totesi, että tulevien vuosien kehysten ylityksiä on vaikea perustella koronalla tai suhdanteilla.¹²⁸ Elinkeinoelämän keskusliiton ekonomisti Penna Urrila luonnehti hallituksen talouspolitiikkaa ”löysäksi”, kun taas STTK:n pääekonomisti Patrizio Lainà piti ymmärrettävänä, ettei hallitus palaa täysiin kehyksiin vielä vuonna 2023.¹²⁹ Kaikkiaan kehysriihen lopputulosten analyysi noudatteli aiempaa linjaa. Siinä, missä kireämmälle talouspolitiikalle myönteisemmin suhtautuneiden EK:n ja Suomen yrittäjien ekonomistit pitivät hallituksen päätöksiä huonoina, puolustivat historiallisesti vasemmistolaiseen talouspolitiikkaan myönteisemmin suhtautuvat SAK ja STTK hallituksen päätöksiä. Voidaan siis ajatella, että eräänlainen omiin poteroihin vetäytyminen näyttäytyi myös järjestökentällä sen mukaan, millaisia sidonnaisuuksia eri organisaatioilla on poliittisiin toimijoihin.

Vaikean kehysriihen jälkimainingeissa keskusteluun nousi kaksi keskeistä teemaa. Ensimmäinen alettiin puhumaan halvasta velkarahasta, jota muut maat käyttävät parantaakseen kansalaisten hyvinvointia. Tällä perusteltiin myös sitä, miksi Suomen pitäisi toimia vastaavalla tavalla. Asiantuntijat kuitenkin korostivat samalla sitä, ettei tarkasta taloudenpidosta ole koskaan ollut ainakaan haittaa, kun siirrytään kohti tulevia aikoja ja mahdollisesti edessä odottavia kriisejä. Asiantuntijakommenteissa korostui erityisesti se, että julkisen talouden tilalla on huomattava merkitys sillä hetkellä, kun väistämättä seuraava kriisi aikanaan alkaa.¹³⁰ Velkakriittistä, mutta samalla positiivista talouden tilannekuvaa loivat myös Suomen pankki ja valtiovarainministeriö ennusteissaan, joissa talouden ennustettiin kiihtyvän 2,6 prosentin kasvuvauhtiin koronapandemian otteen hellittäessä ja kansainvälisen elvytyksen vaikutusten realisoituessa.¹³¹ Suomen pankki oli omassa arviossaan varovaisempi ja arvioikin talouskasvun olevan vain hetkellistä samalla alleviivaten talouden rakenteellisia ongelmia.¹³² Toisena teemana keskustelussa korostui hallituksen budjettiriihessä niin sanotuista menokehyksistä luopuminen, johon tarttuivat niin valtiontalouden tarkastusvirasto VTV kuin oppositiopuolueista erityisesti kokoomus ja sen puheenjohtaja Petteri

---

¹²⁸ HS, 29.4.2021.

¹²⁹ IL, 29.4.2021.

¹³⁰ HS, 3.5.2021.

¹³¹ YLE, 12.5.2021.

¹³² HS, 15.6.2021.

Orpo. VTV omassa ulostulossaan kehotti hallitusta palaamaan noudattamaan menokehyksiä, sillä poikkeaminen kehyksistä voisi vaarantaa Suomen maineen luotettavana ja päätöksentekokykyisenä toimijana.¹³³ Virkamiespuheenvuoron pitäisi olla asiayhteydessään merkittävä, mutta media tarttui siihen varsin vähänlaisesti. Menokehyksiin liittyvästä keskustelusta mediassa vastasikin pitkälti oppositio, jonka puheenvuoroja eduskunnan täysistunnosta referoitiin eri medioissa. Petteri Orpon ohella muun muassa kristillisdemokraattien Päivi Räsänen ja Liike Nytin Harry Harkimo patistivat hallitusta palaamaan menokehyksiin omissa puheenvuoroissaan.¹³⁴ Yleisin mediassa esillä ollut toimenpide olikin *ei velkapolitiikalle*, jota kuultiin edellä mainittujen henkilöiden lisäksi muun muassa keskustan Annika Saarikon ja Katri Kulmunin sekä joidenkin ekonomistien lausunnoissa.

Kielteinen suhtautuminen velkaantumiseen ja siitä käyty keskustelu pohjusti elokuussa hallituksen budjettiesityksen valmistelua ja siitä käytävää keskustelua. Maaseudun tulevaisuuden teettämän kyselyn mukaan velkaantumistahtia pidettiin liiallisena erityisesti kokoomuksen, perussuomalaisten ja keskustan riveissä.¹³⁵ Tämä vahvistaa jo aiemmin havaittua puolueiden ja sidosryhmien jakaantumista kahteen leiriin. Toimittajien analyyseissa budjettiesitys oli odotetun mukainen, eli se ei sisältänyt suuria muutoksia hallituksen siihenastiseen politiikkaan verrattuna. Asiantuntijoiden kommentteissa sen sijaan oli enemmän hajontaa. Yhteiseksi näkemykseksi myös heidän kohdallaan muodostui kuitenkin se, että mieluummin valtiontaloutta tulisi elvyttää velkarahalla liikaa kuin liian vähän. Asiantuntijat myös korostivat rakenteellisten muutosten välttämättömyyttä, eivätkä nähneet hetkellisellä velkaantumisella merkittävää roolia.¹³⁶ Budjettiesityksen jälkikeskustelua väritti myös pääministeri Sanna Marinin keskustelunavaus kehysmenettelyn avaamisesta tarkastelulle. Marin esitti Helsingin Sanomissa, että nykyinen kehysmenettely ei mahdollistaisi tarvittavia investointeja, joita tarvittaisiin muun muassa ilmastonmuutoksen torjuntaan.¹³⁷ Marinin avaus tyrmättiin monesta eri suunnasta nopeasti. Muun muassa valtiovarainministeri Annika Saarikko totesi, että ”*se olisi liukas polku. Sen määrittelemisen, että mikä on vihreää ja mikä on investointi, on molempien sanojen osalta aika vaikeaa*”.¹³⁸ Oman kritiikkinsä Marinin avaukseen tarjosivat kokoomuksesta sekä kansanedustaja Elina Valtonen että puheenjohtaja Petteri Orpo. Molempien kommentteissa kehysmenettelyn uudistaminen rinnastettiin velanoton helpottamiseen ja huomio kohdistettiin takaisin pääasialliseen ongelmaan, eli jatkuvaan velkaantumiseen.¹³⁹

---

¹³³ YLE, 18.6.2021.

¹³⁴ IL, 18.5.2021.

¹³⁵ HS, 6.9.2021.

¹³⁶ YLE, 12.9.2021.

¹³⁷ HS, 13.10.2021.

¹³⁸ YLE, 20.10.2021.

¹³⁹ HS, 20.10.2021.

Vuoden lopulla oppositiopuolueet toivat pöytään omat vaihtoehtobudjettinsa. Ensimmäisenä oman vaihtoehtobudjettinsa julkaisi kristillisdemokraatit, jotka esittivät puolen miljardin euron panostuksia hoitohenkilökunnan palkkaamiseen ja hoitojonojen lyhentämiseen. Vastaavasti puolue keventäisi polttoaineveroja ja energiaverotusta 350 miljoonalla eurolla. Velan määrä kristillisdemokraattien vaihtoehtobudjetissa oli hallituksen budjettiesitystä vastaavalla tasolla.¹⁴⁰ Kokoomus omassa vaihtoehtobudjetissaan esitti leikkauksia ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Niin ikään kokoomuksen vaihtoehtobudjetti perustui vahvaan velkaantumiseen, mutta budjetin koko esityksessä oli kuitenkin Marinin hallituksen esitystä 2,1 miljardia euroa pienempi. Kokoomuksen budjetissa valtiontalouden tasapainottamisen kannalta leikkaukset olivat esimerkiksi kristillisdemokraattien esitystä suuremmassa roolissa.¹⁴¹ Perussuomalaisten vaihtoehtobudjetissa velkaa otettaisiin 47 miljoonaa euroa vähemmän, kuin hallituksen budjettiesityksessä. Leikkaukset kohdennettaisiin maahanmuuttoon ja kehitysapuun.¹⁴² Vielä vuoden lopussa valtiovarainministeriö ennusti vuodelle 2022 talouden kasvavan noin kolmen prosentin vauhtia. Ministeriön ennusteessa talous siis kasvaisi, mutta samalla se arvioi velan määrän jäävän korkealle tasolle. Arvionsa se perusti vuoden 2023 talouskasvun ennusteeseen, jossa julkisen talouden velkasuhteen arvioitiin lähtevän uudelleen kasvuun.¹⁴³

Koronapandemian toinen vuosi 2021 noudatteli velkakeskustelun osalta hyvin pitkälti vuotta 2020. Velasta keskustelu mediassa perustui pitkälti kehysriihen, budjettiesityksen ja vaihtoehtobudjettien kaltaisiin teemoihin. Aktiivisimmin keskusteluun osallistuivat valtiovarainministeri Annika Saarikko, ekonomistit sekä valtiovarainministeriön virkamiehet. Merkittävimpänä muutoksena vuoteen 2020 voidaan toimenpiteiden pääluokasta nostaa esiin se, etteivät poliittiset toimijat tai muut sidosryhmät ehdottaneet lisävelkaantumista yhtä paljon, kuin aiemmin. Sen sijaan velkaantumisen vastustamiseen liittyviä puheenvuoroja kuultiin aiempaa enemmän. Vuoden aikana käydystä keskustelusta on ollut havaittavissa ajoittaista siirtymistä koronapandemian jälkeiseen aikaan. Havaintoa tukee esimerkiksi se, että velkaantumista vastustettiin aiempaa voimakkaammin, joka osittain juonsi juurensa siihen, ettei velkarahaa sellaisenaan kohdistettu terveysturvallisuuteen liittyviin toimiin, kuten pandemian alkuvaiheissa vuonna 2020. Sen sijaan velalla kustannettiin hyvinvointivaltion perustarpeita sekä hiipuneen talouskasvun aiheuttamaa kestävyysvajetta. Toimittajien näkökulmakirjoitukset, kommentit ja muiden vastaavien analyysien määrä jatkoi niin

---

¹⁴⁰ HS, 23.11.2021.

¹⁴¹ IL, 26.11.2021.

¹⁴² YLE, 30.11.2021.

¹⁴³ IL, 20.12.2021.

ikään kasvuaan. Toimittajien näkökulma velkakeskusteluun on ollut läpi tutkimusjakson hyvin kriittinen. Toimittajien kommenteissa ei tyypillisesti ole otettu kantaa siihen, miten velkaantumista tulisi ratkaista. Jos kantaa on otettu, on se ollut lähes poikkeuksetta kriittinen velkaantumiselle. Vuoden 2021 aikana kolumneissa muun muassa kritisoitiin hallitusta kykenemättömyydestä vaikeisiin päätöksiin ja toisaalta alleviivattiin velkaantumiseen liittyvien rajojen hämärtymistä.¹⁴⁴ Kokonaisuutena vuoden 2021 velkakeskustelua tarkastellen sitä voidaan pitää velalle kriittisenä ja osittain hyvinkin kriisitietoisena. Tätä käsitystä tukee kriittisten puheenvuorojen ylipaino medioissa sekä auktoriteettien, kuten ministeriöiden ja tutkimuslaitosten yhteneväiset näkemykset velkaantumisen vaaroista. Velkakeskustelusta tuli vuoden 2021 myötä olennainen osa suomalaista poliittista keskustelua. Keskustelun määrä eli ja elää aalloissa ja sen määrää sääntelee kulloinkin uutismaailman ilmatilaa hallitsevien aiheiden määrä ja suhde toisiinsa. Pandemian hiljalleen väistyessä ja toisaalta Ukrainan sodan vasta odottaessa vuoden 2022 puolella, oli velkakeskustelun kasvulle hetkellisesti tilaa. Samaan aikaan poliittiset toimijat sekä sidosryhmät vahvistivat yhä vahvemmin omia asemiaan polarisoituneessa keskustelussa.

3.3 Ukrainan sota – velkatalouden toinen shokki (2022)

Vuosi 2022 alkoi optimistisena. Muun muassa pankkikonserni OP Ryhmän kyselyssä suomalaiset yritysjohtajat kertoivat uskon olevan vahva Suomen tulevaisuuteen, kasvuun ja kehitykseen. Sen sijaan hallituksen toiminta keräsi yritysjohtajilta kritiikkiä.¹⁴⁵ Alkuvuoden kriittisin velkaantumiseen liittyvä puheenvuoro kuultiin tammikuu lopulla, kun talouspolitiikan arviointineuvosto omassa raportissaan toisaalta kehui ja toisaalta kritisoi Sanna Marinin hallitusta sen talouteen liittyvistä toimista. Arviointineuvosto nosti esiin erityisesti hallituksen vuonna 2021 tekemän päätöksen poiketa kehysmenettelystä ja samalla korosti, että hallituksella olisi ollut jo mahdollisuus leikata ja sopeuttaa valtiontalouden menopuolta. Positiivista palautetta hallitus sai päätöksistään elvyttää taloutta, jolla neuvoston mukaan oli positiivisia vaikutuksia talouden kehitykseen vuonna 2021.¹⁴⁶ Kaikkiaan talouspolitiikan arviointineuvoston lausunto oli jatkoa vuoden 2021 keskustelulle Marinin hallituksen harjoittamasta finanssipolitiikasta. Asiantuntijalausunnoissa toistuvasti varoitettiin velkaantumisesta ja rakennemuutosten tekemättä jättämisestä. Samalla kritiikkiä annettiin menokehysmenettelyn rikkomisesta, joka nähtiin merkinä valtion holtittomasta velkaantumisesta.

---

¹⁴⁴ IL, 6.9.2021.

¹⁴⁵ HS, 13.1.2022.

¹⁴⁶ IL, 26.1.2022.

Koronapandemian kaltainen taloudenpidon shokkitila koettiin helmikuun lopulla 2022, kun Venäjä aloitti massiivisen hyökkäysvaiheen jo vuonna 2014 käynnistyneessä Ukrainan sodassa. Ensivaiheen reaktioiden jälkeen mediassa alettiin arvioimaan myös sodan vaikutuksia Suomen talouteen ja velkakehitykseen. Muun muassa valtiovarainministeriön kansliapäällikkö Juha Majanen kommentissaan maaliskuun alussa varoitti, ettei Suomessa vielä ymmärretä täysin Ukrainan sodan hintalappua taloudelle. Majanen totesi kommentissaan olevan todennäköistä, että Suomi ottaa lisää velkaa vanhan velan päälle.¹⁴⁷ Samaa viestiä toistettiin laajemmin median kirjoituksissa, joissa alleviivattiin vahvan taloudenpidon olevan myös vahvan puolustuksen edellytys.¹⁴⁸ Valtiovarainministeri Annika Saarikko omassa puheenvuorossaan nosti esiin menokehykset ja sodan mukanaan tuomat taloushaasteet Suomen taloudelle. Saarikko kommentoi Helsingin Sanomille, että ”*joudumme turvallisuuden, varautumisen ja huoltovarmuuden vuoksi tekemään poikkeuksellisia ratkaisuja. On selvää, että viime keväänä sovitusta menotasosta on poikettava muuttuneen tilanteen synnyttämien välttämättömyyksien osalta*”.¹⁴⁹ Saarikko niin ikään korosti uusien velkahaasteiden ja niihin liittyvien toimien taustalla olevan Venäjän hyökkäysoimet Ukrainassa. Oppositio puoluekokouksen kansanedustaja Elina Valtonen vastasi hallituksen toimiin kritisoimalla sitä velkaantumisen lisäämisestä. Valtonen mukaan hallitus käyttää sotaa verukkeena lisääntyneelle velanotolle. Lisävelkaantumisen sijaan Valtonen oli kommentissaan kansliapäällikkö Juha Majasen kanssa samoilla linjoilla ehdottaessaan, että esimerkiksi lisääntyneitä puolustusmenoja tulisi rahoittaa myös priorisoimalla valtion menoja muissa budjettiluokissa.¹⁵⁰

Koronapandemian tavoin sota tarkoitti velkaantumiskeskustelun kannalta uuden näkökulman avautumista. Koronapandemian kohdalla menojen kasvattamista, kehyksistä irtaantumista ja lisääntyneitä velanottoja perusteltiin terveysturvallisuuden ja pandemian aiheuttamien sulkutoimien myötä huonoon tilanteeseen ajautuneen talouden elvyttämisellä. Kommenteissa usein viitattiin tilanteen olevan pakottava, eli käytännössä vaihtoehtoja velkaantumiselle ja tehtäville toimille ei olisi juurikaan olemassa. Vastaavalla tavalla jo valtiovarainministeri Saarikon kommentista käy ilmi, miten Ukrainan sota toi keskusteluun uuden tavan perustella menokehysten rikkoontumista ja velkaantumisen lisääntymistä. Vielä koronapandemiaa vahvemmin Ukrainan sota yhdisti suomalaiset ja laajemmin katsoen myös eurooppalaiset yhteiseen rintamaan tukemaan hyökkäyksen kohteena olevaa Ukrainaa. Siten myös velkaantumiskeskustelussa vetoaminen Ukrainan tilanteeseen ja samalla

---

¹⁴⁷ IL, 9.3.2022a.

¹⁴⁸ IL, 9.3.2022b.

¹⁴⁹ HS, 19.3.2022.

¹⁵⁰ IL, 20.3.2022.

kansallisen puolustuksen turvaamiseen olivat ja ovat vahvoja argumentteja velkaantumisen puolesta. Toisin kuin perinteisemmässä velkaantumiskeskustelussa, jossa puolueet ja sidosryhmät ovat jakautuneet pääasiassa kahteen leiriin - velan puolustajiin ja velkakriittikoihin - on Ukrainan tilanteeseen vetoamisella ollut mahdollisuus saada velkaantumiselle laajempaa hyväksyntää ja tukea poliittisen kentän eri puolilta. Tätä taustaa vasten peilaten pidän rohkeana kokoomuksen Elina Valtosen ja Petteri Orpon ulostuloja, joissa he kritisoivat hallituksen velkapolitiikkaa pian hyökkäyksen käynnistymisen jälkeen. Orpo omassa kommentissaan antoi kritiikkiä hallitukselle toteamalla, että ”kyllä yli 60 miljardin euron valtion budjetista varmasti löytyy sellaisia kohteita, jotka voidaan priorisoida. Jotain voidaan jättää tekemättä tämän kriisin keskellä. Tämä on normaalia toimintaa valtiovarainministeriössä ja valtiovarainministerillä, ja hänen pitäisi nyt tehdä sitä työtä eikä vain mennä helpon ratkaisun kautta ja rahoittaa kaikki tarvittavat lisämenot lisävelalla”.¹⁵¹ Orpon kommentti keräsi runsaasti kritiikkiä läpi puoluekentän. Muun muassa useiden hallituspuolueiden, kuten vasemmistoliiton ja vihreiden kansanedustajat vetosivat velkakehityksen osalta kasvaneisiin elinkustannuksiin, joiden taustalla oli välillisesti Ukrainan sota. Puolueiden vastauksissa Orpon esittämään kritiikkiin vedottiin myös koronapandemian jälkihoitoon.¹⁵²

Kevään kuluessa velkaantumiseen liittyen keskusteltiin muun muassa hoitajien palkkavaatimuksista ja niiden vaikutuksista julkiseen talouteen. Samalla jatkettiin keskustelua Ukrainan sodan myötä kasvaneiden elinkustannusten aiheuttamista haasteista yksityisille talouksille sekä julkiselle taloudelle. Hallituksen kevään kehysriihi saatiin läpi ennätysajassa, jonka taustalla toimittajien arvioiden mukaan oli Ukrainan sota ja sen myötä hallituksen tiivistyneet rivit. Poliittinen peli ja riitely julkisuudessa ei olisi antanut kansalaisille hyvää kuvaa päätöksentekokyvystä tilanteessa, jossa sotaa käyvän maan auttamiseksi tarvittiin yhteisiä ponnistuksia.¹⁵³ Samaan aikaan käytiin yhteiskunnallista keskustelua myös Suomen turvallisuustilanteesta, joten riitaisalle julkikuvalle ei ollut tilaa. Julkisessa keskustelussa kehysriihi otettiin vastaan velkanäkökulmalla. Hallituksen velkavauhdin todettiin olevan ”hirmuinen”. Hallituksen todettiin ”pelanneen velkakortin, ja tällä kertaa kauhisteluun voi olla aihetta”.¹⁵⁴ Kauhistelulla viitattiin artikkeleissa velkojen korkomenoihin, joiden odotettiin kasvavan tulevaisuudessa. Samalla alleviivattiin, ettei Suomella ole taloudessaan juurikaan eväitä velkaantumisen taittamiseen, joka korkojen nousun hetkellä voisi muuttua merkittäväksi ongelmaksi. Iltalehden pääkirjoituksessa taas velkaantumiselle annettiin ymmärrystä todeten, että ”sitä (velkaa)

---

¹⁵¹ YLE, 25.3.2022.

¹⁵² HS, 26.3.2022.

¹⁵³ HS, 6.4.2022.

¹⁵⁴ HS, 7.4.2022.

on tarvittu koronan torjumiseksi, talouden elvyttämiseksi ja nyt energiatuotannon nostamiseen, puolustusmenoihin ja ilmastonmuutostoiimiin”. Samalla kuitenkin kyseenalaistettiin hallituksen konkreettisia toimia esimerkiksi työllisyyden nostamiseksi.¹⁵⁵ Kevään kehysriihi avasi poikkeuksellisen aktiivisen jakson velkaantumiseen liittyvässä keskustelussa. Erityisesti toimittajat kirjoittivat runsaasti näkökulmia, pääkirjoituksia, kommentteja ja kolumneja hallituksen toimiin ja Suomen talouskehitykseen liittyen. Kirjoittelua kiihdyttivät arviot Suomen valtionvelan korkokustannusten voimakkaasta kasvusta samaan aikaan, kun yleiset elinkustannukset ja inflaatio olivat jo niin ikään kasvu-uralla.¹⁵⁶ Muun muassa valtiovarainministeriön finanssineuvos Jenni Pääkkönen kommentissaan totesi kasvavan velan ja korkeiden velanhoitokustannusten aiheuttavan riskin valtiontaloudelle.¹⁵⁷ Suhteessa aiempaan erityisesti Ukrainan sodan tuoma epävarmuus ja toisaalta vuoden päässä siintävät eduskuntavaalit vaikuttivat siihen, kuinka paljon ja mihin sävyyn velkaantumisesta puhuttiin. Epävarmuus näkyi keskustelussa muun muassa siinä, kuinka virkamiespuheenvuoroissa arvioitiin talouden tulevaisuuden näkymiä. Ukrainan sodan voimistuessa siirtymä pois esimerkiksi venäläisen energian käytöstä kiihdytti elinkustannuksen kasvua ja loi epävarmuutta niin Suomessa kuin laajemmin Euroopassa. Suomen pankki omissa arvioissaan piti mahdollisena sitä, että Suomen talous luisuisi taantumaan tulevan vuoden aikana. Samalla se esitti huolensa velkaantumisesta.¹⁵⁸ Kasvanut epävarmuus loi keskusteluun tilanteen, jossa velkaan kriittisesti suhtautumalla oli mahdollista luoda kuvaa ”varman päälle pelaajana”. Kun ei tunneta ja tiedetä varmuudella tulevaa kehitystä ja esimerkiksi sitä, kuinka pitkään Ukrainassa lopulta sodittaisiin, olisi parempi vaihtoehto suitsia velkaantumista ja harjoittaa tiukempaa taloudenpitoa ja näin varautua tulevaisuuden tapahtumiin.

Kesäkuun lopussa tasavallan presidentti Sauli Niinistö otti toistamiseen kantaa velkakehitykseen. Aiempi puheenvuoro Niinistöltä kuultiin vuonna 2019, kun Niinistö varoitti heikosta talouskehityksestä ja viittasi ”ongelmalliseen julkisen talouden historiaan”. Tällä kertaa Niinistö palasi aiempiin kommentteihinsa toteamalla, että liiallisen velkaantumisen riskit ovat nyt konkretisoitumassa, josta hän aikanaan varoitti.¹⁵⁹ Aiemmin tässä tutkimuksessa totesin, ettei presidentille ole tyypillistä ottaa kantaa näin vahvasti sisäpoliittisiin kysymyksiin. Tässä tapauksessa Niinistö otti aiheeseen kantaa jo toistamiseen. Monet keskeiset poliitikot jakoivat Niinistön huolen, ehkä merkittävimpänä valtiovarainministeri Annika Saarikko. Niinistön näkemykset saivat myös

---

¹⁵⁵ IL, 8.4.2022.

¹⁵⁶ YLE, 2.6.2022.

¹⁵⁷ IL, 17.6.2022b.

¹⁵⁸ HS, 21.6.2022.

¹⁵⁹ IL, 24.6.2022.

kritiikkiä, joissa alleviivattiin niin suomalaisen kuin eurooppalaisen taloudenpidon olevan ”sotataloudessa” Ukrainan tilanteen takia, ja joka historiallisessa viitekehityksessä on aina tarkoittanut velkaantumista ja verotuksen kiristämistä. Kokonaisuudessaan presidentti Niinistön puheenvuoro oli jälleen vahva kannanotto ja suunnannäyttävä velkakeskusteluun ja ennen kaikkea niihin mielikuviin, joita velkaantumisesta luodaan. Niinistö nautti erityisesti kautensa viimeisinä vuosina suurta kansansuosiota ja tämä huomioon ottaen monille kansan suosiosta kilpaileville poliittisille toimijoille Niinistön julkinen kritisoiminen olisi ollut kannatuksen kerryttämisen ja oman poliittisen statuksen näkökulmasta huono vaihtoehto.

Hiljaisemman heinäkuun jälkeen keskustelu velkaantumisesta saavutti määrällisen tason, jolla se säilyi vuoden 2023 loppuun saakka. Jos vuoden 2022 alkupuoliskolla velkaantumiseen liittyen julkaistiin keskimäärin noin 11 artikkelia kuukaudessa, oli vastaava luku yli 20 artikkelia vuoden jälkimmäisellä puoliskolla. Tähän vaikuttimena olivat erityisesti lähestyvät kevään 2023 eduskuntavaalit sekä keskustelu valtionvelan kasvaneista korkokuluista. Elokuun alussa julkistettiin Marinin hallituksen viimeinen budjettiesitys, joka noudatteli kevään kehysriihen päätöksiä. Velkaa hallitus otti viimeisessä budjetissaan 6,3 miljardia euroa lisää ja samalla valtionvelan hoitokulujen – siis käytännössä korkokulujen – arvioitiin kaksinkertaistuvan tulevan vuoden aikana. Budjettiesityksessä lisävelkaa käytettiin erityisesti maanpuolustukseen, huoltovarmuuteen sekä energiaomavaraisuuteen.¹⁶⁰ Velkakeskustelussa äänessä olivat erityisesti opposition edustajat. *Ei velkapolitiikalle* -toimea esittäneiden artikkeleiden määrä nousi vuoden ennätykseen. Jatkuva velkaantuminen ja budjettiesityksestä puuttuvat sopeutustoimet herättivät laajaa kritiikkiä. Kritiikkiä esittivät esimerkiksi perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purra ja kokoomuksen Petteri Orpo, kuten myös virkamiespuheenvuorot valtiovarainministeriöstä sekä ekonomistien asiantuntijalausunnot. Ekonomistien näkökulmasta inflaation kasvaessa elvyttävää politiikkaa pitäisi hillitä. Muun muassa Helsingin yliopiston taloustieteen professori Niku Määttänen kommentoi Helsingin Sanomille seuraavasti: ”*tarvitseeko meidän nyt tukea keskiluokkaisia ihmisiä, jotka eivät ole isossa hädässä? Masentava reaktio hallitukselta. Verotuksen keventäminen pitäisi yhdistää menojen leikkaamiseen*”.¹⁶¹ Pääministeri Sanna Marin puolusti budjettiesitystä toteamalla, että ”*elämme kolmatta suurta kriisiä. Kaikki ovat todella kalliita julkiselle taloudelle. Olemme samassa tilanteessa kuin kaikki muutkin Euroopan maat. Jos edessä on mahdollinen taantuma, sekin tarkoittaa vaikeita aikoja*”. Samalla kokoomuksen Petteri Orpo ja perussuomalaisten Riikka Purra syyttivät

---

¹⁶⁰ YLE, 5.8.2022b.

¹⁶¹ HS, 1.9.2022.

hallitusta niin sanotun vaalibudjetin laatimisesta.¹⁶² Vaalibudjetilla tarkoitetaan hallituskauden viimeistä budjettiesitystä, jossa puolueiden keskeiset äänestäjä- ja sidosryhmät huomioidaan niin, että puolueen kannatus ei kärsisi lähdetessä kamppailemaan äänestäjien luottamuksesta seuraavissa vaaleissa.

Alkusyksyn aikana käydystä keskustelusta käy nopeasti ilmi lähestyvien eduskuntavaalien vaikutus keskusteluun. Kannanottoja velkaantumiseen kuultiin kasvavissa määrin erityisesti oppositiopuolueilta. Toisaalta aineistosta käy ilmi myös aito huoli velkaantumisen kriisiytymisestä tahoilta, joilla ei voida katsoa olevan intressejä eduskuntavaalien lopputuloksen suhteen. Näihin lasken esimerkiksi tutkimuslaitokset, valtiovarainministeriön virkamiespuheenvuorot sekä Suomen pankin kaltaiset toimijat. Kiteytettynä opposition kommenteissa korostui kritiikki velkaantumista kohtaan, ei niinkään se, miten velkaantuminen saadaan taittumaan. Sen sijaan virkamiespuheenvuoroissa syksyn kuluessa oli esityksiä myös sopeutuksista menopuoleen. Puheenvuoroissa esitettiin muun muassa leikkauksia valtiontalouden menoihin. Hallituksen osalta intresseissä on varmasti ollut pysyä suhteellisen näkymättömissä velkakeskustelussa ja pyrkiä siirtämään keskustelua muihin aiheisiin ja teemoihin. Hallituksen kannalta merkittävä avaus kuultiin kuitenkin lokakuun alkupuolella, kun SDP:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antti Lindtman esitti myös sopeutustoimia. ”*Avainasemassa ovat kasvua ja työllisyyttä tukevat toimet, mutta kyllä myös sopeutusta tarvitaan. Tähän kuuluu niin lisätulojen läpikäynti kuin menopuolen sopeutuksetkin*”, Lindtman totesi Helsingin Sanomille.¹⁶³ Keskustelun avauksena Lindtmanin kommentti oli poikkeuksellinen ja Helsingin Sanomat otsikossaan totesikin ”SDP:n muuttaneen linjaa”. Kommentti ennakoivat valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen lausuntoa, jossa todettiin hallituksen velanoton ajavan Suomea kohti haaksirikkoa. VATT korosti muun muassa kriisitietoisuuden puutetta ja peräänkuulutti toimenpiteitä velkaantumisen taittamiseksi.¹⁶⁴ Pääministeri Sanna Marin omassa vastineessaan totesi, ettei uudistukset näkyneet vielä talouden tunnusluvuissa, vaan talouden uudistukset nousevat esiin vasta pidemmän ajan kuluttua.¹⁶⁵ Koko tutkimusjakson mittakaavassa VATT:n arvio hallituksen talouspolitiikasta on yksi jyrkimmistä kannanotoista istuvaa hallitusta kohtaan. Samaan tapaan valtiovarainministeriön budjettipäällikkö Mika Niemelä omassa haastattelussaan kertoi johtamansa työryhmän ehdottavan valtiontalouden sääntöjen selvää

---

¹⁶² IL, 1.9.2022.

¹⁶³ HS, 9.10.2022.

¹⁶⁴ HS, 27.10.2022a.

¹⁶⁵ HS, 27.10.2022b.

kiristämistä, samalla kuitenkin tunnustaen istuvan hallituksen kohdalle osuneet vaikeat kriisit, kuten koronapandemian ja Ukrainan sodan.¹⁶⁶

Kaikkiaan syksyn aikana kiihtyneestä keskustelusta saa melko synkän kuvan Suomen julkisen talouden tilasta ja velkaantumisesta. Laajaan kriitikoiden joukkoon liittyivät myöhemmin lokakuussa vielä kansainvälinen valuuttarahasto IMF, joka kritisoi Suomen hallitusta inflaation kiihdyttämisestä.¹⁶⁷ Joulukuun alussa valtiovarainministeriön työryhmä raportissaan arvioi seuraavan hallituskauden vahvistamistarpeen nousevan 9 miljardiin euroon.¹⁶⁸ Esitys oli sikäli merkittävä, että se pitkälti antoi raamit kevään 2023 tulevien eduskuntavaalien velkakeskustelulle eräänlaisena pohjaesityksenä, johon eri puolueet velkaantumiseen liittyvissä puheenvuoroissa sitten ottaisivat kantaa. Puoluekentältä kuultiinkin heti VM:n esityksen jälkeen avaus, jossa SDP:n puheenjohtaja Sanna Marin kertoi puolueen olevan valmis ”miljardiluokan sopeutukseen, kunhan se on oikeudenmukaista”.¹⁶⁹ Marinin kommentin voidaan katsoa olleen jatkoa Antti Lindtmanin aiemmalle kommentille, jossa puolue osittain irtaantui aikaisemmasta linjastaan velkaantumisen suhteen. Analyseissa kannattaa kuitenkin huomioida tulevien vaalien läheisyys. Taustalla ovat vaikuttaneet myös puolueiden arviot siitä, etteivät ne voisi lähteä vaalikampanjointiin ottamatta kantaa valtiovarainministeriön esittämään sopeutustarpeeseen. Suurelta osin oppositiopuolueiden, ennen kaikkea kokoomuksen toiminnan myötä jo syksyn aikana keskusteluissa pohjustettiin tilannetta, jossa kevään 2023 eduskuntavaaleista tulisivat niin sanotut ”velkavaalit”. Oppositiopuolueet tulisivat pakottamaan hallituspuolueet keskustelemaan valtion velkaantumisesta, tukenaan virkamiespuheenvuorot ja asiantuntijalausunnat aiheesta. Opposition toimet syksyn 2022 aikana pakottivatkin siten eri osapuolet avaamaan kantojaan puoluepoliittisista näkökulmista, joka väistämättä lisäsi erityisesti talouskysymyksiin erikoistuneiden puolueiden kannatusta.

Velkakeskustelu vuonna 2022 oli joiltakin osin toisintoa vuodesta 2020. Ukrainan sota aiheutti talouteen tilanteen, jossa velkaantumista pidettiin välttämättömänä ja sitä perusteltiin äkillisen kriisin aiheuttamalla tilanteella. Kuitenkin toisin kuin pandemiassa, velkakeskustelu palasi vuoden puolivälissä takaisin sodan alkua edeltäneeseen tilaan. Keskustelua hallitsivat aiempaan tapaan puolueet ja valtiontalouteen sidoksissa olevat organisaatiot. Puolueista erityisesti opposition rooli velkakriittikkona kasvoi vuoden edetessä, ennakoiden kevään 2023 eduskuntavaaleja. Vuoden

---

¹⁶⁶ HS, 2.11.2022.

¹⁶⁷ HS, 17.11.2022.

¹⁶⁸ IL, 8.12.2022.

¹⁶⁹ HS, 23.12.2022.

jälkimmäisellä puoliskolla kritiikki velkaantumista ja hallituksen toimia kohtaan voimistui merkittävästi ja sen esittäjien joukkoon liittyi myös uusia toimijoita. Eräs merkittävä kehitys velkakeskustelussa oli puoluepolitiikan esiinnousu suhteessa muihin teemoihin, kuten virkamiespuheenvuoroihin. Syksyn kuluessa puolueet aloittivat valmistautumistaan tuleviin vaaleihin ja irtaantuivat yhä enemmän hallitus-oppositio-asetelmasta. Julkisuuteen lausutut kannanotot velkaantumiseen liittyen saattoivat erota merkittävästi kuluneen vaalikauden aiemmista näkökulmista ja toimista. Vuoteen 2023 lähdeäessä mediasta saatu kuva Suomen velkatilanteesta oli erittäin negatiivinen, jopa kriisinomainen. Viimeistään vuoden lopussa lähes kaikki keskustelun osapuolet tunnustivat ja tunnustivat tilanteen vakavuuden.

3.4 Velkavaalit sähköistävät keskustelun (2023)

Vuoden 2023 velkapoliittista keskustelua värittivät erityisesti keväällä käydyt eduskuntavaalit. Heti vuoden alussa erityisesti kokoomuksen Petteri Orpo oli yhä useammin julkisuudessa kritisoimassa istuvaa hallitusta velkaantumisesta ja julkisen talouden alamäestä. Tammikuun alussa kokoomus jätti välikysymyksen hallituksen holtittomasta velkaantumisesta. Petteri Orpo mukaan ”*hallituksen vastuuton velkapolitiikka uhkaa hyvinvointiyhteiskunnan palveluiden tulevaisuutta. Me olemme koko vaalikauden vaatineet hallitukselta ryhtiliikettä taloudenhoidossa, mutta tämä ei ole selkeästi ollut tämän hallituksen työlliställä*”.¹⁷⁰ Toinen suuri oppositiopuolue perussuomalaiset ei osallistunut kokoomuksen välikysymykseen, vaan päätti tehdä omansa. Merkittävimpänä erona puolueiden linjoissa lienee ollut työperäinen maahanmuutto, jota kokoomus esitti ratkaisuksi julkisen talouden ongelmiin ja työvoiman saatavuuteen.¹⁷¹ Molempien puolueiden välikysymyksissä oli viitteitä lähestyvistä vaaleista. Opposition toimintaa haastoikin vasemmistoliiton puheenjohtaja Li Andersson, joka haastattelussa patisteli oppositiopuolueita avaamaan leikkauslistansa: ”*sekä gallupin ykkönen että kakkonen eivät ole avanneet omia leikkausesityksiään. Perussuomalaiset eivät oikeastaan lainkaan. Kokoomus on puhunut sosiaaliturvaleykkäuksista, mutta joilla ei saada kasaan heidän tavoittelemiaan leikkauksia*”, Andersson totesi.¹⁷² Välikysymykset ja hallituspuolueiden vastaukset osaltaan pohjustivat vaalikeskusteluita. Erityisesti kokoomus pyrki aktiivisesti tuomaan velkaantumisen keskeiseksi osaksi vaaleja, joka näkyy myös tutkimusaineistossa. Se oli perussuomalaisten ohella hyvin aktiivinen keskustelija velkaan liittyvissä teemoissa varsinkin vuoden

---

¹⁷⁰ IL, 10.1.2023.

¹⁷¹ YLE, 19.1.2023.

¹⁷² YLE, 21.1.2023.

ensimmäisen kuuden kuukauden aikana. Sekä kokoomuksen puheenjohtajan Petteri Orpon että perussuomalaisten puheenjohtajan Riikka Purran kommentoissa kritisoitiin velkaantumista, mutta harvemmin suoranaisesti kerrottiin, miten velkaantuminen tulisi konkreettisesti taittaa. Eduskuntavaalien lähestyessä eri puolueet osallistuivat keskusteluun julkaisemalla omat vaaliohjelmansa. Hallituspuolueista muun muassa vihreät esittivät sekä leikkauksia että verotuksen kiristämistä ratkaisuna velkaantumiseen. Myös työllisyyden nosto oli esillä vihreiden vaaliohjelmassa.¹⁷³ Työllisyyden nimiin vannoi myös vasemmistoliitto, jonka puheenjohtaja Li Andersson nosti esiin lisäksi verotuksen kiristykset julkisen talouden sopeutustoimena.¹⁷⁴ Pääministeripuolue SDP:n puheenjohtaja Sanna Marin oli aiempaa varovaisempi kommentoissaan. SDP:n vaihtoehdossa valtiontaloutta laitettaisiin kuntoon tiivistämällä veropohjaa ja siirtämällä verotuksen painopistettä kohti omistamista. Haastattelussa Marin totesi, etteivät ”*sosiaalidemokraatit usko, että leikkaamalla kasvun eväitä yhteiskuntamme menestyisi*”.¹⁷⁵ Keskustelussa kuitenkin yleisesti dominoivampi näkökulma oli *ei velkapolitiikalle*. Painavia puheenvuoroja kuultiin muun muassa Suomen pankin pääjohtajalta Olli Rehniltä, joka arvioi hallituksen rahankäytön menneen ”liian avokätiseksi” kuluneella hallituskaudella.¹⁷⁶ Niin ikään valtiovarainministeriö julkaisi raportin, jossa se esitteli yli 40 kohdetta, joista sen mukaan olisi mahdollista leikata menoja.¹⁷⁷ Lähestyvä vaalikauden loppu johti puolueiden sisällä myös itsetutkiskeluun. Erityisesti paljon julkisuudessa oli valtiovarainministerin salkkua hoitanut keskusta, jolle kulunut hallituskausi oli sen monine käänteineen erityisen vaikea. Maaliskuun alussa Iltalehden artikkelissa todettiin, että kolmannes keskustan ehdokkaista pitää hallituksen talouslinjaa holtittomana.¹⁷⁸ Tätä voidaan pitää merkittävänä havaintona sitä taustaa vasten, että puolue nimenomaan itse vastasi taloudenpidon kannalta merkittävimmän valtiovarainministerin salkun hoitamisesta vaalikauden aikana. Ehdokkaiden näkemykset enteilivät osaltaan keskustan huonoa vaalimenestystä kevään eduskuntavaaleissa.

Eduskuntavaalit huhtikuussa sähköistivät entisestään velkapuhetta. Roolit keskustelussa olivat selkeät. Viralliset tahot, kuten ministeriöt ja tutkimuslaitokset, pyrkivät tahoiltaan tuomaan keskusteluun faktoja ja analyysseja siitä, miten velkaantumisen ennustetaan jatkossa kehittyvän ja millaisilla keinoilla velkaantumista olisi mahdollista taittaa. Elinkeinoelämän valtuuskunnan julkaisemassa kyselyssä suomalaiset toivoivat tulevalta hallitukselta erityisesti terveydenhuollon

---

¹⁷³ YLE, 13.2.2023.

¹⁷⁴ HS, 31.1.2023.

¹⁷⁵ HS, 10.2.2023.

¹⁷⁶ HS, 19.2.2023.

¹⁷⁷ HS, 8.3.2023.

¹⁷⁸ IL, 12.3.2023.

ongelmien sekä velkaantumisen korjaamista.¹⁷⁹ Voidaankin arvioida, että akuuttien kriisitilanteiden väistyttyä jo pidemmän aikaa korostunut velkapuhe on osaltaan vaikuttanut ihmisten mielikuviin siitä, mitkä ovat eduskunnan ja hallituksen keskeisiä ratkaistavissa olevia ongelmia tulevalla vaalikaudella. Valtiovarainministeriö julkaisi tuoreen katsauksen valtiontalouden tilasta, jossa se totesi Suomen velkaantuvan ”jopa 15 miljardin vuosivauhtia”.¹⁸⁰ Erityisesti juuri valtiovarainministeriön lausunnot olivat keskeinen ”virallinen totuus” eduskuntavaalien alla, jolla pohjustettiin puolueiden ja ehdokkaiden kampanjointia ja toisaalta velkaantumisesta keskustelua. Monissa puolueiden linjauksia käsittelevissä artikkeleissa viitattiinkin virkamiesten puheenvuoroihin ikään kuin ”punaisena lankana”, johon ehdokkaan tai puolueen kommentteja ja lupauksia verrattaisiin. Toisaalta asiantuntijat pyrkivät myös suitsimaan velkapuhetta ja erityisesti velalla pelottelua. Joidenkin asiantuntijoiden mukaan keskustelu velkaantumisesta on ollut ajoittain jopa hysteeristä. Velan määrän sijasta pitäisi miettiä sitä, mihin velkaa käytettäisiin.¹⁸¹

Eduskuntavaalien tuloksen ratkettua media täyttyi analyyseista, joissa muun muassa arvioitiin vaalikoneisiin annettujen vastausten pohjalta tulevan eduskunnan asenteita valtion talouteen ja velkaantumiseen. Ylen selvityksen mukaan enemmistö uusista kansanedustajista leikkaisi mieluummin julkisia palveluita kuin ottaisi uutta velkaa.¹⁸² Vaalit voittanut kokoomus aloitti hallitusneuvottelut Petteri Orpon johdolla. Hallitustunnusteluissa kokoomus lähetti kysymyslistan puolueille, joka sisälsi myös monia julkistalouden velkaantumiseen liittyviä kohtia. Omissa julkisissa vastauksissaan muun muassa SDP peräänkuulutti rakenteellisia uudistuksia suorien leikkausten sijaan. SDP:n vastausten mukaan paras keino julkisen talouden vahvistamiseen olisi vauhdittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua rakenneuudistuksilla.¹⁸³ Sen sijaan esimerkiksi kristillisdemokraatit omassa vastauksessaan sitoutuivat valtiovarainministeriön aiempaan arvioon valtion talouden merkittävästä sopeutumistarpeesta sellaisenaan.¹⁸⁴ Erot puolueiden välillä enteilivät tulevan hallituksen kokoonpanoa. Käytännössä ne puolueet, jotka olivat jo aiemmin tämän tutkimuksen aineiston valossa kritisoineet lisääntyvää velkaantumista, muodostivat lopullisen hallituksen kokoomuksen johdolla. Kesäkuun puolivälissä julkaistua hallitusohjelmaa ruodittiinkin medioiden palstoilla laajasti. Merkittävin muutos velkapuheessa tapahtui tässä kohtaa siinä, kuinka aiempi *ei velkapolitiikalle* -keskustelu ja vaalikampanjoihin liittynyt puhe muuttui selvästi

---

¹⁷⁹ HS, 22.3.2023.

¹⁸⁰ HS, 23.3.2023.

¹⁸¹ YLE, 26.3.2023.

¹⁸² YLE, 4.4.2023.

¹⁸³ IL, 18.4.2023a.

¹⁸⁴ IL, 18.4.2023b.

leikkauksille myönteiseksi politiikaksi. Useissa medioiden analyyseissa otsikkoon nostettiin leikkaukset muun muassa sosiaali- ja terveyssektorille sekä maahanmuuttoon. Kokonaisuudessaan hallitusohjelma sai ristiriitaisen vastaanoton ekonomistien ja asiantuntijoiden keskuudessa, mutta laaja äänensävyyn muutos keskustelussa leikkauksille myönteisempään suuntaan oli selvä.¹⁸⁵

Syksyn edetessä keskustelu velkaantumisesta palautui vaalikampanjoinnin ja hallitusneuvotteluiden aiheuttamilta ylikierroksilta tätä edeltäneelle tasolle. Mediassa keskusteltiin muun muassa siitä, ettei Orpon uudella hallituksella ole merkittävää kyvykkyyttä muuttaa velkaantumisen suuntaa. Valtiovarainministeri Riikka Purra puolusti hallituksen syksyn budjettiesityksessä ottamaa lisävelkaa toteamalla ”velkalaivan kääntyvän hitaasti”.¹⁸⁶ Sanasta *velkalaiva* syntyiikin vuoden 2023 aikana velkakeskusteluun uusi sana, jota erityisesti hallituspuolueet käyttivät aktiivisesti. Sanan tarkoitus on kuvata velkaantumiseen liittyvien toimien hidasta vaikutusta talouteen, viitaten siten suurten laivojen hitaaseen liikehdintään ja käännöksiin. Toimittajat näkökulmissaan antoivat kritiikkiä hallitukselle peilaamalla budjettiriihen toimia vaalikampanjoissa ja hallitusneuvotteluissa esitettyihin päätöksiin velkaantumisen taittamisesta.¹⁸⁷ Samalla tavalla oppositioon ajautuneet puolueet antoivat kritiikkiä hallitukselle sen ”laihoista” toimenpiteistä velkaantumisen taittamiseksi.

Vaalien jälkeen hallitusvastuuseen päässeet puolueet nostivat pääasiallisena toimenä esiin leikkaukset. Kuitenkin jo syyskuun loppupuolella valtiovarainministeri Riikka Purra väläytti Helsingin Sanomien haastattelussa myös veronkorotuksia. Purra myös toisti haastattelussa vaalikeskusteluissa kuultua mantraa siitä, kuinka valtiontalouden tasapainottamisessa ”koko valikoima” pitää olla saatavilla ja käytettävissä, niin myös verotukseen liittyvät toimet.¹⁸⁸ Eduskunnan istunnoissa velkakeskustelu jatkoi aiempien vuosien linjaa, vain osat olivat vaihtuneet. Toisin kuin aiemmin, nyt kaikki puolueet laidasta laitaan antoivat tunnustusta sille, että velkaantuminen on merkittävä haaste, joka vaatii myös toimenpiteitä. Keinovalikoiman osalta puolueiden asenteet noudattelivat aiempien vuosien tilannetta. Erityisesti oppositio kritisoi syksyn aikana hallituksen työelämään liittyviä uudistuksia, jotka väistämättä olisivat erityisen vaikeita hyväksyä työntekijäosapuolia lähellä oleville sosiaalidemokraateille ja vasemmistoliitolle.¹⁸⁹ Vuoden loppua kohden velkakeskustelun retoriikka kiristyi entisestään. Valtiovarainministeri Riikka Purra oli lähes viikoittain äänessä eri medioissa tuoden pöytään uusia tapoja talouden tasapainottamiseksi.

---

¹⁸⁵ YLE, 17.6.2023.

¹⁸⁶ HS, 26.8.2023.

¹⁸⁷ HS, 25.8.2023.

¹⁸⁸ HS, 21.9.2023.

¹⁸⁹ HS, 10.10.2023.

Purran viestinnän kärkenä olivat muun muassa nopeat lisäleikkaukset jo kesken budjettikauden sekä ruoan arvolisäveron nostaminen.¹⁹⁰

Uutena elementtinä aiempaa suurempaan rooliin keskustelussa nousi työmarkkinajärjestöt. Työmarkkinajärjestöjen roolin kasvun taustalla olivat hallituksen voimakkaat työmarkkinauudistukset. Marraskuun lopussa 2023 Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK marssi Helsingin Senaatintorille vaatien hallitusta perääntymään suunnitelmistaan leikata sosiaaliturvaa.¹⁹¹ Tätä ennen ammattiliittojen rooli velkakeskustelussa oli ollut lähinnä satunnaiset kannanotot liittojen ekonomistien välityksellä. Samaan aikaan ammattiliittojen aktivoitumisen kanssa oppositiopuolueet julkaisivat omat vaihtoehtobudjettinsa. SDP omassa vaihtoehtobudjetissaan esitti hallituksen suunnittelemien sosiaaliturvaleikkauksien perumista ja pääomatulojen sekä omistuksen verotuksen kiristämistä. Vasemmistoliiton vaihtoehtobudjetissa lääkkeet talouden tilanteeseen olivat kutakuinkin samat.¹⁹² Vasemman laidan puolueiden huomion kiinnittyminen erityisesti verokysymykseen asemoi puolueet vahvasti oppositioon. Kun samaan aikaan ammattiliitot aloittivat omat tukitoimensa muun muassa mielenosoituksina, velkakeskustelu vuoden 2023 loppuun mennessä lienee ollut jakautuneempi kuin kertaakaan aiemmin tämän tutkimuksen tutkimusjakson aikana.

Kaikkiaan vuoden 2023 velkakeskustelu koostui useasta toisistaan poikkeavasta osasta. Vuoden alussa puolueet valmistautuivat lähestyviin vaaleihin ja varoivat antamasta liian jyrkkiä lausuntoja velkaantumiseen liittyen. Vaalit voitaneen kokoomuksen viesti vuoden alusta vaalien ratkaisuun asti oli vahvasti kielteinen velkaantumiselle ilman selkeitä toimenpidesuosituksia. Vasta vaalien ratkettua sen viesti keskusteluun muuttui vahvasti leikkauksille myönteiseksi. Vaaleihin liittyvän keskustelun kannalta tärkeitä toimijoita olivat myös esimerkiksi valtiovarainministeriö, joka omalla tutkimustoiminnallaan ja virkamiespuheenvuoroillaan alusti velkaantumiseen liittyvää keskustelua antamalla ”reunaehdot” sille, minkä taseisia ja millaisia toimenpiteitä puolueet voivat ehdottaa velkaantumisen taittamiseksi. Eduskuntavaaleja seurasi hallitustunnusteluiden ja -neuvotteluiden jakso, jonka aikana hallitukseen päätyneet puolueet valitsivat velkaantumiseen liittyvistä työkaluista leikkaukset politiikkansa keskeiseksi ohjenuoraksi. Syksyn edetessä hallituksen ensimmäisen budjettiesityksen myötä opposition ja hallituksen roolit vakiintuivat. Loppuvuodesta vielä ammattiliittojen liittyminen vastustamaan hallituksen talouden sopeutussuunnitelmia muutti niiden roolia merkittävästi suhteessa aiempiin vuosiin. Ammattiliittojen roolin muutos osaltaan kertoo,

---

¹⁹⁰ HS, 11.12.2023.

¹⁹¹ HS, 24.11.2023.

¹⁹² YLE, 28.11.2023.

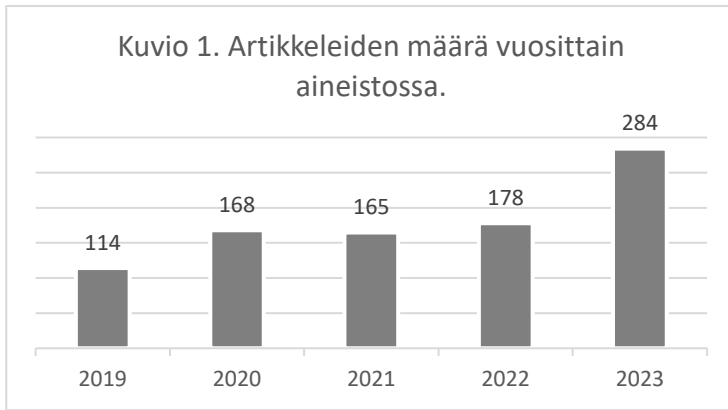
kuinka velkakeskustelu ei ole staattista, tiettyjen toimijoiden välistä keskustelua, vaan roolit, volyymit ja keskustelijoiden vaikutus keskusteluun voi muuttua merkittävästikin toimijoiden niin halutessaan.

4. Velkakeskustelu lukuina

Edellä tämän tutkimuksen kolmannessa luvussa olen esittänyt laadullisesta näkökulmasta tutkimusaineistoon ja -kysymyksiin liittyviä huomioita ja vastauksia. Kuten aiemmin johdannossa totesin, laadullisen esityksen tueksi voidaan tämän tyyppisissä tutkimuksissa esittää myös määrällisiä johtopäätöksiä. Tätä valintaa tukee myös tutkimuskysymykset, joihin olisi ollut mahdollista vastata niin määrällisellä, laadullisella tai molempia lähestymistapoja hyödyntävällä tavalla. Esimerkiksi tutkimuskysymystä *ketkä ovat äänessä keskusteltaessa valtion velkaantumisesta* voi lähestyä laadullisesti tarkastelemalla keskustelun sisältöä tai määrällisesti luokiteltua aineistoa analysoimalla. Seuraavassa nostan esiin havaintoja tutkimuksen aineistosta nimenomaan määrällisestä näkökulmasta. Kokonaismääriin keskittymisen sijaan olen pyrkinyt tutkimuskysymyksiin peilaten löytämään mielenkiintoisia kehityskulkuja ristiintaulukoimalla luokiteltua aineistoa. Tämä toimintatapa tuo määrälliseen vertailuun myös laadullisuutta, kun uutta tietoa ja havaintoja syntyy huomioimalla eri luokkien välisiä yhteyksiä.

Tutkimuksen luokiteltu aineisto koostuu 909 yksittäisestä artikkelista. Nämä havaintoyksiköt, eli valikoitujen uutismedioiden uutiset, artikkelit, näkökulmat, kolumnit ym. jakautuivat melko tasan valittujen medialähteiden välillä. Kaikista maininnoista yhteensä 58 prosenttia luokiteltiin aineistossa niin sanottuun *päärooliin*. Siten jäljelle jäävät 42 prosenttia luokiteltiin *sivurooliin*. Jakauma kertoo, että velkaantumista käsitelleissä jutuissa velkaantuminen on ollut useimmin keskeisempi aihe jutun muun sisällön sijasta. Toisaalta jakaumasta voidaan päätellä myös se, että velkaantumista on käsitelty mediassa myös niin sanotusti ohimennen, esimerkiksi kommentoiden sitä juttujen sivulauseissa tai jonkun muun aiheen yhteydessä. Kun jakaumaa ja sen kehitystä tarkastellaan vuositasolla, huomataan, että erityisesti vuosina 2020 ja 2021 *päärooliin* luokiteltuja mainintoja on ollut selvästi enemmän. Vuonna 2020 *päärooliin* luokiteltuja juttuja oli 113 kappaletta, kun sivurooliin luokiteltiin 55 kappaletta. Kehityksen taustalla on ollut koronapandemian talouteen aiheuttamat haasteet, joita käsiteltiin laajasti mediassa pian pandemian alun jälkeen.

Lähde: Selin 2024, tutkimusaineisto.

Kun tarkastellaan mainintojen kehitystä, huomataan samalla velkakeskustelun voimistuneen vuosien kuluessa. Siinä, missä vuonna 2019 velkakeskusteluun liittyen kirjoitettiin 114 artikkelia, julkaistiin vuonna 2023 juttuja jo 284 kappaletta (kuvio 1). Molempia vuosia yhdistää myös keväällä järjestetyt eduskuntavaalit. Tämä seikka sekä

edellisessä luvussa esitetty laadullinen analyysi huomioon ottaen voidaan arvioida, että velkaantumisen on ollut vuoden 2023 eduskuntavaalien keskeinen teema, mitä se ei vielä vuoden 2019 vaaleissa ollut. Vuoden 2023 suurta volyyymia selittää myös eduskuntavaalien tuloksen myötä syntynyt hallitusohjelma sekä hallitusohjelma, joka sisältää monia valtionvelkaan liittyviä tekijöitä. Tarkastelussa vuosi 2019 näyttäytyy jopa poikkeuksellisen hiljaisena muihin vuosiin verrattuna. Tätä selittää erityisesti koronapandemia, jonka myötä keskustelu nousi pysyvästi uudelle ”perustasolle”, jota taas poikkeukselliset velkakeskusteluun liittyvät tapahtumat, kuten vuoden 2023 eduskuntavaalit nostavat vain hetkellisesti.

Vuositarkekelusta siirryttäessä kuukausitasolle aineistosta nousee esiin neljä määrällisesti poikkeuksellisesta kuukautta. Runsaasti velkakeskustelua käytiin aikajärjestyksessä ensimmäisen kerran huhtikuussa 2020, jolloin koronapandemian taloudelliset haasteet realisoituivat myös julkiseen keskusteluun. Yli kolmannes koko vuoden 2020 velkaan liittyvästä keskustelusta käytiin tuon yksittäisen kuukauden aikana. Yksittäisen kuukauden poikkeuksellisuudesta viestii myös se, että sen aikana esitettiin käytännössä suurin osa koko aineiston *lisää velkaa* -toimenpidesuosituksista. Taustalla oli uusi kriisitilanne, joka yhdisti päätöksentekijöitä myös talouspoliittisesti lähemmäksi toisiaan. Toinen poikkeuksellisempi kuukausi koettiin tasan vuosi ensimmäisen jälkeen, huhtikuussa 2021. Tuolloin Marinin hallitus julkaisi budjettiesityksensä, joka syntyi vasta eräänlaisen hallituskriisin jälkeen. Hallituksen toimintaa kuvattiin riitaisaksi, mutta samalla tulevaisuuden osalta toiveikkaaksi.¹⁹³ Hallituksen riitaisuuden taustalla oli suurelta osin keskustan Annika Saarikon vaatimukset velkaantumisen lopettamisesta, joka ei lopulta neuvotteluiden päätteeksi juurikaan realisoitunut varsinaiseen budjettiesitykseen. Hallituskriisin jälkeisessä keskustelussa korostettiin erityisesti hallituksen päätöstä olla noudattamatta menokehyksiä. Aineiston valossa vilkkaamman

¹⁹³ HS, 22.4.2021.

kuukauden taustalla on ollut siis vaikeiden ja keskeisesti velkaan liittyneiden neuvotteluiden seuranta sekä tehtyjen päätösten varsin ristiriitainen vastaanotto julkisuudessa.

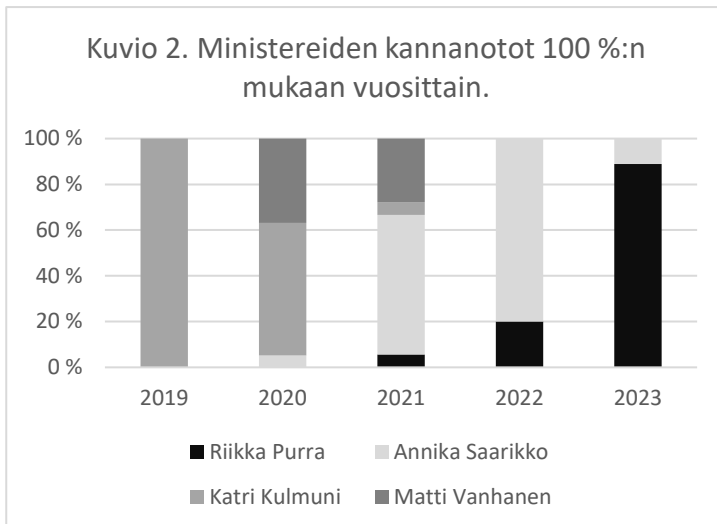
Kolmas määrällisesti poikkeuksellinen kuukausi oli syyskuu 2021, jolloin Marinin hallitus julkaisi vuoden toisen budjettiesityksensä. Voimakkaan velkaantumisen jatkuminen aktivoi niin toimittajia, asiantuntijoita kuin poliitikkoja kommentoimaan valtion velkaantumista. Kun katsotaan koko viiden vuoden tutkimusjaksoa, joissa määrällisiä poikkeavuuksia voidaan tunnistaa olleen neljä kappaletta, näistä kaksi on liittynyt saman vuoden budjettiesityksiin ensin keväällä ja myöhemmin syksyllä. Koko tarkastelun valossa tämä viestii siitä, kuinka koronapandemian myötä alkanut aktiivisempi velkakeskustelu voimistui ja pelkistyi Marinin hallituksen budjettiesitysten kritiikkiin ja esityksistä käytyyn yleiseen keskusteluun vuoden 2021 aikana. Kriittisimmän velkakeskustelun katkaisi vuoden 2022 helmikuussa käynnistynyt Ukrainan sota. Arvioni mukaan muussa tapauksessa velkakeskustelun eräänlainen huippu olisi nähty jo vuoden 2022 aikana. Ukrainan sota vaikutti paljon siihen, että velkaantumiselle syntyi vahva ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan pohjautunut perustelu ja tämä ikään kuin rauhoitti kannanottoja velkaantumiskehitykseen.

Velkakeskustelun seuraava neljäs huippukohta ajoittui vuoden 2022 loppuun ja vuoden 2023 alkuun. Tuolloin velkakeskustelua muutti ja voimisti lähestyvät kevään 2023 eduskuntavaalit, jotka erityisesti kokoomus pyrki kääntämään niin sanotuiksi *velkavaaleiksi*. Jo syksystä 2022 alkaen velkakeskustelu oli kuukausittain määrällisesti aiempaa korkeammalla tasolla ja keskustelun huippukohtat koettiin vuoden 2023 tammikuussa, maaliskuussa ja varsinaisena vaalikuukautena huhtikuussa. Pitkään jatkunut aktiivinen keskustelu aihepiiristä kertoo toisaalta tiettyjen puolueiden ja poliitikkojen halusta nostaa velkakeskustelu vaalien ykkösaiheeksi ja toisaalta velkaantumisen muuttumisesta aiempaa ongelmallisemmaksi asiaksi muun muassa asiantuntijoiden silmissä. Tätä käsitystä tukee esimerkiksi Petteri Orpon ja kokoomuksen aiempaa aktiivisempi rooli keskustelussa sekä esimerkiksi valtiovarainministeriön puheenvuorojen määrän kasvu. Kun valtiovarainministeriö osallistui velkakeskusteluun vuonna 2019 yhteensä 13 kertaa, otti se kantaa aiheeseen 18 kertaa vuonna 2022 ja 25 kertaa vuonna 2023. Lukujen tulkinnassa on hyvä huomioida kuitenkin eri medioiden julkaisukynnys ja aiheena velkaantumisen yleisen kiinnostavuuden kasvu mediassa. Joka tapauksessa keskustelu sähköistyi loppuvuonna 2022 vaalikampanjoinnin seurauksena ja osaltaan pakotti myös velkakeskusteluun haluamattomat kommentoimaan aihepiiriä esimerkiksi vaaliväittelyiden ja kampanjoinnin yhteydessä. Samalla tavalla asiantuntijat ja viralliset organisaatiot osallistuivat keskusteluun aiempaa enemmän.

4.1 Puhujat ja puolueet

Velkakeskustelussa äänessä olevien yksittäisten henkilöiden, puolueiden ja muiden sidosryhmien määrät ovat vaihdelleet merkittävästi eri vuosina. Aineistoa tarkastelemalla käy ilmi, että osa toimijoista on ollut äänessä ja aktiivisena osapuolena keskusteluissa jatkuvasti. Tällaisia toimijoita ovat olleet esimerkiksi toimittajat sekä viranomaisorganisaatiot, kuten valtiovarainministeriö ja sitä edustavat virkamiehet. Sen sijaan hetkittäin keskusteluun osallistuneiden määrä on luonnollisesti runsaslukuisempi, joka juontaa juurensa erityisesti yksittäisten henkilöiden yksittäisiin ja muusta keskustelusta osittain irrallisiin kommentteihin. Tämä on luonnollista ajatellen esimerkiksi valtakunnallisen politiikan syklisyyttä ja yleistä vaihtuvuutta poliittisissa avainrooleissa. Pidemmässä tarkastelussa toistuvasti keskusteluun osallistuneet toimijat ovat pääsääntöisesti samoja, jotka ovat osallistuneet keskusteluun eniten myös absoluuttisesti mitattuna. Yksittäisistä toimijoista eniten keskusteluun osallistuivat toimittajat, joiden julkaisemat kolumnit, näkökulmat ja muut taustoittavat jutut on laskettu kyseiseen kategoriaan. Toimittajien velkakeskusteluun liittyvissä jutuissa ei läheskään aina otettu kantaa siihen, miten velkaantumista pitäisi hoitaa. Sen sijaan toimittajalähtöisten juttujen suuri määrä kertoo yleisen poliittisen keskustelun liikehdinnästä, sillä useat julkaistuista jutuista ovat olleet kommentteja esimerkiksi hallituksen päätöksiin tai virkamiespuheenvuoroihin. Voidaan siis ajatella, että toimittajien juttujen määrä on jollakin mittarilla verrannollinen yleiseen keskustelun aktiivisuuteen ja tätä myös aineistoon kohdistettu ristiintaulukointi tukee. Toimittajien jutuissa suosituin teema on ollut *näkökulma*, eli jonkinlainen huomio tai käytävää keskustelua kontekstiin asettava kirjoitus.

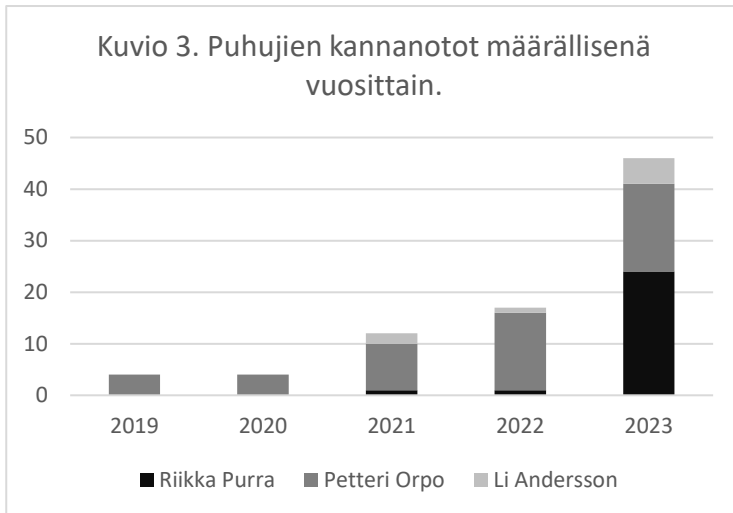
Toisena keskeisenä toimijana ajasta riippumatta on keskusteluun osallistunut valtiovarainministeriö joko julkaisemalla raporteja tai virkamiespuheenvuorojen ja haastatteluiden välityksellä. Kuten jo aiemmin totesin, on valtiovarainministeriöllä ollut rooli hieman toimittajien tavoin velkakeskustelun kehystäjänä ja eräänlaisten sääntöjen laatijana. Valtiovarainministeriön puheenvuorojen suosituin teema on ollut *tutkimus*, eli raportit, julkaisut, ennusteet ja muut vastaavat virallisemmat julkitulot. Näiden raporttien ja tutkimusten avulla ministeriö on asettanut laajemmalle - erityisesti puoluepoliittiselle velkakeskustelulle reunaehtoja ja realiteetteja, joihin poliittiset toimijat ja niin ikään esimerkiksi toimittajat ovat viitanneet omissa kirjoituksissaan ”virallisena ja tutkittuna totuutena”. Yhtenä valtiovarainministeriöön liitännäisenä elementtinä voidaan nostaa esiin myös valtiovarainministerin rooli, joka aineistossa on kuitenkin laskettu omaksi toimijakseen aina kulloinkin tehtävää hoitaneen henkilön mukaan. Valtiovarainministeri on aineiston valossa tyypillisesti ollut yksittäisistä henkilöistä lähes poikkeuksetta eniten äänessä velkaantumiseen liittyen

Lähde: Selin 2024, tutkimusaineisto.

vuorollaan valtiovarainministerin toimea hoitanut on ollut vertailujoukon aktiivisin keskustelija velkaantumiseen liittyvissä aiheissa. Kuvioista on pääteltävissä myös ministereiden ajallinen järjestys tehtävässään aina alkaen keskustan Katri Kulmunista päättyen perussuomalaisten Riikka Purraan. Ministereistä aiemmin mainitut Kulmuni, Vanhanen ja Saarikko edustavat puoluetalustaan keskustaa. Huomioiden valtiovarainministerin rooliin liittyvä velvollisuus osallistua keskusteluun velkaantumisesta sekä Suomen julkisen talouden epäsuotuisa kehitys tutkimusjakson aikana, voidaan esittää pätevä arvio siitä, että nimenomaan valtiovarainministerin salkun hoidolla on ollut puolueista varsinkin keskustan kannatukselle erityisen kielteinen vaikutus. Tätä johtopäätöstä tukee myös aiemmin esitetyt huomiot laadullisessa osuudessa. Velkakeskustelulla ja poliitikon tai puolueen asemalla osana keskustelua on siten ainakin osittain vaikutus puolueen laajempaan kannatukseen. Varon silti tekemästä liian pitkälle vietyjä johtopäätöksiä kausaalisisista yhteyksistä, sillä se voisi olla liiallista politiikan lainalaisuuksien yksinkertaistamista.

Kun tarkastellaan yksittäisten keskusteluun osallistuneiden toimijoiden vaikutusta, voidaan sitä mitata tarkastelemalla ennen kaikkea muutosta ajassa. Edellä esitin johtopäätöksen, jonka mukaan velkakeskustelulla on ollut vaikutusta myös Suomen poliittisen kentän ja siihen liittyvien voimasuhteiden muutokseen. Tämä huomio taas perustelee hyvin sitä, miksi velkakeskustelulla ja sen analyysillä on merkitystä laajemmassakin kontekstissa. Peilaten tutkimusjaksoa vuodesta 2019 vuoteen 2023, olen valinnut oheiseen kuvaajaan (kuvio 3) kolme toimijaa velkakeskustelusta: kokoomuksen puheenjohtajan Petteri Orpon, perussuomalaisten puheenjohtajan Riikka Purran sekä vasemmistoliiton puheenjohtajan Li Anderssonin. Kuvaaja osoittaa ennen kaikkea kokoomuksen Petteri Orpon sekä perussuomalaisten Riikka Purran voimistuneet kannanotot velkakeskusteluun.

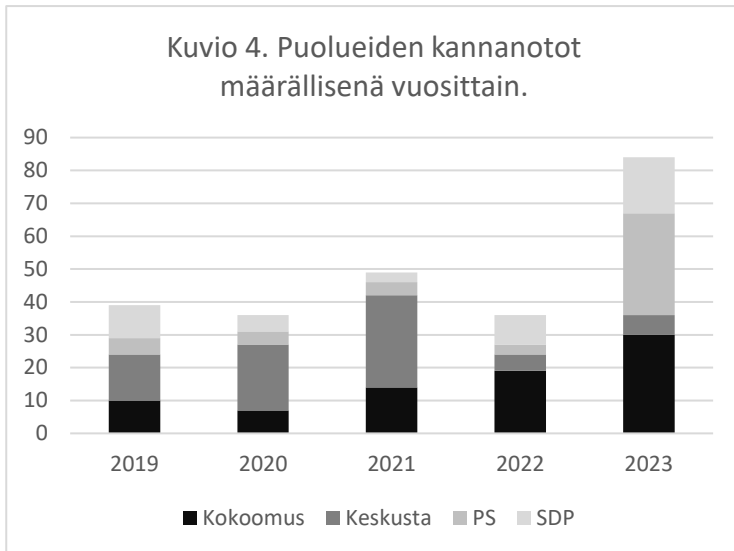

Lähde: Selin 2024, tutkimusaineisto.

erityisesti vuoden 2023 aikana. Aineiston valossa tämä on tapahtunut ennen kaikkea vuoden alussa, ennen huhtikuussa järjestettyjä eduskuntavaaleja. Oheinen määrällinen analyysi osoittaa korrelaatiota kevään vaalituloksen ja velkakeskustelun välillä. Laajempi kysymys olisi se, onko kevään 2023 vaalitulos lopulta vaikuttanut enemmän velkakeskusteluun vai velkakeskustelu kevään vaalitulokseen. Vähintään kokoomuksen kohdalla lienee sopivaa arvioida, että systemaattinen velkaantumiseen liittyvän keskustelun rakentaminen jo vuoden 2022 puolelta nousujohteisesti kohti vaaleja on varmasti vaikuttanut myös vaalien lopputulokseen. Perussuomalaisten Riikka Purran kohdalla sen sijaan voidaan puhua enemmän siitä, miten vaalitulos on ollut vaikuttimena siihen, kuinka Purra on valtiovarainministerin tehtävän hoidon puolesta ollut pakotettu osallistumaan velkakeskusteluun häntä edeltäneiden kollegoidensa tavoin.

Puolueiden rooli velkakeskustelussa noudattelee pääpiirteittäin puolueiden avainhenkilöiden näkyvyyden jakautumista edellä kuvatulla tavalla. Eniten puolueiden edustajista äänessä olivat kokoomuksen edustajat, jotka tutkimusjakson aikana ottivat osaa velkakeskusteluun yhteensä 80 kertaa. Määrää voidaan pitää merkittävänä, sillä toiseksi eniten puolueista keskusteluun osallistunut keskusta keräsi 73 mainintaa aineistossa huolimatta siitä, että sen kansanedustajat edellä todetulla tavalla vastasivat valtiovarainministerin tehtävien hoidosta lähes koko tutkimusjakson ajan. Kolmanneksi eniten velkakeskusteluun osallistui sosiaalidemokraatit ja neljänneksi eniten perussuomalaiset. Oheisessa kuvaajassa (kuvio 4) on tarkasteltu neljän velkakeskusteluun eniten osallistuneen puolueen aktiivisuuden määrää eri vuosien aikana. Kuvaajasta huomataan, kuinka keskustelun yleinen volyyymi kasvoi merkittävästi vuoden 2023 aikana. Toisaalta kuvaaja huomioi

Huomionarvoista kuvaajan osoittamissa luvuissa on se, kuinka Petteri Orpo on lisännyt vuosittain velkapuhetta aina tutkimusjakson loppuun asti. Samaan aikaan esimerkiksi Riikka Purra ei ole ottanut velkaantumiseen kantaa yhtä voimakkaasti ennen kevään 2023 vaaleja ja sitä seurannutta hallituskautta ja valtiovarainministerin toimea. Vasemmistoliiton Li Andersson niin ikään aktivoitui velkakeskustelussa

Lähde: Selin 2024, tutkimusaineisto.

saamaa kannatusta. Marinin hallituksen väistyttyä vuoden 2023 alussa ja keskustan luovuttua valtiovarainministerin salkusta se onkin hävinnyt velkakeskustelusta kokonaan, kun sen sijaan perussuomalaiset sekä kokoomus hallituspuolueina ovat ottaneet suuremman roolin keskustelussa. Toisaalta myös sosiaalidemokraattien asema oppositiossa on kirittänyt sitä osallistumaan aktiivisemmin keskusteluun nimenomaan istuvaa hallitusta kohtaan esitetyn kritiikin muodossa. Tilanne oli päinvastoin kokoomuksen ollessa oppositiossa, jolloin sen puheenjohtaja Petteri Orpo oli aktiivisin *hallituskritiikin* esittäjä.

Puolueiden sisäisistä vertailuista nousee esiin myös velkakeskustelun ymmärryksen kannalta mielenkiintoisia havaintoja. Keskustan kohdalla toimenpide *ei velkapolitiikalle* on ollut suosituin vuonna 2021, yhteensä 12 maininnalla. Sen sijaan vuosina 2022 ja 2023 oheista kannanottoa ei luokittelun asettamissa rajoissa kuultu läheskään yhtä usein. Taustalla onkin vuoden 2021 jo aiemmin käsitelty hallituskriisi, jossa keskusta nousi vastustamaan Marinin hallituksen harjoittamaa velkapolitiikkaa kevään kehysriihessä. Voisi kuitenkin ajatella, että vahva asettuminen velkaantumista vastaan olisi aineistonkin valossa jatkunut systemaattisesti myös vuodelle 2022 ja vuoden 2023 vaaleihin, mutta näin ei tapahtunut. Samaan aikaan keskusta on kerännyt 20 mainintaa kategoriassa *hallitustyö*, kun pääministeripuolueena suurimman osan tutkimusjaksosta toiminut sosiaalidemokraatit mainittiin kyseisessä kategoriassa vain kahdeksan kertaa. Keskusta on siis velkakeskustelussa ajautunut tilanteeseen, jossa se hallituksessa ollessaan vastusti velkapolitiikkaa ja vastasi samalla hallituksen näkökulman tuomisesta velkakeskusteluun, joka väistämättä kääntyi ainakin osittain keskustaa itseään vastaan viimeistään vuoden 2023 eduskuntavaaleissa, kuten edellä on kuvattu. Vaaleihin peilaten samaan aikaan oppositiossa vaikuttanut perussuomalaiset ei ollut

myös vuoden 2021 tiukat budjettineuvottelut sekä menokehysten noudattamiseen liittyvät kannanotot. Kuvaaja osoittaa myös hyvin kulloinkin valtiovarainministerin salkkua hoitavan puolueen roolin keskustelussa. Voidaan perustellusti arvioida, että tämän tutkimuksen tutkimusjakson aikana valtiovarainministerin tehtävää hoitaneen puolueen rooli osana velkakeskustelua ei ole ollut puolueen edun mukaista, kun arvioidaan sen

ennen kevään 2023 vaaleja ottanut juurikaan kantaa velkaantumiseen antaen samalla toimenpidesuosituksia velkaantumisen taittamiseksi. Vuoden 2023 edustakuntavaalien kynnyksellä puolue asettui voimakkaasti vastustamaan julkisen talouden velkaantumista. Vaalien jälkeen se esitti vahvana toimenpiteenä *leikkauksia*. Samaan tapaan kokoomus *vastusti velkapolitiikkaa* vuonna 2019 yhteensä neljä kertaa. Vastaava luku vuonna 2023 oli jo 19 kannanottoa velkaantumista vastaan. Oheinen kokonaisuus kuvastaa hyvin velkakeskustelun yhteyttä puoluepolitiikkaan ja toisaalta puolueiden taktikointia oman kannatuksen nostamisessa. Velkaantumisesta ryhdyttiin puolueiden toimesta puhumaan toimenpidesuosituksien kanssa silloin, kun arvioitiin sen olevan niin sanotusti ”voittava hevonen” tulevissa vaaleissa. Taustalla on vaikuttanut toki velkaantumisen yleinen kehittyminen ja keskustelukulttuurin muutokset tilannetietoisuuden kehittyessä, mutta aineiston valossa keskusteluun kätkeytyy myös paljon taktikointia ja pitkälle pohdittuja valintoja.

Kaikkiaan määrällisesti arvioituna velkakeskusteluun osallistuneista toimijoista piirity kokonaiskuva, jossa kulloinkin hoidettavana oleva tehtävä on vaikuttanut toimijan aktiivisuuteen keskustelussa. Velkakeskustelu on määrällisesti katsottuna ollut pääasiassa virallisten organisaatioiden ja puolueiden hallinnassa. Viralliset organisaatiot, kuten ministeriöt ja tutkimuslaitokset, ovat tasaisen aktiivisia keskustelijoita, kun taas puolueiden kohdalla kulloinkin hoidettavana oleva ministerisalkku tai puolueen tavoitteet ovat vaikuttaneet niiden aktiivisuuteen osana keskustelua. Yleishuomiona voidaan todeta myös se, että velkakeskustelu on kiihtynyt tutkimusjakson edetessä vuosi vuodelta ja tutkimusjakson lopussa vuonna 2023 ei ole havaittavissa merkkejä keskustelun vähentymisestä lähitulevaisuudessa. Sen sijaan mielenkiintoiseksi on muodostumassa se, kuinka velkaan suhtautuminen ja omien toimenpidesuositusten esittäminen osana keskustelua tulee vaikuttamaan puolueiden ja poliitikkojen suosioon. Edellä kuvattujen huomioiden valossa velkakeskusteluun osallistumisella voi olla puolueille sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia.

4.2 Teemat ja toimenpiteet

Tutkimuksen koko aineiston valossa teemoissa on ollut yksi suosikki ylitse muiden. *Näkökulmia* viestittiin keskusteluun kaikista eniten, yhteensä 379 kappaletta. Näkökulmaksi aineiston luokittelussa on laskettu esimerkiksi toimittajien kolumnit ja poliitikkojen, virkamiesten sekä asiantuntijoiden kannanotot velkaantumiseen yleisesti. Toiseksi eniten teemoista mainintoja keräsi *tutkimus*, johon on luettu muun muassa valtiovarainministeriön, Suomen pankin ja pankkikonsernien

tutkimukset, raportit ja julkaisut. Esimerkiksi talouspolitiikan arviointineuvoston raportit sekä Suomen pankin vuosikatsaukset on luettu kuuluvaksi kyseiseen luokkaan. Kolmanneksi eniten teemoista mainittiin *budjettiesitys*, joka keräsi 86 mainintaa. Kyseiseen teemaan on laskettu kuuluvaksi tyypillisesti kaksi kertaa vuodessa julkaistujen budjettiesitysten ympärillä käyty keskustelu. Neljänneksi eniten teemoista mainittiin *hallituskritiikki*, jolla viitataan käytännössä opposition ja satunnaisesti myös politiikan ulkopuolisten toimijoiden kritiikkiin istuvaa hallitusta kohtaan. Kyseinen teema käsittää ainoastaan Rinteen ja Marinin hallitusta kohtaan esitetyn kritiikin, sillä Orpon hallitukselle annettu kritiikki on luokiteltu omaan luokkaansa, joka ei kerännyt yhtä paljon mainintoja. Rinteen ja Marinin hallitusten kohtaama *hallituskritiikki* mainittiin 78 kertaa aineistossa.

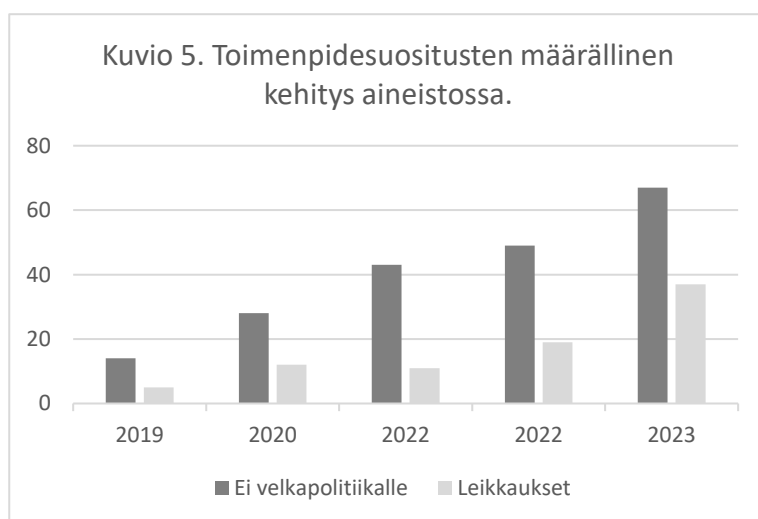
Teemojen määrällisestä analyysistä voidaan tehdä muutamia huomioita. *Näkökulma* -teemaan luokiteltujen artikkeleiden määrä yli viisinkertaistui, kun verrataan vuotta 2023 vuoteen 2019. Kun vuonna 2019 mainintoja teemalla oli 24 kappaletta, oli mainintoja vuonna 2023 jo 137 kappaletta. Tämä kertoo ennen kaikkea siitä, kuinka velkakeskustelu on vuosien kuluessa yleisesti kasvanut merkittävästi. Keskusteluun ei osallistu juurikaan aiempaa useampia toimijoita, mutta siihen kuuluvat sidosryhmät ovat muuttuneet aiempaa aktiivisemmiksi. Taustalta löytyy muun muassa toimittajien kasvanut aktiivisuus osana keskustelua. Kun vuonna 2019 toimittajat olivat pääasiallinen *puhujat* artikkelissa 26 kertaa, oli vastaava luku jo 81 artikkelia vuonna 2023. Keskustelun kasvanut volyyymi heijastuu siis yleisesti myös teemoissa.

Kahtena vahvan tasaisena teemana vuodesta toiseen ovat olleet sekä *tutkimus* sekä *hallituskritiikki*. Tutkimukseen luokiteltuja artikkeleita on ollut keskimäärin noin 24 kappaletta vuodessa. Toisaalta volyymin tasaisuus kertoo siitä, kuinka tutkimukseen pohjautuvaa tietoa edelleen tuodaan keskusteluun, mutta toisaalta samaan aikaan siitä, ettei tutkimukseen pohjautuvat maininnat ole kasvaneet samassa suhteessa yleisen keskustelun volyymin kasvun kanssa. Tätä voidaan pitää myös huolestuttavana kehityskulkuna. Mitä lähemmäksi tutkimusjakson loppua tullaan, sitä pienempi osa keskustelusta on liittynyt tutkimusten ja raporttien julkaisuun sekä niiden esittämiseen. Tämä ei kuitenkaan suoraan tarkoita sitä, etteikö keskustelu olisi pohjautunut edelleen tutkittuun tietoon. Se viestii ennen kaikkea siitä, kuinka viralliset instituutiot ja organisaatiot ovat fokuoituneet omaan tehtäväänsä, eivätkä ole voimakkaasti reagoineet velkakeskustelun kasvuun. *Hallituskritiikin* osalta voidaan todeta, että merkittävin hyppäys määrällisessä valossa tapahtui vuosien 2019 ja 2020 välillä, jonka jälkeen kritiikiksi laskettavan aineiston määrä on ollut suhteellisen vakio. Tähän vaikuttaneista tekijöistä kirjoitin jo aiemmin luvussa 3.1. *Koronapandemiasta pysyvään muutokseen*. Teemoista *budjettiesitys* omana kokonaisuutenaan tukee myös aiemmin esittämäni johtopäätöstä siitä,

millainen vaikutus vuoden 2021 halluskriisillä sekä budjettiesityksiin ja menokehysten noudattamatta jättämiseen liittyvällä keskustelulla on ollut yleisesti velkakeskustelun kehittymisen kannalta. Siinä missä vuonna 2019 budjettiesitys oli esillä vain neljässä velkakeskusteluun liittyvässä artikkelissa, oli mainintoja vuonna 2021 jopa 43 kappaletta. Jälleen vuonna 2023 palattiin 10 artikkeliin ja tätä linjaa noudattelivat myös vuosien 2020 ja 2022 luvut. Poikkeuksellisen vuodesta 2021 tekee myös se, että budjettiesitysten yhteydessä se jäi ainoaksi kerraksi, kun velkakeskustelu todella roihahti esityksen julkistamisen yhteydessä. Esimerkiksi vuonna 2023 velkaantumisen ja sen taittaminen on ollut aivan keskeisessä osassa budjettiesityksiä, mutta se ei siitä huolimatta ole noussut samanlaiseksi puheenaiheeksi. Tähän lienee syynä nimenomaan menokehyksistä luopuminen vuoden 2021 budjettiesityksissä sekä kevään budjettiriihessä hallituksen vaikea sisäinen tilanne, joka kasvatti määrällisesti myös velkakeskustelun määrää.

Suomalaisessa velkakeskustelussa *toimenpidesuosituksia* annettiin kokonaisuudessaan noin puolessa kaikista aineiston artikkeleista. Käytännössä tämä tarkoittaa, että 909 artikkelin aineistossa yhteensä 443 artikkelia piti sisällään toimenpiteen. Lukuun on huomioitu myös eniten mainintoja kerryttänyt *ei velkapolitiikalle* -toimenpide, joka keräsi yhteensä 201 mainintaa. Toiseksi suosituin suositus oli luokka *useita*, joka nimensä mukaisesti piti sisällään useamman kuin yhden ehdotuksen velkaantumisen taittamiseksi (59 mainintaa). Kolmanneksi eniten mainintoja keräsi *leikkaukset* (42 mainintaa) ja neljänneksi eniten *lisää velkaa* (33 mainintaa).

Lähde: Selin 2024, tutkimusaineisto.

Toimenpidesuosituksista sekä *ei velkapolitiikalle* että *leikkaukset* kasvattivat määrällisesti suosiotaan tutkimusjakson edetessä vuodesta 2019 vuoteen 2023 (kuvio 5). Kun vuonna 2019 velkapolitiikkaa kritisoitiin 14 kertaa, oli kyseisen suosituksen sisältäneitä artikkeleita vuonna 2023 jo 67 kappaletta. Vastaavasti leikkauksiin kehottaneita suosituksia oli vuonna 2019 vain viisi kappaletta, kun vuonna

2023 niitä annettiin jo 37 kappaletta. *Ei velkapolitiikalle* -suositusta eniten velkakeskusteluun toivat kokoomuksen puheenjohtaja Petteri Orpo, toimittajat sekä valtiovarainministeriö omissa puheenvuoroissaan. Määrällinen tarkastelu osoittaa jo aiemmin esiin nostamani havainnot siitä,

kuinka erityisesti kokoomus on profiloitunut velkaantumisen vastustajana ja ”kovana talouspuolueena”. Toimittajien suuri rooli perustuu pitkälti hallituksen toimintaa kriittisesti arvioiviin kirjoituksiin, joissa keihäänkärkenä on ollut Marinin hallituskauden kova velkaantumistahti. Kyseisen toimenpidesuosituksen arvioinnissa kannattaa kuitenkin huomioida, että kyseessä on nimenomaan suositus, joka ei sisällä mitään korvaavaa esitystä tai ehdotusta. Kategoriaan luokitelluissa artikkeleissa siis kritisoidaan velkaantumista ja vastustetaan velkakehitystä, mutta ei tuoda suoria ja selkeitä toimia tämän kehityksen muuttamiseksi. Tämä on ollut tyypillistä myös valtiovarainministeriön kannanotoissa, joissa todetaan velkaantumisen olevan ongelma, samalla nostaten joitakin suurten linjojen mahdollisia muutoksia ratkaisuna ongelmaan. Osassa valtiovarainministeriön puheenvuoroista on myös ollut konkreettisia ehdotuksia, kuten leikkauksia, jotka on luokiteltu omaan kategoriaansa. Valtiovarainministeriön osittain varovaisesta lähestymistavasta huokuu sen rooli viranomaisorganisaationa, jonka tehtävänä on antaa eväitä poliittisesti valituille päättäjille tehdä tarvittavat päätökset velkaantumisen suhteen ja samalla pidättäytyä itse osallistumasta liikaa päätöksentekoon ja välttää ottamasta liian poliittista roolia päätöksenteossa. Artikkeleiden analyysin perusteella piirtyy kuva, jossa ministeriön virkamiehet varovat astumasta liikaa politiikan kentälle ja varmasti osittain siksi kommentoivat velkaantumista hyvin ylätasolla.

Määrällisen tarkastelun lopputuloksena voidaan todeta, että suomalainen velkakeskustelu on volyyymilla mitattuna sekoitus keskusteluun osallistuvien toimijoiden näkökulmia sekä virallisten tahojen julkaisemaa tutkittua tietoa. Näiden teemojen ohella satunnaiset poliittiset uutistapahtumat, kuten vaalit tai budjettineuvottelut saattavat rajatummalla tutkimusjaksolla hallita velkakeskustelua hetkittäin. Sen sijaan tutkimusjaksolla vuodesta 2019 vuoteen 2023 tapahtunut velkakeskustelun kasvu on tapahtunut erityisesti aiempaa aktiivisempänä toimijoiden näkökulmien julkituontina ja aiempaa enemmän äänessä ovat olleet toimittajat sekä poliitikot. Tältä osin tutkimukselliset kannanotot, kuten raportit ja julkaisut ovat määrällisesti aiempaa pienemmässä roolissa. Tämä viestii siitä, kuinka velkakeskustelusta on tullut nimenomaan puoluepoliittinen ja yhteiskunnallinen kysymys, jota jo aiemmin esitettyjen johtopäätösten valossa tietyt puolueet ja toimijat ovat systemaattisesti tuoneet esille keskusteluissa. Se viestii myös siitä, kuinka velkaantumisesta on tullut yhä tiiviimmin suomalaisen politiikan ”ongelma numero yksi”, johon useat yhteiskunnalliset toimijat ovat ikään kuin pakotettuja osallistumaan.

5. Johtopäätökset

Suomen valtion velkaantuminen on ollut viimeisten vuosien aikana kasvavissa määrin entistä keskeisempi osa yhteiskunnallista keskustelua sekä kotimaista talousjournalismia. Tässä tutkimuksessa olen käsitellyt Suomen valtion velkaantumisesta käytyä keskustelua vuosien 2019 ja 2023 välisenä aikana nojautuen sekä laadullisiin että määrällisiin menetelmiin. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut luoda lukijalle käsitys siitä, kuinka paljon valtion velkaantumisesta on keskusteltu, ketkä keskustelua ovat käyneet, millaisia aiheita ja teemoja keskustelusta on noussut esiin ja millaisia keskusteluun liittyvät muutokset ovat olleet ajan kuluessa. Tutkimus on toteutettu analysoimalla kolmen valtakunnallisen median – Helsingin Sanomien, Yleisradion sekä Iltalehden – aiheesta julkaisemia artikkeleita ja muita juttutyypppejä.

Suomalainen velkakeskuselu on vahvasti riippuvainen ajasta. Kuten edellä on esitetty, velkakeskuselussa on selvästi tiettyjä johdonmukaisuuksia, jotka toistuvat sellaisenaan vuodesta toiseen. Tällaisiksi voidaan katsoa esimerkiksi eduskunnan ja hallituksen toimintaan liittyvät toimet ja tapahtumat sekä erilaisten tutkimusten ja raporttien julkaisut. Säännönmukaiset tapahtumat ja ilmiöt synnyttävät velkakeskuselun laajan pohjan, jota satunnaiset ja usein ennalta arvaamattomat tapahtumat muovaavat ajan kuluessa. Ennalta arvaamattomia tapahtumia tämän tutkimuksen tutkimusjaksolla ovat olleet muun muassa koronaviruspandemia sekä Ukrainan sota. Velkakeskuselun laaja pohja syntyy eräänlaisena journalistisen työn, poliittisen vaikuttamisen ja yhteiskunnallisen keskustelun symbioosina. Tätä ilmiötä ovat voimistaneet mainitut satunnaiset tapahtumat ja toisaalta tuntemattomat yhteiskunnalliset taustavaikuttimet.

Suomalainen velkakeskuselu on tutkimusjaksolla pelkistynyt kahteen kysymykseen. Ensinnäkin keskustelussa on velkaantumista lähtökohtaisesti joko vastustettu tai kannatettu. Toiseksi keskustelua on käyty siitä, miten velkaantuminen pitäisi taittaa. Kun pohditaan sitä, mitä velkaantumisesta on kirjoitettu ja lausuttu tutkimusjaksolla, yksinkertaistuvat kannanotot lopulta edellä mainittuun jaotteluun. Se kertoo osaltaan siitä, kuinka ymmärrämme yksilöinä ja yhteiskuntana velkaa. Kuten jo tämän tutkimuksen johdannossa totesin, velkaan liitetään pääsääntöisesti kielteisiä mielleyhtymiä ja siksi myös siitä käytävä keskustelu on vahvasti jakautunutta. Kun vielä huomioidaan yhteiskunnallisten vaikuttajien vahva läsnäolo keskustelussa, voimme ymmärtää keskustelun jakautumisen omiin luokkiinsa. Poliitikkojen läsnäolo keskustelussa on tarkoittanut myös sitä, että edellä kuvaillusta jakaantumisesta huolimatta trendit keskustelun sisällä ovat vaihdelleet eri aikoina. Viittaen tällä esimerkiksi tilanteisiin, joissa poliittiset puolueet ovat siirtyneet kannattamaan

velkaantumista tai heidän työkalunsa velkaantumisen taittamiseksi ovat vaihdelleet ajasta riippuen. Velkakeskustelu on siis myös opportunistista, oman ja oman viiteryhmän edun tavoittelua. Poliitikolle se voi olla oman puolueen kannatuksen maksimointia ja sen myötä oman valta-aseman vahvistamista. Viranomaisorganisaatiolle oikea-aikainen lausunto tai raportti aiheesta voi saada aikaan oikean vaikutuksen organisaation omien tavoitteiden näkökulmasta katsottuna.

Suomalainen velkakeskustelu on ollut kasvu-uralla vuodesta 2019 aina tutkimusjakson loppuun vuoteen 2023 saakka. Koronaviruspandemia vuonna 2020 muutti keskustelua pysyvästi. Koronan myötä syntynyt tarve ottaa merkittävästi lisää velkaa nosti velasta käydyin keskustelun volyymin tasolle, jota edeltävään tilaan se ei enää tutkimusjakson puitteissa palannut. Lisävelkaantuminen ikään kuin pakotti kaikki keskusteluun osallistuneet tahot puhumaan velkaantumisesta ja ottamaan kantaa velkakehitykseen. Koronapandemia tarjosi myös poliittisille toimijoille tilaisuuden profiloitua joko velan kannattajana tai vastustajana. Velkasuhteen merkittävästä kasvusta muodostui niin niin suuri haaste ja kysymys Suomen kansantaloudelle, ettei sitä voitu enää sivuuttaa aiempaan tapaan. Asian nousu päivittäiselle poliittiselle ja yhteiskunnalliselle agendalle varmisti myös aiheen aiempaa vahvemman läsnäolon journalistisessa mediassa. Erityisesti vuoden 2021 aikana eräänlainen kriisitietoisuus velkakehityksestä lisääntyi. Pandemian akuuteimman vaiheen väistyessä velkaantumisesta tuli vähitellen ”ongelma numero yksi”.

Vuoden 2022 alussa Venäjän hyökkäys Ukrainaan synnytti velkakeskustelussa ikään kuin toisen shokkitilanteen koronapandemian jälkeen. Heikentynyt turvallisuuspoliittinen tilanne sekä laaja tuki Ukrainaan toimivat perusteluina sille, miksi velkaantuminen jatkui ennallaan. Tämä osoittaa myös velkakeskustelun yhden ominaispiirteen: velkaantumiseen myönteisesti suhtautuneet tahot käyttivät kriisitilanteita perusteluina esittämilleen kannanotoille. Vuoden 2023 keväällä järjestetyistä eduskuntavaaleista muodostuivat lopulta *velkavaalit*, joissa vaalien keskeiseksi teemaksi nousi alijäämä ja eri puolueiden tarjoamat vaihtoehdot sen ratkaisemiseksi. Aina koronapandemiasta saakka jatkunut keskustelun voimistuminen ja vahvempi kahtiajako sai eräänlaisen huipentumansa kyseisissä vaaleissa. Tapahtumana vuoden 2023 eduskuntavaalit kuvaavat myös hyvin politiikan roolia osana velkakeskustelua. Velkakeskustelun kokonaiskuvaan vaikuttavat merkittävästi kulloisenkin hallituksen ja opposition kokoonpanot. Se linkittyy myös vahvasti siihen, millaisten asioiden hoitajiksi eri eduskuntapuolueet ovat profiloituneet omassa toiminnassaan. Tämän tutkimuksen valossa on helppo todeta, että halutessaan yksittäinenkin poliittinen puolue kykenee synnyttämään keskustelun valtion velkaantumisen kaltaisesta aiheesta systemaattisella viestinnällisellä toiminnallaan.

Tutkimusjaksolla velkakeskustelun teemoina esiin nousivat erilaiset *näkökulmat, tutkimukset, budjettiesitykset* sekä poliittinen keskustelu, tarkemmin *kritiikki hallitusta vastaan*. Teemat korostavat hyvin jo aiemmin mainitsemani kolmiyhteyttä toimituksellisen työn, poliittisen vaikuttamisen ja yhteiskunnallisen keskustelun välillä. Yhteiskunnalliseksi keskusteluksi tässä voitaneen lukea *tutkimukset*, joita ovat julkaisseet viranomaisorganisaatioiden ohella myös yksityissektorin toimijat. Kokonaisuutena tarkastellen keskustelu on lopulta ollut hyvin yksinkertaista. Tämän luvun alussa mainitsemani perusasetelma on ollut keskustelun punainen lanka ja eräänlaisia nyanssieroja on syntynyt ajankohtaan sidoksissa olevien tapahtumien perusteella. Velkaantumista on kannatettu ja vastustettu riippumatta siitä, onko kyseessä ollut kevään vain syksyn kehysriihi tai raportin julkistus kesällä tai talvella. Tiivistettynä haluan todeta, että velkakeskuselu aihepiiriltään noudattelee lähes aina samaa kaavaa, eikä keskustelussa kuulla juurikaan mitään uutta. Ainoastaan kulloinkin ajankohtainen yhteiskunnallinen tapahtuma tai kehityskulku on vaikuttanut keskustelun sävyyn, mutta ei sen kovimpaan ytimeen velkaantumisen peruskysymyksistä.

Velkakeskuselu on sekoitus yhteiskunnallisia vaikuttajia eli pääsääntöisesti poliitikkoja, toimittajien näkökulmia sekä virkamiehiä ja muiden tutkimusorganisaatioiden edustajia. Viralliset organisaatiot ovat luoneet kannanotoillaan ja raporttien julkaisutoiminnallaan eräänlaista pohjaa keskustelulle, johon poliitikot reagoivat riippuen siitä, onko raportin tai kannanoton sisältämä viesti poliitikon agendaan sopiva. Toimittajat taas kirjoittavat ja kommentoivat molempien edellä mainittujen ryhmien toimia. Jo kahdesti edellä mainittu kolmen toimijan yhteys on olemassa myös keskustelijoiden profiileita tarkasteltaessa. Tämän tutkimuksen valossa erityisrooli suomalaisessa velkakeskustelussa on ollut erityisesti kahdella toimijalla. Ensinnäkin valtiovarainministerin salkkua hoitava poliitikko on väistämättä tehtävänsä puolesta ollut osa keskustelua aikakaudesta riippumatta. Salkkua voidaan pitää sikäli raskaana, että juuri velkakeskustelussa usein keskustelun negatiiviset elementit kohdistuvat juuri valtiovarainministeriin ja hänen edustamaansa puolueeseen. Toisena toimijana nostan esiin kokoomuksen puheenjohtajan Petteri Orpon, jonka systemaattinen viestintä velkakeskustelussa on havainnollistava esimerkki siitä, miten vahvasti talouspuolueeksi profiloitunut kokoomus on käynyt talouskeskustelua ja toisaalta rakentanut profiiliaan velkaantumisen vastustajana lähestyttäessä kevään 2023 eduskuntavaaleja.

Velkaumisesta käytyä keskustelua kuvastaa parhaiten se, millaisia toimenpiteitä keskustelijat ovat esittäneet velkaantumisen korjaamiseksi. Kokonaisuutta tarkasteltaessa voidaan todeta, että suomalainen velkakeskuselu on ennen kaikkea poliittista. Ylivoimaisesti eniten tutkimusjaksolla vastustettiin velkaantumista ilman, että tilanteen muuttamiseksi olisi esitetty mitään konkreettisia

toimia. Velkaantumisen vastustaminen on erityisesti poliittisille toimijoille äärimmäisen helppoa, sillä velkakeskustelun kielteiset mielleyhtymät liittyvät nimenomaan konkreettisiin toimenpiteisiin, kuten yhteiskunnan eri palveluista leikkaamiseen. Velkaantumisen vastustuksen suuri osuus kertoo myös siitä, että erityisesti kokoomus, oppositiopuolueet laajemmin sekä yksittäiset toimittajat ovat julkaisuissa keskittyneet arvioimaan erityisesti istuvan hallituksen toimintaa. Se kertoo myös vuoden 2023 eduskuntavaaleja edeltäneestä kampanjoinnista ja toisaalta myös yksittäisten organisaatioiden ja virkamiesten huolestuneista puheenvuoroista Suomen velkakehityksen suhteen. Velkaantumisen vastustusta selvästi pienempään rooliin jäivät konkreettiset toimet, kuten verotus ja leikkaaminen. Se kuvastaa itsessään hyvin voimakkaiden kannanottojen ja toimenpiteiden negatiivista luonnetta, joka osaltaan pohjautuu jo Juha Sipilän hallituskauden koviin toimiin ja kansalaisten historialliseen muistiin.

Tutkijana omasta näkökulmastani katsoen suomalainen velkakeskuskuelu on pidättyvää ja sitä käydään ikään kuin omista poteroista käsin. Tarkoitan tällä keskustelussa esiintyvää tilannetta, jossa poliittisten toimijoiden osalta heidän osallisuuttaan määrittävät neljän vuoden vaalikausi ja puolueen asema hallituksessa tai oppositiossa. Viranomaisorganisaatioita sen sijaan sitoo organisaation rooli, perinteet ja aseman myötä tullut vaade pidättäytyä liiallisesta politiikan tekemisestä, joka on lopulta johtanut varsin kädenlämpöisiin kannanottoihin. Poikkeuksellisemmat ja rohkeammat virkamiespuheenvuorot painetaan alas poliitikkojen toimesta, mikäli ne eivät tue omaa agendaa. Toimittajat pyrkivät toimimaan poliittisen keskustelun erotuomarina ja virkamiespuheenvuorojen ohella kehystämään keskustelua. Tämän myötä nähdäkseni keskustelu on polkenut tutkimusjaksolla paikallaan, kun varsinaisesta keskustelusta ei eri intressiryhmien kesken päästä eteenpäin käytännön toimien asteelle. Rivien välistä luettaessa välillä tilanne näyttää siltä, ettei millään keskustelun osapuolella ole rohkeutta edetä keskustelussa tai tuoda keskusteluun mitään uutta. Tällaisen toiminnan katsotaan olevan ilmeisesti liian riskialtista.

5.1 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimus

Tämän tutkimuksen merkitys on syntynyt ennen kaikkea siitä, millä tavalla se luo lukijalleen ymmärrystä velkakeskustelusta, valtiontalouden hallintaan liittyvästä yhteiskunnallisesta keskustelusta sekä lukuisten eri toimijoiden vaikutuksesta keskusteluun. Se osoittaa myös, kuinka journalistisessa mediassa julkaistavat artikkelit ovat tärkeitä valtiontalouden velkaantumisen käytävän keskustelun mittareita ja havainnollistajia. Median julkaisut reflektivat sitä, kuinka

keskustelu velkaantumisesta sekä siihen liittyvät aiheet ja kannanotot muuttuvat ajassa. Media ja julkisuus laajemmin on julkistalouden ja talousjohtamisen näkökulmasta johtamisen väline, josta mielestäni on liian vähän tietoa ja tutkimusta. Tutkimus on luonut uutta näkökulmaa velkakeskusteluun ja ennen kaikkea havainnollistanut median käyttöä yhtenä aineistolähteenä myös julkisen talousjohtamisen tutkimussuunnassa. Tutkimuksessa käytetty aineiston digitaalinen keruumenetelmä konkretisoi niin ikään uuden teknologian mahdollisuuksia vastaavalle tutkimukselle. Käytetyn keruumenetelmän myötä nyt käytetty aineisto on vastaavaa käsin kerättyä aineistoa laajempi ja laadukkaampi, mikä toki itsessään ei välttämättä heijastu automaattisesti koko tutkimuksen laatuun.

Tutkimus tuo oman lisänsä hallintotieteen ja laajemmin tämän tutkimuksen tausta-aineistona toimineiden teosten repertuaariin. Se on toistanut jo olemassa olevaa tutkimusperinnettä kuitenkin samalla yhdistellen uusia elementtejä eri tieteenaloilta yhteen. Tutkimus antaa pohjaa julkistalouden tutkimukselle, jossa metodiksi on valikoitavissa medialähteet tai puheenvuorot laajemmin. Vastaavaa metodologiaa ja aineistokeruun tapaa voisi käyttää esimerkiksi sosiaalisen median julkaisuja tutkittaessa. Tutkimuksen sidonnaisuutta aiempaan hallintotieteellisen alan tutkimukseen on haastava konkretisoida, sillä vastaavalla metodilla toteutettuja tutkimuksia on vähän tai ei ollenkaan. Voidaan siis ajatella, että tutkimus toimii suunnannäyttäjänä tuleville tutkimuksille, joiden myötä myös metodin ja aineiston käyttö sekä sidonnaisuus tutkimusperinteeseen vahvistuu.

Tutkimuksessa käytetty aineisto on ollut suhteellisen laaja. Siksi myös jatkotutkimuksen osalta suurimmat tarpeet liittyvät juuri aineiston tarkempaan rajaamiseen ja valikoitujen artikkeleiden tarkempaan sisällölliseen analyysiin. Tämän tutkimuksen aihetta on mahdollista syventää tutkimalla esimerkiksi koronapandemian vaikutusta velkakeskusteluun yksittäisenä tapahtumana tarkemmin tai kohdistamalla tutkimus esimerkiksi valtiovarainministeriön rooliin osana suomalaista velkakeskustelua. Henkilökohtaisesti kiinnostavin jatkotutkimuksen kohde olisi tarkastella keskustelun eroavaisuuksia digitaalisen uutismedian ja sosiaalisen median välillä. Arvioni mukaan tutkimuksessa korostuisi niin sanottu *kaksoisviestintä* erityisesti poliittisten toimijoiden kohdalla, jolla viitataan valikoivaan tapaan julkaista eri kannanottoja eri kanaviin kohdeyleisöstä riippuen.

Lähdeluettelo

A. ALKUPERÄISLÄHTEET

Selin, M. (2024). *Velkakeskustelu Suomessa: digitaalinen luokiteltu uutisaineisto 2019–2023*. [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2024-04-17). Tekijän hallussa.

B. TUTKIMUSKIRJALLISUUS JA MUUT LÄHTEET

- Berger, A. (1991). *Media Analysis Technique*. London: Sage Publications.
- Berger, A. (2000). *Media and Communication Research Methods: An Introduction to Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Sage Publications.
- Cifuentes-Faura, J., & Simionescu, M. (2024). Analyzing the Importance of the Determinants of Public Debt and Its Policy Implications: A Survey of Literature. *Public Finance Review*, 52(3), 345–375. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1177/10911421231215019>.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fairclough, N., suom. Blom, V. & Hazard, K. (1997). *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.
- Harjunemi, T. (2023). Talouskeskustelu mediajulkisuudessa. Teoksessa Autto, J., (toim.) *Taluskuri tuli Suomeen*. Tampere, Vastapaino.
- Hirsch, P., Feld, L., Köhler, E., Thomas, T. (2024). “Whatever It Takes!” How tonality of TV-news affected government bond yield spreads during the European debt crisis. *European Journal of Political Economy*, 82. <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2024.102511>.
- Hurmerinta, M. (2012). *Talousmedia murroksessa: muutosdynamiikan tarkastelua mediatalouden ja median käytön näkökulmasta*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Ikäheimo, H.-P. (2021). *Politiikkaa ilman vaihtoehtoja?: suomalainen sanomalehtijournalismi EU keskustelun ja demokratian näyttämönä 1995–2018*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Jallinoja, P. & Väliverronen, E. (2021). *Suomalaisten luottamus instituutioihin ja asiantuntijoihin COVID19-pandemiassa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Juholin, E., Kuutti, H. (2003). *Mediapeli: anatomia ja keinot*. Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Kallinen, Y., Koivisto, J., Lahikainen, L., Ronkainen, A. (2011). *Kurssi kohti konkurssia: taluskriisin syyt ja seuraukset*. Tampere: Vastapaino.
- Kangasharju, A. (2023). *Talouden ilmestyskirja: velka, inflaatio, nollakasvu ja politiikan umpikuja*. Jyväskylä: Docendo.
- Kantola, A., Moring, I., Väliverronen, E. (1998). *Media-analyysi: tekstistä tulkintaan*. Lahti: Helsingin yliopisto.
- Kohvakka, R., Saarenmaa, K. (2021). *Median merkitys on kasvanut pandemian aikana – monet ikäihmiset ovat ottaneet melkoisen digiloikan*. Saatavissa <<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloikan/>>, luettu 16.4.2024.
- Kuisma, M. (2013). *Suomen poliittinen taloushistoria 1000–2000*. Helsinki: Siltala.
- Kunelius, R. (2003). *Viestinnän vallassa*. Helsinki: WSOY.
- Kunelius, R., Noppari, E., Reunanen, E. (2009). *Media vallan verkoissa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kuutti, H. (2012). *Mediasanasto*. Jyväskylä: MediaDoc.
- Laine, J., Fellmann, S., Hannikainen, M., Ojala, J., Autio, M. (2019). *Vaurastumisen vuodet: Suomen taloushistoria teollistumisen jälkeen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Matikainen, J., Ojala, M., Horowitz, M., Jääsaari, J. (2020). *Media ja yleisön luottamuksen ulottuvuudet: instituutiot, journalismi ja mediasuhde*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- Meltwater (2024), *Meltwater Group*. Saatavissa <<https://www.meltwater.com/en/about>>, luettu 16.4.2024.
- Nieminen, H., Pantti, M. (2021). *Media markkinoilla: johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Patomäki, H. (2014). *Suomen talouspolitiikan tulevaisuus: teoriasta käytäntöön*. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Reunanen, E. (2003). *Budjettijournalismi julkisena keskusteluna: tekstianalyttisia näkökulmia suomalaiseen ja ruotsalaiseen budjettikirjoitteluun*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Reunanen, E., Kunelius, R. (2021). *Medioitunut valta ja politiikan paluu: kyselytutkimus suomalaispäättäjien suhteesta mediaan 2009 ja 2019*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Siltala, J. (2022). *Pandemia: kiihdytysajon äkkijarrutuksesta uuteen normaaliin*. Helsinki: Otava.
- Simola, A., Reunanen, E. (2010). *Kaikki toistaiseksi hyvin: kansainvälinen finanssikriisi talousjournalismissa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Ojala, J., Uskali, T. (2005). *Mediajättien aika: uusia heikkoja signaaleja etsimässä*. Helsinki: Inforviestintä Oy.
- Valtionvelka.fi -palvelu (2024a). *Valtionkonttori*. Saatavissa <<https://www.valtionvelka.fi/valtionvelan-ja-kassanhallinta/faktoja-valtionvelasta/>>, luettu 16.4.2024.
- Valtionvelka.fi -palvelu (2024b). *Valtionkonttori*. Saatavissa <<https://www.valtionvelka.fi/sijoittajille/luottoluokitukset/>>, luettu 16.4.2024.

C. DIGITAALISET UUTISJULKAISUT

- De Fresnes, Tulikukka, 2023. Li Andersson kokoomukselle ja PS:lle: Paljastakaa leikkauslistanne. Yle Uutiset 21.1.2023. <<https://yle.fi/a/74-20014032>>.
- Gråsten, Hanna, 2019. Pekka Haavisto vahvistaa: Hallitusneuvotteluissa sovittu merkittävistä rataanvestoinneista. Iltalehti 28.5.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/1be88957-985d-476d-86a1-2104a941d5d3>>.
- Gråsten, Hanna, 2021. ”Liian aikaisin leikkauksia”, ”löysä” – Näin asiantuntijat arvioivat hallituksen riihipakettia. Iltalehti 29.4.2021. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ba41d802-5b3f-46c4-bca7-7c6b5dd495a3>>.
- Gråsten, Hanna, 2021. Hallitus vaatii nyt kokoomukselta leikkauslistoja – Orpo: ”Tämä on naurettavaa”. Iltalehti 18.5.2021. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ab47c978-278a-4683-b808-2f64bd40022f>>.
- Gråsten, Hanna, 2021. Maria Ohisalo vastaa nyt lamapuheistaan nousseeseen kokuun – myöntää Esko Ahon ehkä olleen oikeassa. Iltalehti 30.1.2021. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/9b4da1e9-7c46-4daa-8ce8-ad1a0b6670fe>>.
- Hakahuhta, Ari, 2019. Analyysi: Valtiovarainministeriön kahden miljardin euron leikkaukset ja veronkiristykset ovat mittapuu vaalilupauksille – piti siitä tai ei. Yle Uutiset 4.2.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10629465>>.
- Hanska, Jari, 2021. VM: Talous kasvaa, mutta julkisen talouden velka jää korkeaksi. Iltalehti 20.12.2021. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/8ebc8658-c401-435c-bf49-4b580e0f4239>>.
- Hanska, Jari, 2022. VM: Sodan pitkittyminen voi viedä Suomen taantumaan – pallo työmarkkinoilla. Iltalehti 17.6.2022. <<https://www.iltalehti.fi/talous/a/39d40f2c-af5d-4a88-99d9-5b7a02bb7422>>.
- Hanska, Jari, 2022. VM: Sodan pitkittyminen voi viedä Suomen taantumaan – pallo työmarkkinoilla. Iltalehti 17.6.2022. <<https://www.iltalehti.fi/talous/a/39d40f2c-af5d-4a88-99d9-5b7a02bb7422>>.

- Hanska, Jari, 2023. Kolmannes keskustan ehdokkaista pitää hallituksen talouslinjaa ”holtittomana” – Hoitivat itse rahasalkkua. Iltalehti 12.3.2023. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/5960841c-b59d-4c62-b4d2-af7d87234391>>.
- Harju, Elli, 2023. Kristillisdemokraatit on valmis erilaisiin hallituskokoonpanoihin. Iltalehti 18.4.2023. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/be78f9ce-1682-4be4-a685-906582b60038>>.
- Harju, Elli, 2023. SDP ei kerro sitoutuvansa 6 miljardin julkisen talouden sopeutustavoitteeseen. Iltalehti 18.4.2023. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/cb200208-ac01-4059-ac8d-e6551f9d310a>>.
- Hartikainen, Jarno, 2023. Koulutus on jätettävä miljardi-leikkausten ulkopuolelle, sanoo EK:n hallituksen puheenjohtaja. Helsingin Sanomat 21.1.2023. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000009322778.html>>.
- Hemmilä, Ilkka, 2022. Marin kiistää kritiikin toimien puutteesta julkisen talouden tasapainottamiseksi. Helsingin Sanomat 27.10.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009163907.html>>.
- Häkkinen, Henri, 2022. Kokoomuksen Orpo sanoi hallituksen jättävän Suomen ”kammottavaan” jamaan ja ehdotti sosiaali-tukien leikkausta – ”Kylmäävää”, vastaa Li Andersson. Helsingin Sanomat 26.3.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008709474.html>>.
- Hämäläinen, Veli-Pekka, 2020. Ylen kysely: tällaisella "kipupaketilla" suomalaiset lähtisivät pelastamaan taloutta – hävittäjät suosituin leikkauskohde. Yle Uutiset 23.5.2020. <<https://yle.fi/uutiset/3-11364266>>.
- Kari, Onni, 2022. Tutkija kritisoi Niinistön varoittelua: ”Onko velka tullut yhtään vaarallisemmaksi? – Eipä oikeastaan”. Iltalehti 24.6.2022. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/9c293b8c-4e8f-40b1-8732-fb3ce990d8f2>>.
- Karvala, Kreetta, 2020. Maria Ohisalo moitti linjapuheessaan kokoomusta – hehkutti vihreiden ilmastosaaavutuksia: ”Turpeen alasajo on alkanut”. Iltalehti 19.9.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/68ad137c-92b4-4dc9-88f6-2800a0cce0f5>>.
- Karvala, Kreetta, 2022. Kokoomuksen Valtonen: Hallitus käyttää sotaa verukkeena menojen lisäämiseen. Iltalehti 20.3.2022. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/74a07535-4341-4b22-a33d-b6625b4f2f12>>.
- Karvala, Kreetta, 2022. Pääkirjoitus: Vahva talous on vahvan puolustuksen edellytys. Iltalehti 9.3.2022. <<https://www.iltalehti.fi/paakirjoitus/a/711dcc3a-dff7-4688-9926-a8ab83353b09>>.
- Karvala, Kreetta, 2022. VM:n kansliapäällikkö: Ukrainan sodan hintalappua Suomelle ei vielä ymmärretä – ”Vanhan velan päälle pitää ottaa uutta velkaa”. Iltalehti 9.3.2022. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/7f5d8441-6952-4be8-b1a5-555d69bb336d>>.
- Kauppinen, Hanna, 2021. Julkistalouden professori: Hallituksen kaavailemia meno-kehysten ylityksiä tulevina vuosina vaikea perustella. Helsingin Sanomat 29.4.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007949404.html>>.
- Keski-Heikkilä, Anni, 2020. HS:n haastattelemat ekonomistit osin eri-mielisiä hallituksen ennätysellisestä lisä-budjetista: ”Eilinen oli helppojen ja mukavien päätösten päivä”. Helsingin Sanomat 3.6.2020. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000006528483.html>>.
- Keski-Heikkilä, Anni, 2023. Purra: Viimeistään hallitus-kauden puolivälissä pitää tarvittaessa tehdä myös veronkiristyksiä. Helsingin Sanomat 21.9.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009870157.html>>.
- Keski-Heikkilä, Anni, 2023. Riikka Purra väläyttää Talouselämässä ruoan arvon-lisä-veron nostamista. Helsingin Sanomat 11.12.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010049075.html>>.

- Kinnunen, Pekka, 2021. Marinin hallitus saa sapiskaa menokehysten rapauttamisesta – Valtiontalouden tarkastusvirasto pelkää käytännön yleistyvän. Yle Uutiset 18.6.2021. <<https://yle.fi/uutiset/3-11988961>>.
- Kinnunen, Pekka, 2021. Perussuomalaisten vaihtoehtobudjetti: Suurimmat kevennykset polttoaineveroihin. Yle Uutiset 30.11.2021. <<https://yle.fi/uutiset/3-12205883>>.
- Kinnunen, Pekka, 2023. Vasemmistoliitto kiristäisi suurituloisten verotusta ja purkaisi hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset. Yle Uutiset 28.11.2023. <<https://yle.fi/a/74-20062461>>.
- Koskinen, Mika, 2019. Analyysi: Katri Kulmuni on Antti Kaikkosta vasemmistolaisempi vaihtoehto keskustan puheenjohtajaksi. Iltalehti 30.8.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/eff5ded9-12b1-4132-9849-c7310d7492ef>>.
- Koskinen, Mika, 2019. Antti Rinteen hallitus paisuttaa menoja ja kiihdyttää valtion velkaantumista – sisältyykö siihen riski?. Iltalehti 14.8.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e44ab6b7-3bb9-4265-b936-ce7f854fd939>>.
- Koskinen, Mika, 2019. Kommentti: Rinteen hallitus kuittaa vaalilupauksensa kiihdyttämällä velanottoa - työllisyysuimet näpertelyä. Iltalehti 17.9.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/11fc686d-2de0-41a6-966b-e4143c48041b>>.
- Koskinen, Mika, 2019. Kritiikki Rinteen hallituksen talouspolitiikkaa kohtaan kasvaa - nyt asialla Valtiontalouden tarkastusvirasto. Iltalehti 7.11.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/cc6609f3-156f-4875-bf83-0a3c5f69c192>>.
- Koskinen, Mika, 2019. VM: Suomen julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla - jo keskikokoinen taantuma olisi suuri uhka. Iltalehti 4.2.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/9e6d81fd-e973-4b76-9bdb-e9be7af6e7f1>>.
- Koskinen, Mika, 2019a. VM: Suomen julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla - jo keskikokoinen taantuma olisi suuri uhka. Iltalehti 4.2.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/9e6d81fd-e973-4b76-9bdb-e9be7af6e7f1>>.
- Koskinen, Mika, 2019b. Työmarkkinoilla ikävä käänne huonompaan - Antti Rinne ja kumppanit ovat nyt kovan paikan edessä. Iltalehti 23.5.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ccf3f409-eb4f-45ab-95a1-9e6c43c68140>>.
- Koskinen, Mika, 2019c. Kokoomus esittää miljardin kevennystä tuloveroihin - rahat se ottaisi kiristämällä muun muassa lämmitysöljyn, tupakan ja alkoholin verotusta. Iltalehti 28.2.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/335bb249-5f8f-4f1b-b123-fabc52f58156>>.
- Koskinen, Mika, 2020. Jättilasku koronasta lankeaa pääosin nuorille. Iltalehti 8.5.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/fa818576-6742-48d4-9e0d-49425c78e38e>>.
- Koskinen, Mika, 2020. Näkökulma: Marinin hallitus on valinnut vastuuttoman velkaantumisen tien. Iltalehti 12.8.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e1f0e8cf-2731-4165-a553-ebad0efa2ebb>>.
- Koskinen, Mika, 2020. Sanna Marinin hallitukselle nipullinen risuja taloudenpidosta. Iltalehti 29.1.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/b077b284-05e3-41cc-99a7-b693dd45ff76>>.
- Koskinen, Mika, 2020. Valtionvelasta karuja arvioita: Voi nousta jopa 130 miljardiin – ”Taloutemme ei kestä 2–3 kuukauden sulkua”. Iltalehti 27.3.2020. <<https://www.iltalehti.fi/talous/a/3c2910ae-8321-44a1-a798-15036da20f94>>.
- Koskinen, Mika, 2021. Kokoomus esittää isoja leikkauksia ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan – opiskelijoiden asumistuki liipaisimella. Iltalehti 26.11.2021. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/66203517-28db-43e0-9dd1-5e2df9508ab4>>.
- Koskinen, Mika, 2022. Marinin hallitus pyyhki pöytää budjettikehyksillä – nyt tuli virallinen tuomio: ”Vakava asia”. Iltalehti 26.1.2022. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/1d0a9a1e-b7ca-46db-9dba-d0f6c74b66d1>>.

- Koskinen, Mika, 2022. VM:n terveiset seuraaville hallituksille: Julkista taloutta vahvistettava 9 miljardin euron edestä. Iltalehti 8.12.2022.
<<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/ac2d08bb-59b5-4ce0-9d7b-291763db7ba7>>.
- Kukkonen, Laura, 2023. Eva: Suomalaiset toivovat tulevalta hallitukselta terveyden-huollon ja velkaantumisen korjaamista. Helsingin Sanomat 22.3.2023.
<<https://www.hs.fi/talous/art-2000009467964.html>>.
- Kullas, Emilia, 2021. Kolumni: Kun miljardit eivät tunnu missään. Iltalehti 6.9.2021.
<<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/86313606-9b8f-4a98-8e34-85e4ccd56411>>.
- Liiten, Marjukka, 2020. Essayah perää kotimaisuus-kampanjaa 1990-luvun tyyliin – tavoitteena säilyttää työpaikat Suomessa. Helsingin Sanomat 16.5.2020.
<<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006509872.html>>.
- Luukka, Teemu, 2019. Valtio-varainministeriö: Hallituksen työllisyys-tavoite karkaa, talous-kasvu hiipuu alle prosenttiin lähivuosina: ”Se ei riitä hyvin-vointi-valtion tarpeisiin!”. Helsingin Sanomat 7.10.2019. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006264411.html>>.
- Luukka, Teemu, 2020. Hetemäen ryhmä esittää ensin elvytystä, sitten sopeutusta: ”Rakenteellisia uudistuksia ei pidä hidastaa”. Helsingin Sanomat 1.6.2020.
<<https://www.hs.fi/talous/art-2000006526384.html>>.
- Luukka, Teemu, 2020. Suomen taloudesta julkaistiin tänään karkeitä lukuja, mutta ovatko ne totta?. Helsingin Sanomat 16.4.2020. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006476916.html>>.
- Luukka, Teemu, 2021. Tunnelma hallituksessa on ollut riitaisa ja syyttelevä, mutta neuvottelut näyttävät vihdoin nytkähtäneen käyntiin: ”Alkaa olla tekemisen meininki”. Helsingin Sanomat 22.4.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007934764.html>>.
- Luukka, Teemu, 2022. Marinin hallituksen velka-vauhti on hirmuinen – vain lisää menoja ja velkaa voi olla edessä. Helsingin Sanomat 6.4.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008731411.html>>.
- Luukka, Teemu, 2022. Valtiovarainministeriö ehdottaa poliitikoille menosääntöjä, jotka toisivat Suomeen niukkuuden vuosikymmenen. Helsingin Sanomat 2.11.2022.
<<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009151351.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2019a. Perussuomalaiset vaatii vaaliohjelmassaan maahanmuuton kustannusten rajua karsimista: ”Vastakkainasettelu on välttämätöntä”. Helsingin Sanomat 22.2.2019. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006011280.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2019b. Presidentti Niinistö kommentoi Ylellä hallitus-neuvotteluja ja varoitti Suomen talouden tilasta: ”Ei tässä mitään säästetty ole”. Helsingin Sanomat 11.5.2019. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006101932.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2020. Marin: Nyt ei ole aika perata hallitus-ohjelmaa uudestaan – Hallitus neuvottelee kriisitoimista Säätytalolla. Helsingin Sanomat 7.4.2020.
<<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006466822.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2020. Matti Vanhasella on selvä viesti hallituksen syksyn kohtalonhetkiin: Uskottavat työllisyystoimet on tehtävä koronasta huolimatta. Helsingin Sanomat 4.7.2020. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006561102.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2020. Vihriälän ryhmä: Suomi tulee tarvitsemaan miljardien eurojen ”kipupaketin”, edessä leikkauksia ja veronkorotuksia. Helsingin Sanomat 8.5.2020.
<<https://www.hs.fi/talous/art-2000006500734.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2021. Kokoomuksen Petteri Orpo tyrmää Marinin avauksen velan-oton helpottamiseksi ja esittää päin-vastaista ”velka-ankkuria”. Helsingin Sanomat 20.10.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008342114.html>>.

- Muhonen, Teemu, 2021. Kristillisdemokraatit esittää puolen miljardin lisärahoja hoivaan: ”Hoitajia, vauvoja, energiaa”, tiivistä Päivi Räsänen. Helsingin Sanomat 23.11.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008424938.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2021. Miksi hallitus kriisiytyi? Keskusta vaatii ”velaksi elämisen” lopettamista, muttei oikeasti aja sitä itsekään. Helsingin Sanomat 24.4.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007938835.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2021. Sosiaaliturkia pitää leikata hyvinvointivaltion tervehdyttämiseksi, sanoo kokoomuksen Kai Mykkänen. Helsingin Sanomat 6.2.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007787129.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2021. Suomessa puhutaan taas liikaa menojen leikkaamisesta, sanoo Sdp:n varapuheenjohtaja. Helsingin Sanomat 30.1.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007772296.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2022. Sdp muutti linjaansa: Valtion menoja pitää leikata, sanoo Antti Lindtman. Helsingin Sanomat 9.10.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009123062.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2022. Valtio-varain-ministeri Saarikolla on suomalaisille vakava viesti: jokaisen on varauduttava tinkimään elin-tasostaan. Helsingin Sanomat 19.3.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008675410.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2022. Vatt: Hallituksen velanotto ajaa Suomea kohti haaksirikkoa. Helsingin Sanomat 27.10.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009162221.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2023. Hallituksen ensimmäinen yritys taittaa velkaantumista on jäämässä torsoksi. Helsingin Sanomat 25.8.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009809959.html>>.
- Muhonen, Teemu, 2023. VM: Suomi ottaa pian velkaa jopa 15 miljardia euroa vuodessa. Helsingin Sanomat 23.3.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009472250.html>>.
- Muilu, Hannele, 2022. Hallitus ottaa Ukrainan sodan takia satoja miljoonia euroja lisää velkaa – kokoomuksen Petteri Orpo: Näyttää taas olevan sokka irti. Yle Uutiset 25.3.2022. <<https://yle.fi/a/3-12370012>>.
- Mäntylä, Juha-Matti, 2021. Suomi velkaantuu vauhdilla, mutta asiantuntijoiden mukaan äkkijarrutukselle ei ole tarvetta – ”Parempi elvyttää vähän liikaa kuin liian vähän”. Yle Uutiset 12.9.2021. <<https://yle.fi/a/3-12096202>>.
- Mäntylä, Juha-Matti, 2023. Vaalikampanjoiden velkapuhe on ”hysteristä” ja ”harhaanjohtavaa”, sanovat talousprofessorit. Yle Uutiset 26.3.2023. <<https://yle.fi/a/74-20024184>>.
- Nalbantoglu, Minna, 2021. Marin haluaa uudistaa kehys--menettelyn: Ilmaston-muutos tulee vaatimaan ”aivan ennätyksellisiä” panostuksia. Helsingin Sanomat 13.10.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008331583.html>>.
- Nieminen, Iiro-Matti, 2023. Purra puolustaa budjettiehdotusta: ”Velkalaivaa käännetään hitaasti”. Helsingin Sanomat 26.8.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009812214.html>>.
- Niskakangas, Tuomas, 2020. Joka neljäs valtion euro tulee nyt velkahanasta – Grafiikat näyttävät, miten nopeasti Suomen velkaantuminen kiihtyi. Helsingin Sanomat 17.9.2023. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000006639371.html>>.
- Niskakangas, Tuomas, 2021. Kannattaako Suomen säästää, jos muut törsäävät halpaa velkarahaa?. Helsingin Sanomat 3.5.2021. <<https://www.hs.fi/visio/art-2000007951025.html>>.
- Niskakangas, Tuomas, 2022. Hallitus pelasi taas velkakortin, ja tällä kertaa kauhisteluun voi olla aiheita – Neljä ikävää huomiota velkaantumisesta. Helsingin Sanomat 7.4.2022. <<https://www.hs.fi/visio/art-2000008733863.html>>.
- Numminen, Pekka, 2019. EU:n komissio varoittaa Antti Rinteen hallitusta tuhlailusta. Iltalehti 22.10.2019. <<https://www.iltalehti.fi/ulkomaat/a/f4426d2d-2282-4781-b9fb-41767e931dbf>>.

- Nurmi, Lauri, 2019a. Kokoomus on esittänyt SDP:lle hallitustunnusteluissa kahden miljardin euron leikkausta valtiontalouteen vuoteen 2023 mennessä. Iltalehti 7.5.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/12190ad0-f252-4516-804e-8603d022597d>>.
- Nurmi, Lauri, 2019b. Hallitusvääntö kuumenee: Petteri Orpo esittää Rinteelle vapuksi neuvotteluita talouden tilannekuvasta - kokoomus haluaa hallitukseen, mutta ei velkarahalla. Iltalehti 30.4.2019. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/d02fe2c9-4998-4da8-9ab9-2d2c933b879b>>.
- Nurmi, Lauri, 2020. Analyysi: Valtionvelka kasvaa noin 10-20 miljardilla, mutta sitä hallitus ei pidä dramaattisena - ihmiset ja yritykset pitää ottaa nyt reppuselkään. Iltalehti 21.3.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/77740e55-8838-4855-8499-026ad897952b>>.
- Nurmi, Lauri, 2020. Koronasokki saattaa romahduttaa Suomen julkisen talouden – kokoomuksen Elina Lepomäki varoittaa yli 10 miljardin euron alijäämästä. Iltalehti 7.3.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/eaaae971-2494-4aa3-b5bc-0f3c7cc67444>>.
- Nurmi, Lauri, 2020. Näkökulma: Kehysriihestä tuli kriisiriihi - nyt pelastetaan työpaikkoja velkamiljardeilla, kriisissä porvarista sukeutuu sukkela sosialisti. Iltalehti 6.4.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/059e9117-f1f6-4e84-bb01-f4389d03dd2c>>.
- Nurmi, Lauri, 2020. Pääministeri Marin Ylellä: Suomella on valmius rajoittaa ihmisten liikkumista koronan vuoksi. Iltalehti 8.3.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/b6d25f92-3651-49f4-af1d-1e82394474b2>>.
- Orjala, Anne, 2020. Kokoomus varjobudjetissaan: 75 prosentin työllisyystavoite, ansiosidonnainen työttömyysturva kaikille ja työn verotus alemmas. Yle Uutiset 1.12.2020. <<https://yle.fi/uutiset/3-11674430>>.
- Orjala, Anne, 2022. Valtiovarainministeri Annika Saarikko sähkön alv-alennuksesta: Etu se, että se olisi nopea täsmätoimi. Yle Uutiset 10.8.2022. <<https://yle.fi/a/3-12569652>>.
- Orjala, Anne, 2023. Vihreät esitteli vaaliohjelmansa: 200 euron takuutulo kaikille, lisää tunteja perusopetukseen ja turkistarhaukselle kieltö. Yle Uutiset 13.2.2023. <<https://yle.fi/a/74-20017607>>.
- Paananen, Veera, 2022. Masentavaa, vastuutonta: Taloustieteilijät moittivat hallituksen budjettiratkaisuja. Helsingin Sanomat 1.9.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009040681.html>>.
- Paananen, Veera, 2023. ”Hyvin epätodennäköistä”, sanoo Li Andersson yhteis-työstä kokoomuksen kanssa. Helsingin Sanomat 31.1.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009344254.html>>.
- Pantsu, Pekka, 2022. Valtion hurjan velkaantumisen nurja puoli kääntyy nyt nähtäville: korkojen aiheuttama lasku paisuu ennakoituakin kovemmaksi. Yle Uutiset 2.6.2022. <<https://yle.fi/a/3-12470439>>.
- Pantsu, Pekka, 2023. Hallituksella on kovat taloustavoitteet – soteleikkaukset ja työllisyystoimien läpimeno epäilyttävät professoreita. Yle Uutiset 17.6.2023. <<https://yle.fi/a/74-20037242>>.
- Pantzar, Minna, 2020. Suomella on ollut varaa velkaantua korona-aikana – "Talouden vahvistamisen polulla alku ollut vaatimaton", sanoo VTV:n johtaja. Yle Uutiset 7.12.2020. <<https://yle.fi/a/3-11684863>>.
- Paukkeri, Marica, 2023. Tulevista kansanedustajista peräti neljä viidestä mieluummin leikkaa palveluista kuin ottaa lisää velkaa. Yle Uutiset 4.4.2023. <<https://yle.fi/a/74-20025555>>.
- Rimppi, Sirri, 2022. OP:n ekonomistit: Suomen talous painuu taantumaan ensi vuonna. Iltalehti 22.8.2022. <<https://www.iltalehti.fi/talous/a/a267dbe4-f027-4e37-8e53-a00a45f24d81>>.

- Ristamäki, Juha, 2020. PS vaihtoehtobudjetissaan: Leikkaisi muun muassa kehitysavusta ja Ylestä, alentaisi tuloveroja. Iltalehti 30.11.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e7cfac9e-db8d-4718-8232-59867aed30b7>>.
- Ristamäki, Juha, 2020. Valtiontalouden tarkastusvirasto: Hallituksen työllisyystoimien vaikutus julkiseen talouteen ollut vaatimaton. Iltalehti 7.12.2020. <<https://www.iltalehti.fi/talous/a/c4dc9c7f-1afa-427e-9d27-f5e925484f77>>.
- Ristamäki, Juha, 2022. Pääkirjoitus: Sota näytti, että Suomikin pystyy rivakoihin päätöksiin – seuraavaksi pitää pelastaa valtiontalous. Iltalehti 8.4.2022. <<https://www.iltalehti.fi/paakirjoitus/a/5a9cc2c8-b716-42e7-8e9f-60453b274a6b>>.
- Ristamäki, Juha, 2023. Kokoomus syyttää hallitusta holtittomasta velkaantumisesta – jättää välikysymyksen. Iltalehti 10.1.2023. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/aff99afd-d42b-4d34-9c86-8e293f8fb99f>>.
- Ruokangas, Perttu, 2019. Kulmuni: Ei lisävelkaa ja talous kuntoon: "Aika monta kymmentä tuhatta ihmistä pitää saada töihin". Yle Uutiset 22.5.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10795467>>.
- Sajari, Petri, 2021. Suomen talous rynnistää rivakkaan kasvuun, riemu jää kuitenkin keskuspankin arvion mukaan tilapäiseksi. Helsingin Sanomat 15.6.2021. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000008047637.html>>.
- Sajari, Petri, 2022. Kansainvälinen valuuttarahasto arvostelee hallitusta inflaation kiihdyttämisestä. Helsingin Sanomat 17.11.2022. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000009207311.html>>.
- Sajari, Petri, 2022. Suomi uhkaa vajota taantumaan, varoittaa Suomen Pankki. Helsingin Sanomat 21.6.2022. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000008898285.html>>.
- Sajari, Petri, 2023. Suomen Pankin Olli Rehn: Kansan-taloutemme on liian pieni kannattelemaan nykyistä hyvin-vointi-valtiota. Helsingin Sanomat 19.2.2023. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000009395811.html>>.
- Salminen, Solmu, 2020. Krista Kiuru vastaa eroa vaativalle kokoomukselle: "Olen tehnyt kaikkeni, että Suomi saisi tämän epidemian hallintaan". Iltalehti 10.10.2020. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/01430092-f5ce-4178-b9c8-270b9b0c1fc0>>.
- Stenroos, Maria, 2019. Antti Rinteeltä uudet nuotit budjetin tekijöille: Tulevaisuusinvestointeihin varaa ensi vuonna vain miljardi euroa. Yle Uutiset 22.8.2019. <<https://yle.fi/uutiset/3-10931984>>.
- Stenroos, Maria, 2021. Analyysi: Marinin hallituksen puoliväliriihessä asetelma on keskusta vastaan muut. Yle Uutiset 22.4.2021. <<https://yle.fi/uutiset/3-11895672>>.
- Stenroos, Maria, 2021. Hallituspuolueet ovat erimielisiä, millä otteella valtiontaloutta pitäisi ensi vuodet hoitaa – Keskusta: Suuren velkaelvytyksen aika ohi. Yle Uutiset 13.4.2021. <<https://yle.fi/a/3-11881149>>.
- STT, 2021. MT-kysely: Valtion velkaantumista nykyinen pidetään liiallisena varsinkin keskustan, kokoomuksen ja perussuomalaisten riveissä. Helsingin Sanomat 6.9.2021. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000008243005.html>>.
- STT, 2023. Perussuomalaiset esittää hallitukselle omaa epäluottamuslausetta eikä osallistu kokoomuksen välikysymykseen. Yle Uutiset 19.1.2023. <<https://yle.fi/a/74-20013792>>.
- Sundman, Robert, 2021. Saarikko eri mieltä pääministerin kanssa budjettiperiaatteiden venyttämisestä: "Olisi liukas polku" – Marinin mukaan kyse on kilpailukyvästä. Yle Uutiset 20.10.2021. <<https://yle.fi/a/3-12152201>>.
- Sundman, Robert, 2023. Sdp:n Marin: Leikkaukset johtivat hukattuun vuosi-kymmeneen, eikä niitä saa toistaa. Helsingin Sanomat 10.2.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009362266.html>>.
- Sutinen, Teija, 2019. Halla-aho Ylen haastattelussa: Perussuomalaiset ei halua halpatyövoimaa, tässä suuri näkemys ero kokoomuksen kanssa. Helsingin Sanomat 21.9.2019. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006246598.html>>.

- Sutinen, Teija, 2019. Keskusta haluaa parantaa perusturvaa 600 miljoonalla eurolla – pääkohde on takuueläkkeen nostaminen 100 eurolla. Helsingin Sanomat 2.2.2019. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005987077.html>>.
- Sutinen, Teija, 2023. Velka hirvitti kansanedustajia laidasta laitaan – budjetti-keskustelun sävy ei miellyttänyt kaikkia. Helsingin Sanomat 10.10.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009911355.html>>.
- Tauriainen, Riika, 2022. Petteri Orpo täräytti A-studiossa kovaa kritiikkiä Suomen velkaantumisesta, Sanna Marin iski vastaan: ”Lystikästä kuunnella”. Iltalehti 1.9.2022. <<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/14cae327-721c-4c5d-9ba9-2bf33163a3ae>>.
- Toimitus, 2022. Marin IS:lle: Sdp on valmis miljardi-sopeutukseen. Helsingin Sanomat 23.12.2022. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009286989.html>>.
- Toimitus, 2023. SAK marssi Senaatintorille – ”Orpo, häpeä”, ay-aktiivit huusivat hallitukselle. Helsingin Sanomat 24.11.2023. <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010013318.html>>.
- Toimitus, 2023. Valtiovarainministeriö esitteli kitkerät eväät talouskeskusteluun. Helsingin Sanomat 8.3.2023. <<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000009439253.html>>.
- Toivonen, Janne, 2023. Tässä ovat EU:n uudet taloussäännöt – joutuuko Suomi heti ”velkamenettelyyn”, sitä ei vielä tiedetä. Yle Uutiset 21.12.2023. <<https://yle.fi/a/74-20066051>>.
- Toivonen, Terhi, 2022. Ensi vuonna suomalaisille kertyy parin kahvikupin verran lisävelkaa päivässä – tässä Saarikon viimeinen budjettiehdotus. Yle Uutiset 5.8.2022. <<https://yle.fi/a/3-12564370>>.
- Toivonen, Terhi, 2022. Ensi vuonna suomalaisille kertyy parin kahvikupin verran lisävelkaa päivässä – tässä Saarikon viimeinen budjettiehdotus. Yle Uutiset 5.8.2022. <<https://yle.fi/a/3-12564370>>.
- Tuohinen, Petteri, 2023. WHO: Korona-virus-pandemia ei aiheuta enää maailman-laajuista terveydellistä hätä-tilaa. Helsingin Sanomat 5.5.2023. <<https://www.hs.fi/tiede/art-2000009565905.html>>.
- Valkama, Heikki, 2021. VM:n ennuste: Talouskasvu kiihtyy tänä vuonna 2,6 prosenttiin, kun korona hellittää ja kansainvälinen elvytys puree. Yle Uutiset 12.5.2021. <<https://yle.fi/uutiset/3-11924707>>.
- Viitanen, Minja, 2022. OP:n tutkimus: Suomen suuryritykset haluavat jälleen investoida – valtaosa johtajista uskoo markkinajaon kiihtyvän. Helsingin Sanomat 13.1.2022. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000008536576.html>>.
- Virtanen, Jenni, 2020. Suomi velkaantuu hurjaa vauhtia, mutta muuhun Eurooppaan verrattuna tahti on maltillinen – myös Ruotsin velkasuhde nousee Suomea nopeammin. Helsingin Sanomat 18.9.2020. <<https://www.hs.fi/talous/art-2000006639993.html>>.

Lähteisiin viitattu tammikuun ja maaliskuun 2024 välisenä aikana.

Lähteinä toimiviin teksteihin ei ole tehty muutoksia vuoden 2023 jälkeen.